

A HVG ZRT. KIADVÁNYA

MŰÉRTŐ

2011. JÚNIUS

MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

ÁRA: 745 FT

Filmek és társművészetek

tudósítás a Sharjah Biennialről
Imran Qureshi: Áldás legyen a szeretett földemen, 2011
7. oldal

Bakancsok, békaperspektívából

Fiatalkortárs Állásfoglalások Pécsen
4. oldal

Belvedere Szalon

32. művészeti aukció, 2011. június 4.
Paál László: Békák mocsara, 1873
kikiáltási ár: 14 000 000 forint

Káoszteremtés, katasztrófatakarítás

portré Rita Ackermannről
11. oldal

Viennafair 2011

A másodhegedűsök szerepében

A Viennafair utat nyit a kelet-európai művészethez, de megéri-e ezért odautazni? – teszi föl a kérdést az artinfo.com cikke a vásárt értékelve. Bécs az eddigieknél is nagyobb hangsúlyt fektetett idén a közép-kelet- és dél-európai galériák jelenlétének fokozására. A szervezők minden eszközt és lehetséges pressziót bevetettek, hogy azok a régióbeli galériák is részt vegyenek, amelyek már túlnőttek a Viennafairen, s a legkomolyabb nyugat-európai vásárokon is szíves fogadtatásban részesülnek (Gregor Podnar, Plan B). Az arányok ennek megfelelő-

J. Kounellis: Hommage à Munch, 2003
szerigrafia, 275x190 cm

en úgy alakultak, hogy a 127 kiállító közül 45 érkezett a hajdani keleti blokkból, illetve Dél-Európából.

Az említett 45 galéria részvételére nagy szüksége volt Bécsnek, hiszen a Viennafair nem tud megfelelő közeget biztosítani a tengerentúli és az első vonalbeli nyugat-európai galériák számára – például azért, mert a közönsége legnagyobb részben osztrák, kisebb részben kelet-európai és német. Az osztrák vásárlók nagy többsége pedig leginkább az osztrák művészetre nyitott. A legjobb osztrák galériák viszont a világ minden jelentős vásárára ott vannak, így nemzetközi vevőiknek nem szükséges Bécsbe utazniuk.

(folytatás a 18. oldalon)

Modem, Debrecen

Endre a szeretetről beszél

Nehezen feltehető kérdések címmel rendezett nagyszabású, önálló tárlatot Koronczai Endre a Modemben. Több korábbi és több ide készült, új munkát száraz össze a cím. De mielőtt megnéznénk, melyeket és hogyan, gondoljuk végig: mi kinek és milyen kérdést tennék fel nehezen? És miért? A választól félünk? Melyek azok a kérdések, amelyekkel mi magunk nem szembesülnénk szívesen, és miért nem? Mindez most nemcsak arra szolgál, hogy személyes kapcsolódást találjunk a tárlathoz: szinte valamennyi kérdés, amely – nehezen feltehetőként – felbukkant bennünk, tematizálódik Koronczai valamelyik munkájában, aki műveiben a legalapvetőbb és legnagyobb tételekkel rendelkezőket feszegeti. Nem viccel (bár humora jócskán van), és nem esik át a ló túlsó oldalára: munkáinak java kísérlet, gondolat- vagy pszichológiai próba, demonstráció, vizsgálat. Rendszerint önmagától kérdezi a legkeményebeket, és maga is adja meg a választ. Művei egyik legfontosabb jellemzője a megtalált határok kérdése: komoly – de nem drámai; intim – de nem tolatkodó; tabukat döntögető – de ettől nem lesz gőgös, és művészete sosem önmagáért való. Ha le is rántja a leplet valamiről, vagy képtelen helyzeteket hoz létre, akkor sem hoz kínos helyzetbe vagy tesz nevetségessé. Senkit.

Akkor sem, amikor a legnehezebben megválaszolható kérdést teszi fel a Kikényszerített vallomás című művében: Szeretsz? Persze feltenni sem minden helyzetben kellemes vagy könnyű ezt a kérdést, éppen annyira kiszolgálta-

Koronczai Endre: Vénusz, 2005
videó, 1' 16"

tottá tehet, vagy éppen annyira hozhat közel, mint az őszinte válasz. Koronczai védett pozícióból kérdez: hiszen csak a dolog természetének kutatása zajlik – bár számára is van tét. Sikerül-e rávennie az ismerős és ismeretlen nőket, valljanak neki szerelmet? Kimondják-e, hogy szerettek? Ezen szurkolunk a felvételeket nézve, miközben elemezzetjük az elemzéseket – hiszen

azok a nők, akik Koronczai ismerősei, inkább a szó tartalmáról elmélkednek, mint vallomásukat csiszolják. A mű több szempontból is központi szerephez került a tárlaton. Nagymamánk nappalját idéző virágmintás tapétával bélelt nyitott kör ad otthont neki a tárlat közepe táján, és tartalmilag is összefogja a többi alkotást, amelyek többsége szeretetkapcsolatainkra kérdez rá: intimi-

tásunkra, együttléteinkre, szerepeinkre. A mű „párdarabja”, a Képen látható férfi szeret téged című munka dokumentációs változata szintén szerepel a kiállításon. Ahogy valakit (bárkit) felkért arra, hogy valljon neki szerelmet, éppen azzal a gesztussal fordul bárki (mindenki) felé, és biztosít arról: szeret bennünket.

(folytatás a 4. oldalon)

Műcsarnok, Budapest

Hipermodern demiurgosz

Michaël Borremans: A szalag, 2010
olaj, vászon, 200x160 cm, magánygűjtemény

Foto: Courtesy Zeno X Gallery, Antwerpen

A médium az üzenet, a forma a tartalom. Marshall McLuhan és Clement Greenberg. Két világ, két nyelv, mégis ugyanaz a fókusz, ami azért kicsit kísérteties. Vagyis az lenne, ha nem sejténénk, hogy a háttérben a film áll, a mozgóképpel, a hanggal és a színes spektakulummal, amely magába olvaszt mindent, és magának követeli a történetmesélés kiváltságát. Azt a kiváltságot, amely egyúttal gyanúsán és megátalkodottan nemcsak a leírással, de a meghatározással is, nemcsak a mindenkori kultúrával, hanem a fogyasztójával is összefonódik. Akár McLuhan és a médiaművészet, akár Greenberg és a „klasszikus” modernista festészet felől nézzük, a XX. század a film százada.

(folytatás a 7. oldalon)

MEGVÉTELRE KERESSÜK

EGRY JÓZSEF NAGY ISTVÁN ERDÉLYI BÉLA
KASSÁK LAJOS MÁRFFY ÖDÖN
ABA-NOVÁK VILMOS BATTHYÁNY GYULA GRÓF
CSÓK ISTVÁN FERENCZY KÁROLY
BENCZÚR GYULA CZIGÁNY DEZSŐ PATKÓ KÁROLY
SCHEIBER HUGÓ KOSZTA JÓZSEF
BERÉNY RÓBERT MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ BÁRÓ
VASZARY JÁNOS RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
KÁDÁR BÉLA GULÁCSY LAJOS SZÖNYI ISTVÁN
MŰVEIT, VALAMINT **17-20. SZÁZADI**
KÜLFÖLDI MESTEREK ALKOTÁSAIT.

NEMES GALÉRIA

Telefon:
0036 1 302-8696
0036 1 212-3156
0036 1 266-8301

info@nemesgaleria.hu
www.nemesgaleria.hu

9 771419 056018 1 1006

Az Élmény tündöklése és bukása

Az antré kifejezetten jól sikerült. Az Élmény szellemesen toppant be jó negyedszázada a kultúra-, illetve reklámfogyasztói köztudatba egy Videoton tévékészüléket hirdető, „élmény az ágyban” szövegű plakáton. Igazán jó poén volt, ám az Élmény helyzetét lényegében nem befolyásolta, így az tovább élte a főnevek egyhangú életét.

Csak jó húsz évvel később derült ki, hogy ez a látszólag eseménymentes periódus a bebábozódás időszaka volt, ugyanis a piár és a marketing hazai szárnybontogatásával egyidejűleg az Élmény is új életre kelt. Megizmosodott formájában először a reklám területét kebelezte be, ám sikerérzete nem volt maradéktalan. Az arisztokratikusan távolságtartó nagykultúra ugyanis alig akart tudomást venni a létezéséről, s mintha az Élmény a világon sem lenne, változatlanul az ódivatú Katarzist részesítette előnyben. Az Élményt persze nem olyan fából faragták, hogy csak úgy feladja, és mivel tudta, hogy a színházakban és a hangversenytermekben legfeljebb másodhegedűs lehetne, az avított múzeumokat vette célba.

Nem ajtóstul rontott a házba, hanem előzetes terepszemle és alapos felkészülés után. Az előbbi azt a felismerést hozta, hogy a múzeumi kiállításokra jellemző, kifinomult, álmosító unalom egyre kevesebb látogatót vonz, az utóbbi eredménye pedig az lett (töménytelen mennyiségű bulvárlap áttanulmányozása után), hogy az emberek érdeklődését intimitásokkal és titkokkal kell kielégíteni.

Míg az állítás első felét maradéktalanul igazolták a makacs tények, a második bőszen borzolta a szakemberek kedélyét, ám ez csekélyke akadálnak tűnt az Élmény számára. Pláne mivel közben az áhitott látogatószámot bizonyos fontos kezek a rockzenekarok rajongótáborához igazították, így lassan még a legbevehetetlenebbnek tűnő bástyák is kapituláltak.

Legújabbban például a Magyar Nemzeti Galéria, amely a rendezés alatt álló id. Markó Károly-kiállításban lelt rá a megfelelő kiugrási pontra. Az Élmény csak erre várt, s bár már tartott egy éleslövészeti bemutatót a Kovásznai-tárlatban, hangulatkeltő előzetesként most a laptopra vetette rá magát. Az Élmény lubickolt a neten, rögtön blogot indított, s a kulisszatitkok feltárása mellett intellektuálisnak szánt játékokkal csalogatta magához az arra érdemeseket. A művész születési és halálozási évét megtudakoló furfangos feladvány csak laza felvezetőként szolgált a további – többnyire nyelvi – fejtörőkhöz, az Élmény ugyanis magának a kérdésnek az értelmét is feladványnak szánta. Például így: „Mi a furcsa ezen a képen?“, „A legkisebb méretű kép, az micsoda?“, majd a „Felhívás kreatív együttgondolkodásra” cím alatt: „Hány kép lesz a kiállításban?” Mindezt bőséges, sohasem látott fotóanyag kísérte nyitott/csukott ajtajú mikrobuszok, lezárt/felbontott ácsolt faladák és a falakhoz támasztott képek kockáival.

S hogy miért fogalmazódott mindez múlt időben? Mert bár a blog működik, a szerény kezdet után a végső kifáradás jelei mutatkoznak rajta, amit a május közepi kurátori bejegyzés – „Markó nem egyszerű dolog” – is nyomatékosít.

De hová lett mindeközben az Élmény?

CSÓK: ISTVÁN

Szép legyen a tér és finom a kakaó

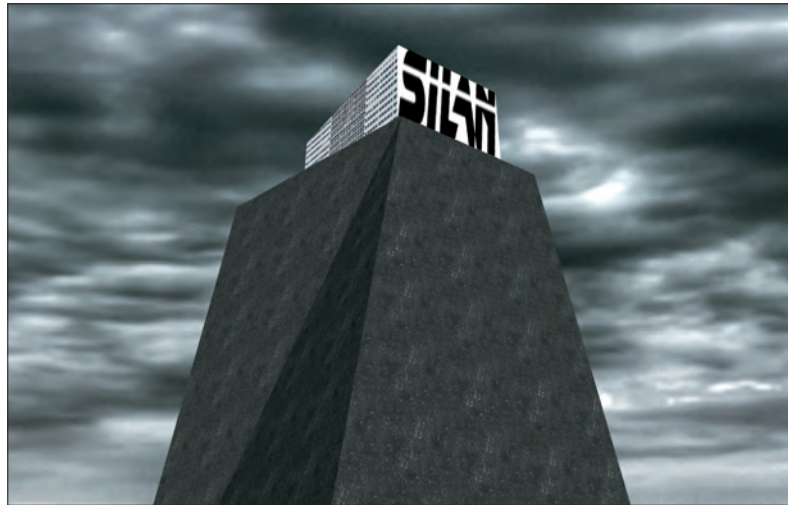
A Szatyor Galériának otthont adó Szatyor Bár eredetileg Karinthy Frigyesről kapta a nevét. Az 1910-ben nyílt Hadik kávéházban az író a húszas években lett törzsvendég. A kávéház alagsorában a harmincas évek elején éjszakai bárt hoztak létre, ahol a modern, art deco stílusú berendezés egyik látványeleme volt, hogy az egész helyiséget egy gyékényszerű anyaggal bélelték ki, amely az író szatyorra emlékeztette.

A hajdani Hadik cipőboltból „viszszakávéházasított” épület – a hagyományokat követve – ma is két részből áll, a kávéház mellett az eredeti állapotoknál nagyobb területen működik a fiatalosabb Szatyor Bár. Az üzemeltető cég tulajdonosi köre részben azonos a margitszigeti Holdudvaréval, ahol a szórakozóhely és étterem kulturális találkozó pont is: a Holdudvarban galéria és kertmozi is van. Tapasztalataik szerint az esztétikusan kialakított terek, a nívós gasztronómia és a kulturális szolgáltatások igényes közönséget vonzanak. A Hadikban adott volt az irodalomhoz való kötődés, a kávéházban rendszeresen felolvasóestek, irodalmi programok zajlottak. A Szatyort a képzőművészettel kapcsolták össze az üzemeltetők, közülük is legin-

Lanczinger Máttyás: Fat Girl 04, 2006–2009
flash animáció

Szatyor Galéria, Budapest

Fridvalszki Márk és Kárpáti János Iván: SILAN–BABEL, 2011
vegyes technika, változó méret

kább Bosznai Tibor ragaszkodott ehhez, aki egyben a Holdudvar Galéria vezetője. A bárt eredetileg is progresszív, kortárs dizájn jellemezte, ezért a mai üzemeltetők Babos Zsili Bertalant kérték fel a helyiség arculatának kialakítására, aki mintegy húszfős, képző- és iparművészekből álló csapattal dolgozott együtt. Utólag, az eredeti terv szerint ideiglenesen kerültek be az étterembe Rabóczky Judit Rita és Babos László szobrai, amelyeket azonban a sikerrel való tekintettel tartósan, gyakorlatilag a berendezés részeként állítanak ki a Szatyorban. A színekben, képekben és stílusokban tobzódó belső tér Buda különleges, nemcsak a fiatalokat vonzó színfoltja lett.

Az emeleten az étterem egyik sarkában, 40 négyzetméteren működik a tavaly szeptemberi nyitás óta a Szatyor Galéria. Bosznai Tibor szándékai szerint a Holdudvarban és a Szatyorban is olyan fiatal képzőművészekkel dolgoznak együtt, akik az iskolákat már kijárták, de még nem váltak nagyon ismertté, nem kaptak lehetőséget komolyabb kiállításokra – ehhez az elvhez azonban nem ragaszkodnak mereven. A galériavezető mun-

káját Kaposi Dorka művészettörténész segíti. A Holdudvarban már korábban is kiépítették a kapcsolatot művészeti szervezetekkel, például az FKSE-vel, az FFS-sel és a Szatyor Galériához most igen közel eső Godot Galériával.

A lényegében nonprofit módon működő Szatyor Galériába a nyitás óta havonta-kéthavonta azok a képzőművészek, fotósok, szobrászok kaptak meghívást – többek közt Babos Zsili Bertalan, Brückner János, Ferenczy László, Fillér Máté és Szabó Ottó –, akik részt vettek az étterem belső terének kialakításában. Kisebb tárlatokat a Hadik Kávéházban is rendeznek, ott elsősorban a XX. század eleji hangulathoz jobban illeszkedő, decensebb tárlatok, illetve a kerületi művészek munkái láthatók az emeleti helyiség falain. A Szatyor Galériában július 31-ig két Bécsben tanuló magyar művész, Fridvalszki Márk és Kárpáti János Iván SILAN–BABEL című kiállítása látható. A Szatyor Bár földszintjén elhelyezett plazmatévéen Lanczinger Máttyás képregényanimációit vetítik a Szatyor Plazma sorozatban (www.szatyorbar.com).

S. K.

Olvasói levél

Tisztelt Főszerkesztő úr,
nézem a CNN hírműsorát, ahol egyszer csak Zágráb főterét mutatják, amelyen több tízezer ember figyeli öröskivetítőn a hágai bíróság ülésében Gotovina tábornok 24 éves börtönbüntetésének kihirdetését. A döbönt tömeg sírva fakad, és nem érti: az ő nemzeti hőseit hogyan ítélték el, miért nem érti a Nyugat a történelme által megsanyargatott horvát nép lelkét és tetteit? Ezek után persze megnőtt az uniós csatlakozást elvetők száma, még EU-zászlót is égettek.

Valahogy hasonló érzésem támad, ha a kortársművészeti lapokat és kritikákat olvasom.

Időről időre előjön a kesergés: egyrészt nem értjük, miképp működik a globális művészeti színtér, ezért azt feltételezzük: mindent a pénz mozgat, s hogy a szakemberek a művészet kínálati piaca miatt eleve feladják a kontrollt, és mindent annak önszabályozására hagynak. Másrészt nem értjük, miért nem kerül be magyar művész a nemzetközi színtérre; hogy lehet nem felismerni ennek vagy annak a hazai alkotónak a kvalitásait? Évek óta napirenden van a globális színtérhez való integráció, amely most – úgy érzem – kifulladásban van. Sőt valamilyen sértődést érzékelek.

Konferenciákat tartottunk az elmúlt időszakban, budapesti bienná-

léről váltottunk hiábavaló eszmecserét, és sehol egy külföldi szakember, szakértő, aki segíthetne abban, hogy hol vannak még lehetőségek ebben a folyamatban. Ha pedig végre találunk külföldi pártfogót, nem tudunk együttműködni vele. Például itt van a neves bécsi galériás, Ursula Krinzinger projektje. Petőmihályfai birtokán tavaly több magyar fiatal is tartózkodott, osztrák és szlovák társaikkal együtt. Idén áprilisban lett volna a projekt kiállítása Bécsben, két résztvevő azonban lemondta az időpontot, rossz szájját keserítve a program létrehozójánál. Tavaly a londoni Gagosian galéria vezetőjével vacsoráztam, és a magyar integráció felgyorsításának esélyeiről kérdeztem. Azt mondta, hogy először stabil belső piacnak kell létrejönnie, amely úgy tartja el a progresszív művészetet felvonultató galériákat, hogy azok folyamatosan jelen tudjanak lenni a külföldi bemutatkozási helyeken.

De mikor lesz Magyarországon stabil piac és gyűjtőkör?

A műgyűjtés – amin nem a lakberendezési vagy befektetési célból vásárolt képzőművészeti alkotások megszerzését értem – egyfajta tanulási folyamat, olyan szabadegyetem, ahol az információ alapvetően a kiállításlátogatói gyakorlattal, valamint a nyomtatott és elektronikus sajtóban olvasható kritikák összes-

ségéből szerezhető meg. A meghatározó magyar kortárskiállító helyek a centrum (értsd: a globalizáció) felé igyekvés helyett észak, dél és kelet irányába mozdulnak finn, dán, szlovák, szerb, horvát, tajvani kiállításakkal, valamint súlyuknál nagyobb teret adnak a kísérletező műfajoknak, amelyeket a nem létező vaskos leírás hosszas tanulmányozása után is nehéz lenne befogadni. Ebből a kánonképzési gyakorlatból a hazai kereskedelmi galériákban nem sok található, egészen más a kínálat. Vagyis teljes a zűrzavar. Ezen tudna segíteni a kritikusok, művészeti írók masszája, de csak a kortárs- és modernkiállítások 25–30 százalékaról olvasható kritika, s azok is inkább egyfajta „jobbraz ezt láthatjuk, balra meg azt” típusú irományok. Kevés az igazán kreatív, de ugyanakkor „bevállalós” dolgozat, mint például a Műértő tudósítása az ARCOMadrid vásárról, amely nevesítette is a külföldi giccsművészeket. Én olyan írásokat és tanulmányokat várok, amelyek globális (nem kelet-európai!) kontextusba helyezik a magyar művészeket.

A hazai művészeti színtéren erősíteni kell a szakmai kontrollt, és a progresszivitás felé kell terelni a gyűjtőket, akik végső soron finanszírozzák az integrációs folyamatot.

Üdvözlettel: Gerő László

Porcelán, kerámia, fajansz tárgyak ragasztása, hiányzó részek pótlása, retusfestése. Hétfő–péntek 9-17 óra.

1053 Budapest Veres Pálné u. 19. +36 1 318 94 27 vaja@enternet.hu

Vaja porcelán restaurátor

MŰÉRTŐ
MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

Főszerkesztő: ANDRÁSI GÁBOR
Főszerkesztő-helyettes: PRÉKOPA ÁGNES
Tervezőszerkesztő: CSÉVE GÁBOR
Olvasószervező: FENYVES KATALIN
Korrektor: MANDLER JUDIT

Munkatársak: AKNAI KATALIN, GRÉCZI EMÓKE, EMŐD PÉTER, KOZMA ZSOLT, NAGY GERGELY, SPENGLER KATALIN
Szerkesztőségi titkár: TÖRÖK-HUSZTI BEÁTA

Külföldi tudósítók:
BERECZ ÁGNES – New York
CALBUCURA LAURA – Bécs
DARÁNYI GYÖRGY – Bazel
HUNYADI SZILVIA – Eindhoven
HUSHEGYI GÁBOR – Pozsony
KERÉNYI ÉVA – Madrid
KRASZNAHORKAI KATA – Berlin
MOLNÁR DÓRA – Párizs
MOLNÁR EDIT – Berlin
UHL GABRIELLA – Tallinn
MARIANA VIDA – Bukarest
STEIERHOFFER ESZTER – London

Szerkesztőség:
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2270, fax: 436-2275
E-mail: muerto@hvg.hu
KIADJA A HVG KIADÓ ZRT.

Felelős kiadó: Szauer Péter
igazgató
Kiadóhivatal:
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2000
Hirdetés: Szeleveníyi Judit
Telefon: 436-2027, fax: 436-2089
E-mail: hirdet@hvg.hu
Előfizethető:
HVG Zrt. terjesztési osztály
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2012, fax: 436-2012
E-mail: terjeszt@hvg.hu
Előfizetési díj negyedévre: 2235 Ft, fél évre: 3775 Ft, egész évre 15% kedvezménnyel: 7130 Ft, HVG klubkártyás előfizetői ár egész évre: 6715 Ft.
Nyomdai előkészítés: HVG Press Kft.
Erényi Ágnes ügyvezető igazgató
Nyomtatás: BLACKPRINT Kft.
Felelős vezető: Fekete Attila
ISSN: 1419-0567

A Műértő folyóirat kiadója, a HVG Kiadó Zrt. a lap bármely részének másolásával, terjesztésével, a benne megjelent adatok elektronikus tárolásával és feldolgozásával kapcsolatos minden jogot fenntart. A Műértőben megjelent minden szerzői mű (cikk, foto, illusztráció, grafika) csak a kiadó előzetes írásbeli vagy elektronikus dokumentumba foglalt engedélyével tehető hozzáférhetővé, illetve másolható a nyilvánosság számára a sajtóban. Ez a nyilatkozat a szerzői jogról szóló 1990. évi LXXVI. törvény 36. § (2) bekezdésében foglaltak szerint tiltó nyilatkozatnak minősül.
A hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

Pintér Sonja Kortárs Galéria, Budapest

A szelet szeretném megvarrni

Nehéz lehet a szíve annak, aki betonba varr, aki a számtalan anyagból, ami a rendelkezésére áll, éppen egy ilyen súlyos szürkét választ. Sok türelme lehet annak, aki apró öltésekből „rajzol ki” ábrákat, miközben számtalan kemény lyukat tart észben, amiken áttörhetnek a centis kis vonalak. Erős ember lehet az, aki betondarabokat emelget és forgat, miközben mégis könnyű kézzel él, mert nem köti röghöz e súlyos anyag. Sok beteljesületlen vágya lehet annak, aki feladatként egy paradoxont választ. És még ráadásul ideje is van.

Imre Mariann tavaly az Óbudai Társaskör Galériában, nem sokkal karácsony előtt egy fenyőfát díszített fel betonszívekkel, és azt írta a meghívóra: Érzelgős akarok lenni. A címnél csak az a látvány volt zavarba ejtőbb, amely a látogatókat fogadta. Milyen jó, gondoltam, hogy a keményvonalas művészeti intézményrendszer egyik épületében így keresztbe tesz egy fenyőfát, kiszúrja azt, amit illik elkerülni. Érzelgősnek nem érdemes lenni manapság. Jobb, ha céltudatos, éles eszű, törekvő és menedzserszemléletű a művész, és jobb, ha nem vacakol annyit az érzelmeivel: még kiderül, hogy körülötte milyen kevés az empátikus ember.

Az 1990-es évek közepétől már javában installációkat készítő Imre Mariann annak idején a Velencei Biennále magyar pavilonjának padlóján is új járófelületet kínált saját hímezésű betonjából. Azóta is megmaradt az installáció műfajánál; az évtizedek alatt pedig számtalan variációja megszületett már a beton–varrás párosításnak – a megejtően szép római Sta. Cecilia-motívumtól a köztéren megépített funkcionális járdakiegészítéseken át a nejlonfüggönybe applikált varrott beton-„kövekgig”. Valahol itt folytatja most a lehetetlenre tett kísérlet újabb próbafázisát, ezúttal a Pintér Sonja Kortárs Galériában. (A Műgyűjtők Éj-

Imre Mariann: Mulandóság rögzítése 3, 2011
installáció, fa, betonhímzés, 100x200 cm

szakája és a Szlovén Kulturális Napok rendezvényeként Imre Mariann kiállításával párhuzamosan, külön terekben Zvonka T. Simcic művei is láthatók.)

Karácsony óta az érzelgősség betonszíveit tartó hatalmas fenyőfa kiszáradt ugyan, de mivel nem került a szemébe, újrahasznosítható. Immár a fenyő törzse nélkül, gerinc és tartás nélkül lógnak a levegőben a faágak, megalakotva a néhai fa koronáját, alattuk pedig az ismert hímezett beton, amelyben az öltések a lehullott tülevelek képzetét keltik. Ez a mű egy korábbi, Mulandóság rögzítése című sorozathoz szervül, és megadja a csöndes alaphangulatot, amit Imre Mariann Oldásnak nevezett el. A galéria terét, ahogy eddig, a művész most sem zsúfolja tele; mi több, szűkszavúan utal arra, hogyan tudná a beton keménységét elanyagtalantítani, és mindeközben valahogy a szelet is megvarrni. Ehhez a kiállítóter vakablakai elé függesztett függönyöket használ, elkendőzve azt,

amit néha jobb elrejtteni. A beton konkrét és megkerülhetetlen, a függöny pedig alig valami, már-már illúzió. Ebben az esetben ráadásul még finoman be is mozdul, mint amikor a kánikulában egy szellő végigfúj a termen. Mozdulna jobban is, hogy fellibbenjen a titok, láthatóvá váljon a dolgok valódi arca, ám a fátyol itt és most nem enged, mert ezúttal betonkövek súlyozzák.

Olyan keresetlen ez a kiállítás, amivel Imre Mariann egy kis Oldást balanszíroz magának és nekünk, nézőknek, hogy mérlegelni se nagyon van mit. Csak a leheletfinom gesztusok, a rá jellemző érzékenység van ott, és szorít, mint egy vasmarok. Eszembe jutnak női sorsok; nehéz időkben is csak ott állnak a muskátlik között a gangon. Van mibe kapaszkodni – „de oly rég tartom ezt a mérlegformát / kezemmel egybeforrt az égő korlát” – írja egyik versében Falcsik Mari. *(Megtekinthető június 9-től július 23-ig.)*

BAGLYAS ERIKA

Mai Manó Ház, Budapest

Klasszikus hibatan

Első pillantásra nem belátható, hogyan is jöttek létre, mit ábrázolnak ezek a fotográfiák. Egy részük mint ha csíkokra vágott újságfotókból készült kollázs lenne. Más képek teljesen szétcsétek, ábrázoló elemeik már csak töredékek, az összhatas inkább geometrizáló vagy ornamentikus. Úgy tűnik, mintha a szerzőt, Szombathy Bálintot a leképzett tartalom felbontása, dekonstruálása foglalkoztatná; az út az ábrázolástól a képi poézisig.

Ám a Mai Manó Házban kiállított művek valójában egytől egyig objet trouvék, talált képek. Technikai hiba szülöttei. Szombathy egy vajdasági napilap képszerkesztőjeként dolgozott a nyolcvanas években. Az oda érkező hírügynökségi fotókból időnként ilyené formálta az információt a képtávíró. Szombathy vérbeli konceptualistaként nem a szemébe dobálta, hanem összegyűjtötte az adáshibát, a technika alkotta véletlen műveket. Most mozgásképek címmel állított össze belőlük egy bő válogatást. Fontos ez a mostani kiállítás, több okból is (bár nem tudható, hogyan került épp a Mai Manó programjába – ha van neki ilyen).

Fontos, mert visszahozza a nyolcvanas évek hangulatát. Szombathy a katalógusban kontextusba helyezi a telefotó-gyűjteményt. Az új festészet tombolt akkoriban, s szinte lehetetlen volt a konceptualizmust változtatlan lendülettel folytatni. A hetvenes

Szombathy Bálint: Mozgásképe, 1986
telefotó, 16x26 cm

évek puritánsága, személytelensége és eszmefegyelmazottsága nem volt helyénvaló már: a talált képekben való tobzódás szertelensége az adott helyzetben megoldást kínált. Nem csak Szombathynak. Perneczky Géza épp ezzel egy időben, 1984-ben publikálta új hibatanát, egyebek mellett ezt írva: „A művész számára csak az a hiba értékes, ami ahelyett, hogy hasonlítana, különbözik és kitágít.

A hiba szépsége a disszonanciájában van. A művész... a hiba kábulatában egy pillanatra elhiszi, hogy amit lát, azt tényleg ő teremtette.” Szombathy megfogalmazásában (Peter Weibelről írva): „a képeknek és szavaknak más értelmet kölcsönözhet egy, a megszokottól eltérő, más típusú alkalmazás, így az intézményesített és túlmanipulált nyelv ellenében létrehozható egy olyan, amely egyben másfajta valóságot feltételez”.

A Mozgásképek kiállítás tehát a művészettörténeté válast szorgalmazza, ugyanakkor fontos azért is, mert a kontinuitást hangsúlyozza. Sokan értekeztek már szomorúan a magyar progresszió XX. századi töredezettségéről. Szombathy felkínálja a maga korábbi működését a médiaarcheológia számára, bemutatva az intermedialitás eszköztelen, arte poverás távlatait.

S fontos ez a kiállítás a Szombathy-recepció miatt is. A katalógus irodalomjegyzéke szinte kivétel nélkül szerb szerzőket sorakoztat föl: a hatvanadik évén túl járó, immár egy évtizede Budapesten élő, bár korábban is igen ismert alkotó vajon megérkezett? Ő maga számos kiállítást nyit meg, sokat ír, szerkeszt a Magyar Műhely tájékán. Legutóbb a párizsi Pompidou-központban szerepelt a The Promises of the Past (A múlt ígéretei) 1950–2010 kiállításon, most épp a Velencei Biennále performanszmegnyitójának magyarországi meghívottja. Mégis, mintha hiányoznának azok az itthoni bemutatások, elemzések, amelyek láttatnák helyét a kánonban. *(Megtekinthető június 26-ig.)*

BÁN ANDRÁS

Tisztelt Olvasóink!

Lapunk nyári, összevont száma **2011. július 8-án jelenik meg.**

Európa szövete

Európa szövete címmel látható a brüsszeli Musée du Cinquantenaire-ben augusztus 14-ig, október 13-tól november 27-ig pedig a budapesti Iparművészeti Múzeumban az a különleges XXI. századi szövötkárpit-együttes, amely neves európai kárpitművészek együttműködése révén jött létre. A projekt alapja a budapesti Iparművészeti Múzeumban őrzött, Mercurius átadja a gyermek Bacchust a nimfáknak című XVIII. századi brüsszeli kárpit, amelynek virtuálisan kimetszett 27 kisebb részletét 27 kortárs európai kárpitművész értelmezte és szötte újra.

Nyári szüret

A Bécs melletti Klosterneuburgi Apátságban június 23-ig tekinthető meg a Die Ernte – A szüret című kiállítás. A tárlat keretében az UNION Biztosító és az Amadeus Művészeti Alapítvány által működtetett Amadeus Alkotóházban dolgozó fiatal művészek elmúlt három évének termését láthatja az érdeklődő közönség. Júliustól pedig nyilvános pályázat útján kiválasztott új generáció költözik az óbudai alkotóházba.

A CET-től az Eragonig

A statikusszakma kiemelkedő munkái, a 2011-ben a világ legjobb ipari épületevé választott Laposa-pincészet, a Divatcsarnok, a CET vagy a Dózsa György úti ING-irodaház szerkezeti megoldásai, köztéri szobrok, filmdíszletek, a nagyközönség számára ismeretlen kulisszatitkok tekinthetők meg június 22-ig a FUGA Építészeti Központban. Az MTM Tanácsadó Mérnökiroda – 20 év című kiállításon a Markovits Péter által 1991 januárjában alapított tervezőiroda mutatja be terveit és azok megvalósulását.

Keddenként megint

Újra látogatható keddenként a Magyar Nemzeti Múzeum. Az intézményben jelenleg négy fotókiállítás mellett egy különleges történeti tárlat is megtekinthető, amely Több mint szolidaritás címmel a magyar–lengyel közös múlt ezer évét dolgozza fel.

Akadálymentes Kul-Túrák Budapesten

Mozgáskorlátozottak számára szervez vezetett kulturális kirándulást Budapest környezeti és kulturális értékeinek bemutatására a Budapesti Művelődési Központ. Az első, június 4-i séta a Fűvészkerttel, a Magyar Természet-tudományi Múzeummal és a Ferencvárosi Művelődési Központtal ismert meg, míg a június 17-i második a Rozárium–Klauzál-ház–Tropicarium útvoalat járja be. Előzetes regisztráció 2011. június 2-ig a Budapesti Művelődési Központ Információján, telefonon vagy személyesen. *(www.bmknet.hu)*

ArtFolio 2010

A Fine Art Invest gondozásában megjelent az ArtFolio 2010 évkönyv, amely a nagy nemzetközi művészeti vásárokrá koncentrálvá ismerteti a pesti galériák kínálatát. A legfrissebb kortárs trendek kétnyelvű, képes kalauza több mint 250 alkotást, 50 művészt és 10 galériát mutat be.

Díjak és pályázatok

Bada Emőke és Hámori Anett, a Magyar Képzőművészeti Egyetem diákjai nyerték el idén a közép- és délkelet-európai művészeket pártoló ESSL ART AWARD díját. A hét országra kiterjedő díj nyerteseinek közös kiállítása ez év decemberében lesz látható a klosterneuburgi Essl Museumban.

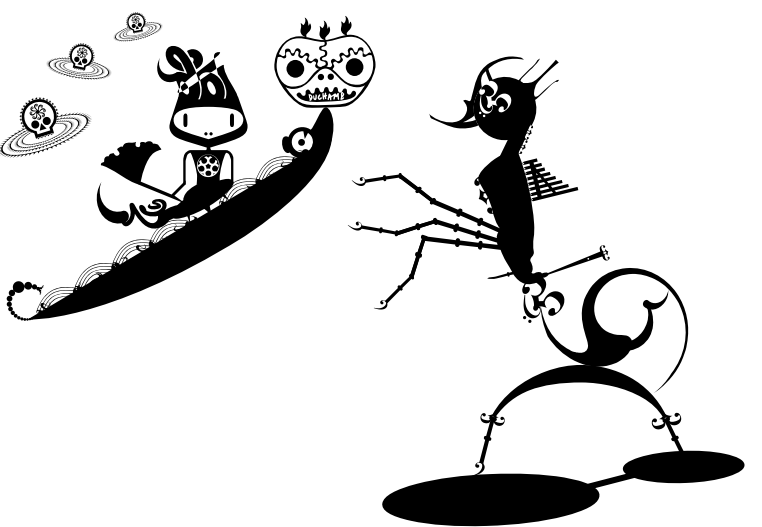
Közel 90 alkotással neveztek fiatal művészek az immáron második alkalommal meghirdetett pécsi Erste – Amadeus Alkotói Ösztöndíj Pályázatra, amelynek Erdődy Anita festőművész és Frendl József szobrászművész szakos hallgató lett a győztese. Az ösztöndíjpályázat beharangozásaként egyszeri plakátpályázatot is hirdettek a szervezők, amelyet Fegyverneki Szilvia nyert meg.

Mindörökké Zsolnay! – Az Iparművészeti Múzeum újjászületése ékszerként címmel hirdet pályázatot az Iparművészeti Múzeum. Ennek tárgya a múzeum épületéről származó, régi Zsolnay-mázás kerámiatöredékek felhasználásával ékszer tervezése és készítése. Leadási határidő: június 15. *(www.imm.hu/mindorokkezsolnay)*

Mi a szabadság? Szabad vagy? Elzárkózol vagy részt veszel? És hogyan? – Az e kérdésekre adott szabadtéren kiállítható művészeti projekteket várják a Bánki-tó Fesztivál 2011 szervezői. Beadási határidő: június 20. *(www.tekerjatora.hu)*

RÁCMOLNÁR

PROMENÁD

Miskolci Galéria 2011. június 11 – szeptember 24.

Modem, Debrecen

Endre a szeretetről beszél

(folytatás az 1. oldalról)

Az említett szerepek közül a szülővel indulunk: szemmagasság fölött, a felülnézeti látószöghöz illeszkedve, négycsatornás videón a Lehel téri csarnok enteriőrjét látjuk, amelyben a szokásos dolgok történnek – amíg, akár ha követ dobánk a sima felületű, nyugodt vízbe: Apaaa! – kiáltja egy kislány. Másodpercnyi repedés a mindennapok szövetén: a saját kislánya kezét fogó férfi kapja fel fejét a lehangsúlyosabban, a sorban mögötte álló nő meg sem rezdül. A figyelem, az aggodás, az egy szó által történő életszerepbe helyeződés dokumentációja a mű.

Az elvált szülői mívolt tematizálódik a Vénusz című videóban: öt elvált apa ül, ülökben az anyáknál maradt, de

épp velük nyaraló gyermekeik, akiknek hátán zenélnék. Az apa és gyermeke közötti különös harmónia, közös világ elevenedik meg, így együtt pedig az Elvált férfiak klubja. A következő képen a férfiak már egyedül, önmagukból próbálnak hangokat előhívni – ahogy az életben. A mellkasdöngetés továbbá hím szimbolikaként jelenik meg. Egyetlen elem hiányzik a műből: a női, amit a cím idéz meg.

Koronczi munkáinak szerves része a női énrész kutatása (epicene, 2005), valamint az elvált férfiként időnként bizonyos anyai szerepekbe történő csúszás, s annak vállalásának kérdése (Basic, 2004). A férfi–nő viszonyok változásokon estek át az utóbbi évtizedekben, de az „alapprogramok” nem változtak, így a határok megkérdője-

lezése ma is tabukat feszeget. A férfi (bizonyos társadalmi közegben) lehet (már) érzékenyebb, foglalkozhat az érzéseivel, de női oldalának explicit kutatása, elemzése, a saját nőréssz felvilágosítása még a művészeti színtéren is szokatlan. És Koronczi ezen a terepen elképesztő nyugodtsággal és magabiztossággal közlekedik: éppen olyan magától értetődően teszi fel a nemi szerepekre vonatkozó kérdéseit magának, mint bármi mást. Olykor ténylegesen igazi, kizárólagosan női élethelyzetbe helyezi önmagát. A testi változásokon (pocak) áteső férfi tapasztalata vetette fel a kérdést: vajon milyen lehet egy várandós nőnek, amikor a teste – a saját kontrollja nélkül – gyökeresen átalakul? Mit élhet át az anyává válás folyamatából egy férfi? Megérezhet bármit is, ha – mondjuk – ugyanazokat a mozdulatokat végzi? A Másállapot című munka ennek kísérlete, egyúttal jól példázza Koronczi alkotói módszerét. A művész fél évig járt kismamatornára, jógára és hastáncra – s ez alatt az idő alatt olyan jól elsajátította a mozdulatokat, hogy saját gyakorlatort állított össze, amit oktatófilmként felvett, hogy megszerzett extra tudását továbbadja érdeklődő férfitársainak.

Határhelyzetekre kérdez rá az önmaga hasonmásait gyűjtő mű, a Self-Phantom-Portrait – kik is vagyunk, miből is alkotunk egységet? Hogy a minket meghatározó-megtartó kapcsolati háló kikkból állhat össze, ezt a Basic-projekt kutatja, dokumentációs formában. Az akarat és azon kívül eső tartományok vizsgálata az Extrém alvás – akarhatunk-e valamit, aminek lényege, hogy aka-

Koronczi Endre: Kikényszerített vallomás, 2008

4 csatornás videoinstalláció, 88 perc

ratunktól független? Az intimitás határait, az egymás előtti meztlenség megélésének módjait elemzi a Tükör, amelyben a ruhátlan modellek életük első ilyen helyzetében feszengnek, majd oldódnak fel a kamera előtt. Élet és elmúlás a témája A pillanat című műnek: „A ma élő emberek egyike sem fog élni 100 múlva!” A Sóhajtozás-gyűjtemény a panasz kifejeződésének jól ismert eszközt mutatja be humorosan megsokszorozva.

Mindennek pedig a szeretet az alapja. Erről, a szeretet közösséget formáló erejéről szól a Mondd, hogy szeretsz, öleljük meg egymást! című public art installáció (a Modemben dokumentációban jelenik meg), amely egy „szóránya” ölelgetésére invitált Miskolc belvárosában. Ha a sárga repülőgépek nem fűrődött volna kívülről a Modem homlokzatába, és átrepülhetnének vele a tárlat felett, láthatnánk, hogy az installációk és a megvetített felületek a LOVE feliratot rajzolják ki, e szó hatalmas betűi között sétáltunk a műveket nézve.

A kiállítás tengelye pedig a titok, a végső kimondhatatlanság: egy kanapé a terem hosszabbik, üres falába fut bele félig, felette a fényvisszaverő festékkel felvitt, csak a megfelelő szögből felsejlő felirat: Lilly a fal túloldalán a szerelemről beszél... Talán Lilly tényleg ott ül a kanapé túlsó felén? Talán van ott egy ugyanekkora tér, mint amilyenben éppen állunk? Talán Lilly ott kimondja a lényeget, az igazságot – mindarról, ami körbevesz bennünket az életben és a kiállításon?

A „ki nem mondható” legvégén pedig ott van, ami valóban ilyen: a tudat „csapoajtóján” túli szféra, a tudattalan minket észrevétlenül mozgató világa. Az intellektuális, megfogható élmények után irracionális énünk tör elő, amely nem emberi nyelvet beszélő lényként néz ránk a sötétben. Az utolsó terem homályában lebegő sok-sok Koronczi-arc közről, artikulálatlan hangokat hallatva, szavakat mormolva visz alá az álmok, látomások rétegeibe. (Megtekinthető július 10-ig.)

SOMOGYI ZSÓFIA

Koronczi Endre: Másállapot, 2010–2011

4 csatornás videoinstalláció, 13 perc

Bóbita Bábszínház, Pécs

Bakancsok, békaperspektívából

Nagyszabású kortárs képzőművészeti kiállítás nyílt május 21-én Pécsen az egykori Bóbita Bábszínház üres, belvárosi épületében. A kezdeményezés egy fiatal független kurátor, Stenczer Sári nevéhez és Páva Zsolt polgármester kulturális politikai víziójához kapcsolódik, aki zöld utat adott a projektnek.

A Fiatal Kortárs Állásfoglalások alcímű tárlat kurátora immáron másodszorra szervezi meg a rendezvényt, amely a franciaországi nemzetközi Jeune Création Européenne Bienná-

tagja is van Stéphane Corréard párizsi kurátor és kritikus, a Cornette de Saint-Cyr aukciósház kortárs részlegének igazgatója személyében. A némiképp infantilizáló címadás, a FIKA betűszó – az említett alcím rövidítése – a kiállítás tematikus keretére utal: a társadalomkritikus nézőpontra.

A FIKA friss és üde színfolt Pécs belvárosában, noha erőteljesen megjelenik benne 2011 Magyarországnak szinte valamennyi jellegzetes társadalmi problémája: a munkanélküliség miatti szorongás (Kusnyár Evelin: Pró-

a kiállításlátogatást. A FIKA erőssége az olyan remek munkákban van, amelyek kevéssé ismert vagy szakmailag épp kibontakozó képzőművészek alkotásai. A bábszínház épülete is telitalálat – mind logisztikai, mind kiállításdesign szempontjából. A színház tereiben valóban úgy érezheti magát a sokat látott utazó, mintha egy nemzetközi biennálén sétálgatna.

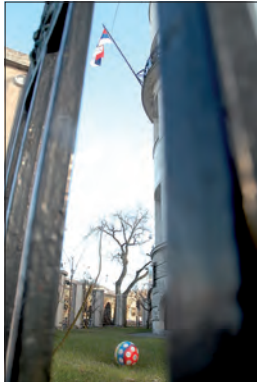
Az állásfoglalások azonban nem csupán „házon belül” történnek. Már Pécs közterein is találkozni lehet a FIKA egyik műtárgyával, egy

természetes könnyedséggel adja vissza a kortárs vizuális kultúra sokszínű jellegét, kontextusba ágyazottságát. A monumentalitás és teatralitás ugyanúgy jelen van a bemutatón, mint a könnyed ironiával átítatott művészi gegek sorozata. Előbbire példa rögtön a földszinti kis színpadtér, amelyre M. Páll Zoltán egy pár bakancsot formáló fareliefeji kerültek. A sűrűfényben drámai módon megvilágított monumentális tárgyakat békaperspektívából láthatjuk. Az alkotó szerint a katonai, rendőr-

amelyet a feminista nézőpont ihletett. Fajgerné Dudás Andrea Júlia már művésznév választásában is ironikusan visszabeszél a patriarchális rendnek. A képzőművészeti világban szokatlan, a házastársi viszonyt jelölő névválasztás e kontextuscseré által felerősíti a magyar mainstream társadalom konzervatív, elnyomó értékrendjét. Ahol egy bizonyos életkor fölött az önálló nő mint társadalmi jelenség sikertelenséget asszociál, s csak akkor válhat társadalmi norma részévé, ha egy férfihoz tartozik – legalábbis a névjegykártyáján álljon egy hím a neve mellett, még ha a mindennapi életben ez nincs is így. Fajgerné Dudás Andrea Júlia biztos kezű festő, aki a klasszikus műfaji hagyományokat lokális női folklórral és feminista humorral ötvözi.

Másik rendszerkritikus megnyilvánulás a PR-Group munkája, akik közül páran a budapesti politikai underground képviselői is egyben. Kevesen gondolnánk, hogy a szívárványszínű pöttyös labdát különböző nagykövetségek területére „véletlenül” bepottyantó ifjú csapat tagok ideológiai előfutárainak Hajas Tibor, Najmányi László vagy Molnár Gergely tekinthetők. A neoavantgárd által szektás jelleggel szellemi kincsként őrzött és követett yuppie-mozgalom ideológiája szerint minden emberi tevékenységnek – például a politikai aktivitásnak is – az alapja csakis a játék és a jókedv lehet. S ha a „fikázást” mint öntudatos politikai magatartást nem is igazán lehet applikálni a kiállított munkák által megjelenített álláspontok többségére, az mindenképp nyilvánvaló, hogy a PR Group esetében a fiatalság generációs könnyedséggel „int be” a nagykövetségi épületek nemzeti jelleggel átítatott, kontrollt és rendet hirdető imperatívuszának. (Megtekinthető június 19-ig.)

SÜVE CZ EMESE

PR-Group: Rainbow Tours – Csoportos labdajáték-határátlépések, 2011

lénak előválogatása is egyben. A kiállításprojekt internetes felhívással indul, amelyre bárki, aki még nem töltötte be 35. életévét, online pályázhat a fika.hu honlapon keresztül. A beküldött anyagból válogatja ki a kurátor a pécsi anyagot, 38 alkotást, amelyből egy szűkebb válogatás ősszel Franciaországba utazik tovább. Ez utóbbi szemlét már szakmai zsűri végzi. Ennek Stenczer mellett francia

bálatd már?), a fiatal generáció egzisztenciális kilátástalansága (Major Zoltán–Szekeres Ágnes: Minimál lakás), a nacionalizmus és erőszak kapcsolata (Szalay Péter: 15). A munkák mediális sokfélesége és a helyszín kreatív alakítása, valamint az elmaradhatatlan fanyar humor (Paul Mutant, Kis Vásárhelyi csoport és Kovács G. Tamás) teszi elviselhetővé ezeket a tartalmakat, és alapvetően derűs

pszeudo EDDA művek plakáttal, amely a betűket felcserélve játszik a DEAD művek felirattal (a különös zsákbamacska ofszetnyomat Antal Balázs munkája). S ha a nézőt sikerült ily módon „átejtetni” és becsalogatni az átmenetileg galériaként funkcionáló épületbe, feltehetőleg ott is marad egy ideig. A terek sajátosságainak játékos alkalmazása, a műtárgyak változatos elhelyezése

vagy vadászbakancs tulajdonosának valóságos személye ebben a perspektívában elveszti jelentőségét – a néző így automatikusan a földre zuhantak szemszögét ölti magára.

A szélesen vett társadalomkritika mellett talán még fontosabb, hogy konkrét jelenségekre vonatkozóan rendszerkritikus műveket is találni az állásfoglalások között. Az egyik – meglepő módon – egy festmény,

Trafó Galéria, Budapest

A nyelv próbája

Nagy örömet okozhat ez a kiállítás egy szemiotikusnak, illetve a szemiotikai nézőpontra fogékony látogatónak. A Kalifornia ugyanis nem más, mint jelrendszereket – azaz a vizuális és verbális jelek egymásba fordíthatóságát, lebontását, illetve újraépítését – vizsgáló tárlat. S mint ilyen, szervesen kapcsolódik az utópia kérdésköréhez. De ez alatt nem

Fodor János: Kitörési kísérlet II., 2011
akció

csupán a kurátori kísérrőszövegben megfogalmazott Kalifornia-mítoszról mint a „modern ígéretek földjéről” szóló jelentéstartalmakat értem, hanem kép és írás eredeti egységére mint az őállapot felidézésére utalok. Annál is inkább, mivel a kiállítás fókuszába a „(neo)konceptuális nyelv” működésmódja került. A lényegében nyelvi természetű konceptuális művek születése időben közel állt a strukturalista szemiotika kezdetéhez. Legfőbb anyaguk a szöveg volt, és „a betűnek és/vagy az írásnak a kép terébe történő beillesztésén fáradoztak” (Zrínyifalvi Gábor). Ezért a tárlat apropójából készült művek úgy önnreflektívek, hogy azt a nyelvet vetik alá próbának, amely már eleve önértelmező volt (lásd Joseph Kosuth megfogalmazásában a conceptual art definícióját: „a műalkotás nem más, mint egyfajta kijelentés a művészet kontextusában a művészetről”). Éppen a többszörös utalásrendszer miatt hasznos lett volna a kísérő szövegben röviden megjelölni, mit ért a szerző „(neo)konceptuális nyelv” alatt.

Ezzel összefüggésben és ezen túl, egyes kiállított alkotások értelmezése során műfaji diskurzus jön létre. Ez történik Fodor János Kitörési kísérlet II. című videomunkájában, ahol az álarcos művész, meglehetősen esetlenül, a Múcsarnok lábazati párkányán egyensúlyozva körbejárja az épületet. A feladatra (bejutás a „művészet szentélyébe”, vagy épp kiszabadulni annak hatásköréből) nem igazán rátermett férfi az akciófilmek hőseit idézi, a mozgókép ismert filmzenék (például A rózsas

szín párducé) kísérik. Fodor videója az akcióhős kissé parodisztikus, de esetlenségében mindennapi megformálásával nemcsak aktuális intézménykritikát, hanem művészi öndefiníciót is megfogalmaz. Monolit című plexiobjektjén a rovásírással írt szöveg a 2010: A kapcsolat éve című filmből vett idézet fordítása (angolul: All these worlds / Are yours except / Europa / Attempt no / Landing here / Use them together / Use them in place – Mindezek a világok / a tieitek, kivéve / Európát / ne kíséreljete meg / itt leszállni / használatok együtt őket / használatok békében) saját lokalitásunkra is vonatkoztatható. Az objekt formája a hieroglifák megfejtésének alapjául szolgáló rosette-i követ utánozza, címe ugyanakkor a sci-fiben szereplő, az emberiség fejlődését előmozdító monolitból ered. E munka igen összetett – és itt nem beszélhetünk dematerializációról –, hiszen a jelentés kiépülésének kihagyhatatlan része a megidézett forma – azaz a médium maga az üzenet. Az újraértelmezett formába egy „idegen” szöveg kerül: a film szövege megfejtési kód lehet. A mű jelentésrétegei tehát a rovásírás (a sci-fi utópikus világának a magyar múlttal való ütközteté

Horváth Tibor: Magyar / Zsidó a..., 2011

se), az anyaghasználat és a filmdézet (a múltat kutató emberiség utópiája).

A verbális nyelv „képként” való megjelenése jellemzi Fodor Forward to the past (Vissza a múlthoz) című művét: az átlátszó plexilapon visszafelé írott betűk a szavakban rejlő logikai ellentétet aknázzák ki, és ez a „klasszikus” konceptuális mű gesztusával rokon (Tót Endre, Türk Péter). A Forward to the past így igen közel áll a Monolithoz: előre-megyünk a jövőbe, hogy a múltról megtudjunk valamit. Ha már a verbális nyelv vizuális képénél tartok

Fodor János: Monolit, 2011
objekt

(a betűket nem hangként, hanem képként fogadjuk be, hiszen jelekkel állunk szemben), Bodó Sándor Férfiak, nők, élők, halottak, egyenlők című installációját említtem, amelyben asztronauták neveit bontotta vissza az ábécé betűire, és indexszámmal jelezte a nevek alaphalmazban való előfordulását. Bodó a nyelvi jelek új használatával és egy újfajta szabály adta rendszerezéssel eltérő, de némiképpen mégis azonos jelrendszert (ábécé) hoz létre, amelynek nem mellékes aspektusa a betűk elrendezésének esztéti

Tárlatvezető

Természet közeli lét

A Mai Manóban Molnár Zoltán fotói mellett naplójegyzetei tanúskodnak 2008-as braziliai utazásának térbeli és mentális állomásairól. Az itaparicai, belémi, salvadori, baiacui peremkerületek bádóvárosainak, favelláinak dokumentumai a fotóstól megszokott érzékenységgel exponálódnak a brómezüstre. Személyes történetek a különböző népcsoportok kultúráiban való „megmerítkezésekről”, amelyekhez az is hozzátartozik, hogy miféle következtetésekre jut a fotográfus, ha Brazília legszentebb helyén egy bozótvgó kést mellének szegezve teljes felszerelésétől megszabadítják, vagy miként használ pár gerezd fokhagyma a gonosz erők ellen a candomblé-szertartáson. Az őslakosok, a gyarmatosítók és a behurcolt rabszolgák kultúráit, az eltérő vallásokat, rítusokat összeolvasztó ország partvidékén a szegénynegyedek capoieiraharcosai, téglagyári munkásai, halászhajók a természet közeli lét fekete-fehérjében mozognak. Nincs semmi extra effekt, a róluk készült kép az idő lenyomata lesz, melyben a szereplők és a civilizáció is a természet részeként értelmeződnek.

Brazíliai téli utazását követően nyáron az erdélyi Kászonokban találkoztam Molnárral egy alkotótelepen, ahol többekkel együtt kurzusokat vezettünk. A minden civilizációtól távol eső nomád táborban ő bontotta le a sátrát legutolsónak. Pár napig teljesen egyedül akart még maradni a völgygel, tisztással. „...olyanok a képei, mintha természeti törvények hozták volna őket létre Molnár Zoltán jelenlétében” – írja a kurátor, Csizsz Gabriella a kiállítás bevezetőjében. *(Megtekinthető június 26-ig.)*

Tányértalpú Koma

Az európai képregény geneziséhez köthető olyan alkotók, mint a holland Rodolphe Töpffer vagy a német Wilhelm Busch mellett a magyar Mühlbeck Károly (1869–1943) az, aki grafikusként, karikaturistaként, illusztrátorként megteremtette azokat a figurákat, amelyek Magyarországon megelőlegezték a comics műfaját. A századforduló legkedveltebb rajzolója idehaza több mint félezer könyvet illusztrált. Dolgozott a kor legfontosabb újságjainak, többek közt az Új Időknek, a Kakas Mártonnak, a Borsszem Jankónak, a Színházi Életnek. Legismertebb figurái Tányértalpú Koma és Mackó Úr, aki Sebők Zsigmond gyerekkönyveinek lapjain kelt életre. Mühlbeck mellett a Borsszem Jankónál – 1868 és 1938 közötti fennállása alatt – olyan grafikusok működtek, mint a cseh Karel Klic (ő mellékesen a fotogravür eljárás felfedezésével a reprodukciónyomatást is forradalmasította), Jankó János, Bér Dezső, Faragó József, Vadász Miklós, akik a kor plakátjainak illusztratív stílusát is meghatározták. Mühlbeck fejleceket is tervezett, ezek a kor legnépszerűbb „headline”-jai voltak.

A kArton Galéria mint képregényre és karikatúrára felelküdt kiállítóhely és múzeum, missziója részeként a műfajok előzményeit is bemutatva, főként a Wölfinger Balázs gyűjtő birtokában lévő lapokra alapozva rendezte meg most Mühlbeck Károly retrospektív tárlatát, amely – nehezen hihető, de tény – a legelső gyűjteményes kiállítása műveinek. *(Megtekinthető június 22-ig.)*

Entoptika és zaj

David Lewis-Williams dél-afrikai antropológus a képi jelek ábrázolásának eredetét a sámánisztikus rituálék során a transzállapotban, módosult tudatállapotban megjelenő belső látványok, az entoptikus képek észleléséhez és rögzítéséhez köti. A korai barlangfestmények és sziklavésések szerinte a transzállapotban átélrt három stáció képeit jelenítik meg. Elsőként a rácsoszatok, cikcakkvonalak, pontok, spirális, íves és ékformák jelennek meg: ezek a jelek a korai kultúrák mindegyikének sziklarajzaiban fennmaradtak mint az adott kultúrától független, a vizuális percepció fiziológiájával kapcsolatos fenomének rögzítései. A következő stációban ezek a foszfének – a világról rögzült emlékképeink mintái, befogadott kulturális mémjeink mentén – konkrét alakzatok, képek vízióivá rendeződnek, majd végül – egy spirálisan örvénylő alagúton áthaladva – zoomorf lények, a mitológia ember-állat hibridjei, a therianthropusok tűnnek föl belső optikánkon. Így az entoptikus képek minden ornamentika, képi ábrázolás – és ekként az írás és a mítoszok – ősei is.

Mintha csak Lewis-Williams teóriájának illusztrációja lenne, a szőnyegornamentikák, mandalák mintázatát idézi Komoróczy Tamás Agyzsongító mintázatu filozófiai tapéta című 12 csatornás videovefitése a Videospace Galériában. A neonjelek az írás legegyszerűbb formáit egy szemiotikai koordináta-rendszer világmodelljeként ábrázolják; a Lelkek szőnyege című installáció pedig videojáték-hősök neveivel és a fő elemek szignóival egy repülőszőnyeg-gépezet működését gnosztikus káoszdiagramként jeleníti meg. Gondolatainkat a termékeny káosz felé repítve e repülőszőnyeg kulturális szövetére ültet minket Komoróczy sajátos mágiája, ahol a papnő általa tervezett ruházatán egy agyat visel a szíve helyén, a lebegő imakárpit mintázatába konstruktivista motívumok vagy a protagonista és kényszerorientáció szavak szövődnek (Teljesítményekről szőtt álmok). Itt is – miként a Fővárosi Képtár kiállításán is – zenei atmoszféra, hang- és szótöredékek uralják a teret. A Kiscelli Múzeum templomterében a kiszabadulás, az elszállás lehetőségét egy rakétaállványzatot imitáló építmény idézi. A váz polcain kultúránk fragmentumai zajszerű jelekként igénylik az újraértelmezést. *(Megtekinthető: Videospace Galéria, június 25-ig és Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum, augusztus 7-ig.)*

Bodó Sándor: Férfiak, nők, élők, halottak, egyenlők, 2011
installáció

BOROS LILI

1987. június

Tárlatvezető – a múltba

Manufakturális tárgyak

Vida Judit, Dobány Sándor, Benedek Olga, Bachman Gábor és Kovács Attila művei szerepelnek együtt a Fészek Galériában. A művészek nem alkotnak csoportot, a három keramikus mellett Bachman és Kovács több műfajban – belső-építészként, filmes és színházi látványtervezőként, építészként – dolgozik. A kiállítókból a posztmodern tárgyalakotás iránti vágy a közös. A katalógusban Dvorszky Hedvig kiemeli, hogy a posztmodern művészeti magatartás leginkább kordokumentációnak tekinthető, mert mibenléte és pozíciója egyelőre kérdéses, különtségének köszönhetően azonban már bizonyosan divattá vált. A posztmodern új megjelenési lehetőségeket teremt azáltal, hogy olyan formákat válogat össze, melyek már ismerősek máshonnan, de mivel újfajta rendezőelv mentén építi fel őket, megváltozik a tárgyak jelentése. Így a művek designjában különböző műfajok, sőt avantgárd stílusok is felfedezhetők. A kerámiaművészek posztmodern porcelántárgyakkal kísérleteznek. Benedek Olga ferde tengelyű és Dobány Sándor antifunkcionális tea- és kávéskészleteit a konstruktivista tárgyalakotás inspirálta. Vida Judit kalapácsos kannája ironikus: a kalapácsot is porcelánból készítette. A tárgyak a posztmodern szellemében megmaradnak a hagyományos anyagnál, a porcelánnál, de annyira eltávolodnak a funkciótól, hogy inkább képzőművészeti alkotásoknak tekinthetők. Különösen Bachman és Kovács műveiben láthatjuk a posztmodern lényegét alkotó kétértelműséget. Előbbi az 1986-ban megnyitott, majd rövidesen be is zárt szigetszentmiklósi Munka-Tett kocsmá fénysre csiszolt felületű fémberendezésének egyes elemeivel szerepel, melyben a bauhausos tiszta formákat aktivista és szocreál elemekkel vegyítette a posztmodern szellemében. *(Megtekinthető volt 1987. május 12. és június 5. között.)*

Hangvillák

Ezzel a címmel Móder Rezső háromrészes kiállítássorozatának második állomása tekinthető meg a Stúdió Galériában. Az elsőt 1986-ban a Fiatal Művészek Klubjában rendezték, az utolsó pedig néhány hónap múlva a szentendrei Vajda Lajos Stúdióban lesz. A munkák közül a legkarakteresebbek a hetvenes évek hazai művészetében virágzó kollázs technikát élesztik fel. Móder alkotásai azonban eltérnek a hagyományos kollázsoktól; nem talált papírokat helyez egymás mellé, hanem saját korábbi tanulmányrajzait tépi szét, majd újabb kontextust teremtve ragasztja össze őket. Már a főiskola idején elkezdte készíteni ezeket a tépéssel alakított, majd ceruzával befejezett műveket. A kollázsok mellett gubancolóó vonalakból álló rajzait és nagyméretű olajfestményeit is láthatjuk. A majd kétméteres, narancssárga képek főszereplője a kiállítás címét adó hangvilla. Az expresszív festményeken különös, becsomagolt lények, tárgyak is szerepelnek, művészte visszatérő motívumai. Móderhez közel áll az újfestészet képalakotása, de különbözik is attól, mivel művei a népművészethez hasonló módon burjánzó motívumokkal telítettek. Dekoratív ábráival Szirtes János vagy a Zuzu–Vető páros festményei állíthatók párhuzamba. Móder évek óta ad elő performanszokat és készít installációkat; kiállításai

olykor maguk is műtárgyak: environmenteket hoz létre, egységes kompozíció alá rendelve műveit. Egyidejűleg új műfajjal is kísérletezik: zenélő mobilszobrokat kezdett készíteni. *(Megtekinthető volt 1987. május 27. és június 21. között.)*

Mágikus képek

A Budapest Galéria Lajos utcai Kiállítóházában Keserű Katalin összegyűjtötte a kortárs magyar művészet mágikus jellegű műtárgyait. A nyolcvan művész obudai együttléte egészen egyedülálló, hiszen olyan stíluspluralizmus jelenik meg itt, mely egy a mágiához hasonlóan tág rendezőelv nélkül aligha lenne elképzelhető egyetlen kiállításon. A katalógusban Keserű megfogalmazza, hogy a mágikus művek alapjellemzői a konceptualitás, a konkretizmus, a szinkretizmus és a nyitottság. Konkrét példákkal élve mágikusnak nevez közös alkotásokat (melyek épületek, festmények és akciók is lehetnek), illetve rituális megnyilvánulásokat (rockkoncert, performansz). Ezért a válogatásban szerepel néhány olyan tárgy, melyet nem minden esetben nevezünk műalkotásnak, sőt olykor a mű helyett csak dokumentációja jelenik meg, hiszen a mágikus alkotások – rendeltetésükhöz híven – sokszor megsemmisülnek. A művek legnagyobb része az elmúlt tíz-tizenöt évben készült, de a művészettörténeti kontextus megteremtése céljából látható néhány régebbi alkotás is. A legkorábbi Kondor Béla 1959-es Késes embere, illetve Altorjai Sándor, Ország Lili, Csernus Tibor és az IPARTERV kiállítói szerepelnek hatvanas évekbeli alkotásokkal.

A tárlat nem hangsúlyoz egyetlen műfajt vagy stílust sem, így jól megfér egymás mellett Nyári István hiperrealista vászna, Várnagy Ildikó textilműve, Attalai Gábor testnyomata, Keserű Ilona színházi díszlete és Gémes Péter fotómunkája. A Csete György és Makovecz Imre organikus épületeiről készült fotókon kívül a Bizottság és a Vágtázó Halottképek koncertjein készült felvételek is helyet kaptak. A figyelem egyéb határterületekre is kiterjed: itt vannak az Új Zenei Stúdió zeneszerzői, Jeney Zoltán és Sárosi László, és Esterházy Péter is az Ottlik Géza 70. születésnapjára hónapokon át egyetlen lapra másolt Iskola a határon kézírásával. A kiállítás – a vitára ingerlő koncepció mellett – átfogó képet ad a korszak avantgárd művészetéről úgy, hogy az életművek meghatározó darabjai kerültek egymás mellé. *(Megtekinthető volt 1987. június 2. és július 1. között.)*

ZOMBORI MÓNIKA

Valaki megvádolhatta S. Jánost. Talán bocsánatos bűn a Kafka-parafrazis, ha meggondoljuk: a rendszerváltás utáni hazai jogtörténet egyik legabszurdabb esetét produkálta nemrégiben a magyar igazságszolgáltatás, amikor felfüggesztett börtönt adott egy képzőművésznek. Durvább botrányok, fenyegetések és ítéletek sem ritkák azonban körülöttünk, Kelet-Európában.

Április 22-én a bíróság első fokon öt hónap, két évre felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte Sugár János képzőművészt egy konceptuális grafiti miatt. Még 2008 nyarán fújta fel a „Wash your dirty money with my art”, azaz „Mosd a piszkos pénzedet a művészetemmel” feliratot két helyre Budapesten, a Kogart épülete elé és a VAM Design falára. A VAM-nál Sugár már a mű keletkezése idején is kihúzta a gyufát, feljelentést tett, a művészt rabosította a rendőrség. Egy, a VAM által felkért szakértő cég, a Pretorium akkor 1 463 000 forintnyira értékelte a kárt, amelyet a fekete festékekkel a falra fújt felirat jelent. Az abszurdítások sorát gazdagítja, hogy ez az összeg végül 43 ezer forint lett, s az is, hogy ez most öt hónapot ért. Mint azt a sajtóban többben kiemelték, a bíróság egyáltalán nem vette figyelembe, hogy itt művészi tetről volt szó: a ténynek még egy zárójelet sem szentelt, maradt a szimpla rongálás.

Hogy a VAM-ot mi bőszítette fel, nem világos. A pénzmosásra való utalás? Az angolban az money laundering volna, a szöveg pedig nem így szól. Az Index.hu-nak 2008-ban levelet írt az ügyben Vincze Miklós (VAM Design). A szöveg nélkülözötte a kohéziót, mégis úgy tűnt, a VAM-nál megértették, hogy a Múcsarnok Na, mi van? című kiállításán is megjelent, falra fújt mű kritikai gesztus, és ezért kifogásaik esztétikaiak. Szó szerint: „egy, a társadalmi felelősséget hangsúlyozó művészti joggal várhatóak el a társadalmi felelősség egyezményes etikájának és szabályainak betartásának fényében képződő alkotások (...) melyek, amennyiben a street art avagy public art, sőt a protest art deklaráló formáit választják, megfelelően képviselik ezen művészi kifejezési formák valódi artisztikus és artikuláló mechanizmusait”.

Akkor a Múértőnek Sugár így nyilatkozott (2008. december): „Egy szép szürke homlokzatra feltettem valamit, aminek a tulajdonos szerint nincs ott helye. (...) Engem az érdekelt, hogy egy groteszk vagy kritikus megjegyzés egy állami intézmény falain belül, illetve egy magánintézmény falán is megjelenjen: ebből érdekes helyzet, feszültség keletkezik.” Nos, keletkezett. Falfirka miatt születte már letöltendő börtönbüntetés is Magyarországon, felfüggesztett több is. E szempontból a bíróság konzekvens volt; abban pedig következetesen szemellenzős, hogy a Sugár-ügyben nem vette figyelembe: művészi gesztusról van szó. Azt pedig súlyosbító körülményként értékelte, hogy Sugár az első pillanattól elismerte, ő felelős a firkáért. A mű azonban betárlt. Érzékeny pontokat sértett, akár egy vírus, amely teszteli a rendszert. A VAM rendőri eszközökhöz nyúlt, a bíróság hallani sem akart művészi véleménynyilvánításról, a média és a netes közvélemény pedig ráindult az ügyre, ami a VAM számára egyértelmű PR-vereséget jelentett. PR-győzelem csak az lett volna, ha megvásárolják Sugár művét, de ezt egy magánygyűjtő tette meg.

Művészet és igazságszolgáltatás

Büntetett művek

Ami az abszurdításoknál komolyabb, az a véleménynyilvánítás szabadságának kérdése. A rendszerváltás óta volt már botrány efféléből. Az Új Hölgyfutár című folyóirat 1991-ben verte ki a biztosítékot: Bernáth(y) Sándor a magyar koronás címet ábrázolta obszcén-ironikus közegben, s ez Torgyán József parlamenti interpellációját váltotta ki. Az ügyészség ennek nyomán indított vizsgálatot a kiadó és Szkárosi Endre felelős szerkesztő ellen. A vád közszeméremstetés volt, és az elsőfokú ítélet szerint – a kérdéses lapszám megjelenése után jó fél évvel – a lapot csak új borítóval lehetett volna forgalmazni. Másodfokon végül is ejtették a vádat, s mint az akkori felelős szerkesztő emlékszik: mérlegették, hogy műalkotásról van szó. S bár elhangzott, hogy műalkotás is sérthet jogot, figyelembe vették a művészi kifejezés szabadságát. Ez, húsz évvel később, Sugár esetében már fel sem merült.

Hermann Nitsch 1999-es budapesti, Kiscelli Múzeumbeli kiállításának ürügyén szintén botrány és tiltakozások sora zajlott. A Református Egyház ügyészségi állásfoglalást kért, Semjén Zsolt akkori egyházügyi helyettes államtitkár a tárlat bezárását követelte. Figyelemre méltó mondata egy korabeli hírműsorból: „Mi történné, hogyha holnap jönne Szabó Albert, és mit tudom én, különböző horogkereszteket és egyebeket festetne egyéb vallási szimbólumokkal, és utána azt mondaná, hogy ez neki a művészi alkotásának és önkifejezésének a része?” Feljelentés az ügyben nem volt, illetve egyedül a múzeum jelentett fel egy képrongálót, aki az utolsó nyitvatartási napon belefirkált egy műbe.

Másutt Kelet-Európában keményebb művek és még keményebb fenyegetések hívták fel a figyelmet

Это произведение призывает к посягательству на жизнь государственного деятеля В. В. Путина в целях прекращения его государственной и политической деятельности.

Avdei Ter-Oganyan: Radikális Absztrakcionizmus, 2004, részlet a sorozatból

arra, hogy a posztszocialista társadalmak és kormányzatok nehezebben tűrik a művészi szabadságot, mint a nyugatiak. Tavaly a párizsi Louvre októberre tervezett Ellenpont című orosz kortárskiállítását előtt az orosz kulturális minisztérium lépett közbe az intézménynél, hogy Avdei Ter-Oganyan munkái ne szerepelhesse a diplomáciai szempontból fontos eseményen. Ter-Oganyan akkor már több mint tíz éve Prágában élt, mert odahaza az egyház eljárást kezdeményezett ellene, amiért ikonokat tört össze egy 1998-as performanszában. A putyini államgépezet pedig azért fordult ellene, mert egyik műve, a Radikális Absztrakcionizmus Projekt egy darabja „veszélyt jelent” az elnökre. Elvont geometrikus alkotásokról van szó, amelyeken szöve-

Az Új Hölgyfutár Maművészeti Magazin címlapja, 1991

gek is szerepelnek. Az egyikben, a 8. számún ez: „Ez a mű arra buzdítja önt, hogy támadást kövessen el V. V. Putyin ellen abból a célból, hogy véget vessen állami és politikai szerepvállalásának”. (Más képek más szöveget tartalmaztak, az egyik ezt: „Ennek a műnek a célja, hogy megálázza az oroszokat és a zsidókat.”) A nyilvánvalóan ironikus provokációt az orosz állami politika nem akarta a Louvre falán látni. Erre a kiállítás 15 művészből 7 bojkottot jelentett be. Ezt követően az orosz hatóságok mégis úgy döntöttek, nem gördíteneek akadályt Ter-Oganyan művének bemutatása elé. Hogy mi készítette őket erre, nem tudni, mindenesetre a kényelmetlen helyzetbe került Louvre tárgyalásokat kezdett velük az ügyről. A múzeum bejelentette, minden az eredeti tervek szerint valósul meg, ám erre Ter-Oganyan vont vissza munkáját a tárlatról.

Vallás és politika játszották a főszerepet a lengyel Dorota Nieznalska esetében is (Múértő, 2004. február). A 2003-tól húzódó ügy a Pasja (Pasio) című installáció 2002 elején történt televíziós bemutatása nyomán robbant ki. Ha a munka megmarad a gdanski Wyspa Galéria kiállításának keretei között, talán nincs is történet. A jobboldal, ezen belül is a szélsőjobb Lengyel Családok Ligája (LPR) az adás után frontális támadást indított a művész ellen. A műben szerepelt egy kereszt, amelyen férfigenitália-fotó volt látható. A vád szerint a művész megsértette a vallásos emberek érzelmeit, ami szerintük a büntető törvénykönyvbe ütközik. A bíróság figyelembe vette, hogy művészi tetről van szó, de a kijelentette, „annak a ténynek, hogy a munka a művészet keretein belül van, nincs jelentősége abból a szempontból, hogy sérti-e mások érzeit”. Kétezer zloty büntetést helyeztek kilátásba, ám a bíró súlyosbította a büntetést: a művészt közmunkára ítélték, és utazási tilalommal is sújtották. Az ügy a művészeti közvéleményt is megosztotta. Aláíráskampány kezdődött Nieznalska mellett, amelyben művészek és közéleti személyiségek is részt vettek, ugyanakkor konzervatív kollégák elítélték a művészt és munkáját, mondván, „olyan alacsony színvonalú”, hogy kiállítani sem lett volna szabad. A Wyspa Galéria bezárni kényszerült. Nieznalskát hosszas eljárás, többszöri fellebbezések után 2009-ben végül felmentették, amit a sajtó liberális szellemiségű része üdvözölt. Tavaly még felmerült, hogy a művészt újra bíróság elé citálják, végül azonban erre nem került sor.

NAGY GERGELY

Múcsarnok, Budapest

Hipermodern demiurgosz

(folytatás az 1. oldalról)

A film az elmúlt század művésztének modellje, gondoljunk is rá akár pozitív, akár negatív értelemben: a modern Gesamtkunstwerk és a mindent átható giccs – egyetlen testben és lélekben. Michaël Borremans legújabb tálalta nem nagyon beszél kultúráról vagy fogyasztóról, a test és a lélek (hiánya), a spektakulum és a néző (jelenléte) mégis erősen benne van. Mégpedig szokatlanul éles, mondhatni, természetellenes fénybe állítva – a filmekben, a festményekben és a grafikákban egyaránt. Ez a természetellenes fény amúgy maga is többrétű. Egyrészt a médium hőskorát, az expreszszionista filmet idézi, másrészt van valami – jobb szó híján – szürreális atmoszférája is, amelyet Borremans elemzői sosem hagynak említetlenül, és maga a művész is fontos, már-már karakterisztikus szerepet szán e kulturális (és persze nemzeti) tradíciónak. De amúgy annak is örül, ha nem Magritte-tal és a németalföldi festészettel, hanem David Lynch filmjeivel vagy Samuel Beckett írásaival kapcsolják össze műveit. És persze nagy tisztelője Luc Tuymans és Gerhard Richter festészetének, akármit jelentsen is ez. Egy biztos, a szá-

darabja az anyagnak, ráadásul kifejezetten elébe megy a sztereotip, szürreális olvasatoknak. Miközben meglehetősen magányos mű a kiállításon, mármint ha az emberi szőr elfogyasztásának abject dimenzióit nézzük. Hasonlóan magányos műnek tűnik – legalábbis első blikkre – a meghívón szereplő Vörös kéz, zöld kéz is, hiszen Borremans a festészeti zsánerek közül a portrét kedveli leginkább, és többnyire azzal úzi a maga nyugtalanító játékait. Ha azonban a két kézre nem egy test részeként, hanem két egymásra igen hasonlító, de egymástól mégis markánsan különböző – e különbözőést emelik ki a komplementer színek is – motívumként tekintünk, akkor a tárlat egyik vezérfonalához jutunk. Ez a vezérfonál a hasonmás, az alteregó, a Doppelgänger kulturális toposza, amely nemcsak a pszichoanalízis és a szürrealizmus, de a film világához is szorosan kötődik. Borremans budapesti kiállításának centrumában pedig éppen a film áll, nem pedig a kifejezéstelen arcú, szakállat harapó vagy – éppen ellenkezőleg – szórt okádó fiatal lány. A Múcsarnok apszisában két hatalmas vetítógép kattog, és egyszerre vetíti egy-egy festői filmet a két oldalsó te-

A Fordulatok éppen ebben a stúdióban készültek, és több szempontból is emblematicus alkotás. Egyrészt nemcsak a hasonmás paradoxonját állítja fókuszba – miközben folyamatosan épít a fókuszváltás és a belső montázs filmes hagyományára –, hanem magát a festő stúdióját is, ahol már nem csupán táblaképek, hanem mozifilmek is készülnek, sőt olyan filmek is, amelyek maguk is táblaképként funkcionálnak. Másrészt viszont a film főhőse maga is egy Doppelgänger, egy bábu, egy csípőnél elmesztett figura, amely zavarba ejtően hasonlít arra a nőre, aki mozgatja, és aki egyszerre tűnik modelljének, teremtőjének és eredetijének, miközben a fókuszváltások és a kameramozgás fordulatai pontosan az eredeti és a másolat különbségét kenik el. Harmadrészt a mű a tekintetben is jellegzetes, hogy központi figurája és egyúttal „tárgya” egy láb nélküli „próbababa”, amely Borremans számos képen meg jelenik, számtalan fantasztikus, szürrealista asszociációnak teret engedve, amelyek Velázqueztól Bellmerig ívelnek. Sőt még azon is túl, hiszen Borremansról tudható, hogy a konkrét és pontos asszociációk elkerülése érdekében maga által tervezett ruhákkal és élő modellekkel dolgozik, nem pedig kisajátított és átalakított fotografikus mintákkal.

Borremans tehát nemcsak illuzionista, hanem egyfajta demiurgosz is, aki persze tudatosan reflektál is erre, vagyis a teremítő művész romantikus mítoszára, amely némiképp el is idegeníti munkásságát a laboratóriumi spektakulumokat alkotó „festői” praxistól, öltön az akár pikturális (Richter), akár fotografikus (Wall), akár mozgóképes (Bill Viola) formát. A kiállítás legizgalmasabb része számomra éppen ezért a „grafikai” szekció, ahol a belga művész maga boncolja szét saját művészetét – és a látvány bizony nagyon vonzó. A grafikákon a mesterséges „modellvilág” egy másik típusa is megjelenik, amelyet a figurák kis mérete alapján a terepasztalhoz szoktak hasonlítani. Ez a metafora azonban némiképp redukzív, hiszen a képeken csak a figurák eltérő léptéke egyértelmű, az nem, hogy a néző az apró vagy a „normális” figurákkal azonosul-e. Igazság szerint mindketőre lehetősége van, és egyes képek nem a terepasztal, hanem az óriásplakátok és a multiplex mozi felé mutatnak. Az úszómedence például a hatalmas festett „portréval” és a medencében fürdőző figurákkal úgy néz ki, mintha egy közeli utópikus (?), spektakuláris jövőbe csöpentünk volna, ahol minden lehetséges felületet beborítanak a hatalmas képek, és az emberek már úszás közben sem szabadulhatnak azoktól. Hasonló víziót tár fel a tárlat legszuggesztívebb alkotása, amely egy kicsi, sarokba állított plexidobozba helyezi A német című festmény alakjának (festő, tudós, illuzionista?) kezéről készült filmet, miközben apró, „ólomfigurák” nézik az LCD-monitoron hatalmas, lassan mozgó kezét egy még hatalmasabb fehér térben, amelyet sokrétűen és „gazdaságosan” töltenek ki Borremans nyugtalanító képei és unheimlich történetei. Ebben a modern, látványközpontú perspektívában a szakáll fogyasztása sem pusztán undort és képletes asszociációkat keltő gesztus, hanem önmagán túlmutatva felidézheti a celluloiddal és pixellel való festés programjának kreatív paradoxonát. (Megtekinthető június 26-ig.)

HORNYIK SÁNDOR

Foto: Courtesy Zeno X Gallery, Antwerpen

Michaël Borremans: A gondolatok súlya, 2000

vegyes technika, karton, 24x30 cm, magányűjtemény, New York

mos link és a szemtelen „lájkolás” reklámnak jó, és az íróniába forduló önreflexivitás sem ment még ki a divatból. Ahogy talán a dekonstrukció sem, mármint annak vulgáris, avagy konyhanyelvi verziója. Jelen esetben a festészet dekonstrukciója lehetne a téma, amely ugyanannyit (vagy talán még többet) köszönhet Greenbergnek és McLuhannek, mint Derridának. Borremans tehát dekonstruál, szétszed és összerak, mégpedig képeket, azzal a kifejezett céllal, hogy megismerje működésüket és potenciáljaikat. Festményeket, rajzokat, digitális fotókat használna motívumként, és olajfestéket, vásznat, ceruzát, talált papírt és klasszikus celluloidot meg LCD-monitort hordozóként. Borremans, az illuzionista ezekkel bűvészkedik, és többnyire össze is rak valami maradandót. Ezt tette a Württembergischer Kunstvereinenben, Stuttgartban, ezt teszi a Múcsarnok klasszikusabb terében is. És egy jó illuzionistához illőn át is veri, félre is vezeti a nézőt, de legalábbis összezavarja és elbizonytalanítja. A retrospektív tárlat címadó olaj-vászon kompozíciója, a Szakállat enni ugyanis az egyik leggyengébb

rem falára. Ez a két film nem véletlenül került a centrumba, mivel elég sokat elmond nemcsak erről a konkrét „szakállat emésztő”, avagy úgy mond a lehetetlent kísértő tárlatról, hanem magáról Borremansról is mint képkötőről. Az egyik egy nagyjából egyperces film, a Vihar, a másik pedig egy nyolcperces, a Fordulatok. Mindkettő színes, mindkettő néma, és mindkettő a legnemesebb, 35 mm-es nyersanyagra készült. Történetük nyugtalanító, narratívájuk lassú és elmélyült, esztétikájuk pedig erősen épít a médium tónus- és részletgazdagságára. Egészében mindkét film meglehetősen abszurd, akár a médium, akár a sztori felől nézzük. Borremans ugyanis a filmet és a mozgóképet a festészet nyersanyagaként alkalmazza, és ezzel egy olyan tradícióhoz ízesül, amelynek legismertebb mai hősei a „festékel fényképező” Gerhard Richter és a „fényképpel festő” Jeff Wall. Innen nézve Borremansban nem is annyira a medialitás újrascenírozása az izgalmas, hanem az, hogy a „belga” beengedi, mi több, betuszkolja a nézőt saját stúdiójába, laboratóriumába, ahol létrehozza, sőt legyártja saját figuráit és modelljeit, akikkel látszólag semmi különös sem történik.

Sharjah Biennial – 2011

Filmek és társművészetek

Idén rendezték meg a 10. alkalommal az arab világ legismertebb és legnépszerűbb kortársművészeti kiállítását. A professzionálisan szervezett, egyszerre keleti és nyugati színezetű rendezvény egyformán vonzó az érdeklődők és a nemzetközi szakemberek számára. Az Egyesült Arab Emírségek rangsorában Sardzsza ugyan csak Abu-Dzabi és Dubaj után következik, de a felvilágosult és nyugati tanultságú uralkodócsalád vezetője, dr. Sultan bin Mohammed Al-Qasimi sejknek (történész, író) és lányának, Hoor Al-Qasiminak (művész, művészettörténész, kurátor) köszönhetően a kultúra és a művészet támogatása szempontjából messze a legelső. A biennále hivatalos támogatója a kulturális és információs minisztérium. A rendezvény szervezését a Sharjah Art Foundation bonyolítja, művészeti igazgatója pedig már negyedik alkalommal Jack Persekian örmény/palesztin származású jeruzsálemi kurátor, aki ezúttal is társkurátorokkal dolgozott együtt. Kollégái az angol Suzanne Cotter (Gug-

Slavs and Tatars művészkollektíva: Népek barátsága, 2011

genheim Abu Dhabi project), a bejrúti Rasha Salti független kurátor, valamint a chicagói Haig Aivazian művész, kurátor és író. Az esemény a Plot for a Biennial (Cselekmény egy biennále számára) címet kapta, amivel a filmrendezésre utal. Ezen a konceptuális kereten belül képzőművészek, filmrendezők, zenészek, írók, előadóművészek jelenítik meg a főszereplőket. A cselekmény az adott környezet keretein belül zajlik, Sardzsza történetét, gazdasági és politikai szerepvállalását egyaránt figyelembe véve. Az évfordulóra rekordszámú részvevő érkezett: több mint 30 országból közel 150 művész. A Sharjah Art Foundation támogatásával az alkotók 65 új munka elkészítésére kaptak megbízást, ezek között néhány igen ambiciózus terv is megvalósulhatott. A rendezvényt a műfajok gazdagsága jellemzi: festmény, szobor, rajz, fotó, film, performansz, táncelőadás színesíti a palettát. Így például hét rövidfilm és dokumentumfilm is készült, a zenészekkel való közös alkotás során született új műveket pedig a megnyitó hetének három estjén hallgathatta meg a közönség. A szervezők a szakmai előadások, beszélgetések szervezésére is súlyt fektetnek. Igen népszerű a megnyitóval egybehangolt Márciusi találkozó (March Meeting), amelyen a régióhoz kötődő nemzetközi művészek, művészeti szakemberek vesznek részt. Ennek keretében közel 50 prezentációt láthattak az érdeklődők. A biennálén bemutatott művek nem tettek konkrét utalásokat az arab világ politikai és társadalmi forrongására, de ezek hangulata érezhetően ott vibrált a levegőben. (A művészeket és a műveket még jóval az események előtt hívták meg.) Az alkotások jelentős része a város Művészeti Múzeumába készült. A libanoni Aftal Ahdath Vigyél el erre a helyre: emlékeket szeretnék megörökíteni (2010–2011) című videoinstallációja a művészt és barátait mutatja be. A karakterek különböző, mesterségesen kreált idilli környezetekben jelennek meg Bejrút, Damaszkusz, Kairó vagy Sardzsza műtermeiben. Artur Zmijewski Varsó álma (2005) című videomunkája a lengyel építész, Oskar Hansen tevékenységére irányul. A mű a sztálini időszakban a lengyel népnek „ajándékozott” Kultúra és Tudomány Palotáját bemutató kiállított tárgyalja. A múzeummal szemközt Bait Obaid Al Shamsi épületében egy sötétkamrába „zárva” az iráni származású, de politikai okokból Dubajba emigrált Ramin Haerizadeh Óvakodj ettől a művésztől! (2010) című munkája volt látható. A Bait Al Serkal egy arab stílusú műemlék lakóház átriuma, ahol a pakisztáni Imran Qureshi Áldás legyen az én szeretett földemen (2011) című műve szerepelt. A művész a belső udvar kövezetét vörös színű organikus formákkal festette tele, amelyek helyenként vérfoltokra emlékeztető felületeket alkottak. A Gyűjtők házában Josephine Meckseper multimédia-installációja egy vegyeskereskedés apokaliptikus hangulatát idézte meg. A krómozott autókerekek, műlábak, luxuscikkek és poszterek mögötti vetítövásznon a nyolcvanas évek amerikai tévésorozatai, a Dinasztia és a Dallas jelenetei peregtek. Judith Barry Kairói történetek című videoinstallációi a biennále különböző helyszínein bukkantak fel, bemutatva egyet-egyet a művésznőnek az iraki háború kezdete óta kairói nőkkel készített több száz órányi interjúiból. Több mű került a kulturális örökség részeként számon tartott és felújítás alatt álló városrész területére is, ahol közterek, régi épületek és azok udvarai szolgáltak kiállítási térként. A Slavs and Tatars művészkollektíva Népek barátsága (2011) című installációja egy belső udvart rendezett be a látogatók pihenésére is szolgáló nomád sátor formájában. A mű párhuzamot állít az iszlám forradalom (1979) és a lengyel Szolidaritás mozgalom (1980) között, utalva a XX. század kommunizmusának megdöntésére és a XXI. századi iszlám modernizálásának erőfeszítéseire.

BAGYÓ ANNA

A regionalitás helyzeti előnye

Integrálódni, csatlakozni, kimaradni?

Közkeletű tévhitek a kortárs művészetről

A hazai szintér integrálódási vágya annak a katonai alakulatnak a készenlétére emlékeztet, amellyel elfejtették közölni, hogy a háborúnak vége. A mi viszonylatunkban ez annyit tesz, hogy a centrum dominanciája, amibe integrálódni, beépülni lehetett egykoron, illetve amihez igazodni kellett, ha egy kisebb, kieső szintér a számon tartott modern világhoz (vagyis a nyugati civilizációhoz) akart tartozni, egyszerűen megszűnt. A posztkoloniális fordulat következtében a centrum szétporlása sok kis helyi központot eredményezett. Együtt veszett vele a központi narratíva, avagy kánon is, aminek mentén beocsátást lehetett nyerni – ha nem is fő helyre, de mégiscsak a művészet privilegizált és hatékonyan védelmezett templomába. Ez a kohéziót és értékrendet biztosító iránytűt és a velejáró előjogok 1989 körül alapjaiban rendültek meg, a 9/11 – a World Trade Center leomlása – utáni új geopolitikai konstellációban pedig végképp funkciójukat veszítették. Mikronarratívák sorozata lépett a helyére, ami a korábbi vertikális, hierarchikus felépítéssel szemben regionálisan, transzregionálisan vagy transznacionálisan, keresztül-kasul szerveződött minden szabályos mintát nélkülöző hálózattá. Következésképpen a Nyugat–Kelet tengely kitüntetett volta is

Martin Piacek: A szlovák történelem legkínosabb eseményei, 2008 (Tiso szlovák államelnök és Hitler találkozása, 1939 és Benes csehszlovák elnök aláírja a dekrétumot, 1945)
vegyes technika, 40x40 cm

okafoyottá vált. Az a figyelmet generáló helyzet, amit a Nyugat ellentétpárjának – vagy legalábbis kevésbé fejlett, korábbi önmagának – mint projekciós mezőnek jelentett lenni, többé nem borzolja a kedélyeket, minthogy a marginális beszédpozíció is megszokozódott. Ha tetszik: marginális pozíciók versengenek egymással a figyelemért a kitágult művészeti színtéren.

Közkeletű tévhit azt gondolni, hogy türelemmel ki kell várni, legfeljebb PR-tevékenységgel kell rásegíteni, és a világ – mint csiszolatlan gyémántot – majd felfedez bennünket. A helyzet inkább az, hogy a figyelemért meg kell dolgozni. Ma már közhelyszámba megy: a produktumnak specifikusnak, lokálisnak kell lennie (mert ugyan kit érdekel már a „local colour”-ral színezett mainstream termék), ám a tartalmat, közlendőt illetően mégiscsak ahhoz a közbeszédhez ajánlatos hozzászólni, amely világméreteken zajlik – jóllehet helyi pozícióból, ám azon a nyelven, ami kifelé is érthető. A kulturális fordítás közvetítő tevékenysége, a helyi kulturális kontextus feltárása így sem kihagyható. Természetesen arról az esetről beszélek, ha láthatók és hallhatók akarunk lenni.

Csatlakozni lehet, sőt kíváncsú

Zajlik viszont egy intenzív nemzetközi diskurzus, egy párbeszédekből összeálló közbeszéd, ami nyitott, és amihez hozzá lehet szólni. Ha valamikor, hát most van az a pillanat, amikor ki lehet jönni a perifériális helyzet-

WHW plakátok

ből, mert a világ ez idő szerint éppen arra a tapasztalatra, élményanyagra fogékony, amelyből a régió hatalmas erőtartalmakkal rendelkezik. Valaképpen ez képezi a közbeszéd magját: az eligazodás vágya és a túlélési esélyek firtatása az újjárendeződött világban – makro- és mikroszinten egyaránt. A csatlakozás persze nem valamely képzett központ aktuális divatjának, trendjének imitációja révén lehetséges. Evvel az attitűddel a modernitás paradigmájában még jól lehetett boldogulni, a jelenlegiben nem működik. És valamely történeti attitűd továbbéltetése, a neutrális pluralizmus jelszavával való mesterséges életben tartása sem járható út, mivel az már születése, az úgynevezett

Ennélfogva a korábbi korszak apolitikussága, ahistorikus szemlélete 1989 után gyors ütemben erodálódott, 9/11 után pedig végképp tarthatatlanná és anakronisztikussá vált. Helyére az állandó szellemi készenlét, a reflektáltság s a kritikai gondolkodás került. A megelőző időszakból be nem teljesedett reményként ránk maradt légvár, az integrálódás hő vágya nem jelez egyebet, mint hogy őrünk egy nem létező posztot, amit mások már régen elhagytak.

Magyar apátia ellen való orvosság

Ha kilépnénk a dermedt, bénító apátiából, és feladnánk a múltbéli pozíciók magányos és heroikus őrzsét, akár rá is döbbenhetnénk, hogy a megváltozott geopolitikai helyzet, a ránk nézve kedvezőtlen modernista kánon pozícióvesztése s a lehetséges szövetségesek korábban nem tapasztalt, igen tág köre roppant kedvező helyzetet teremtett: utat nyitott a volt keleti blokk számára, hogy a vasfüggöny mentális árnyékából is kilépjen. Még véletlenül sem a kilencvenes évek globalizmusának kérszélletű illúziójáról beszélek, amely a határok eltűnésével kecsegtetett, miközben egyformára akarta gyúrni a világot. Ez a World Trade Center leomlása pillanatában szertefoszlott: akkor, amikor kezdetét vette az új falak felhúzása és válaszvonalak deklarálása, ellenségeskedés a régi hűlt helyén, s ennek jegyében a demokráciák felfüggesztése, illetve a felfüggesztés igazolása, párhuzamosan pedig a nacionalista és fundamentalista politikai erők térhódítása.

A kortárs művészet legjava szembe ment ezzel az új hierarchia felállítására törekvő folyamattal, és horizontális, egymást fedő hálózatokat épített ki. Ebben a tekintetben a 11. Documenta volt a vízvonal: nyilvánvalóvá tette a margináliák feltartóztathatatlan térkövetelését és a centrum térdre kényszerítését. Utóbbi azóta sem tudta kiheverni a pozícióvesztést, és egyre jobban sodródik bele a spektakulum, a kevés szakmai referenciát igénylő szórakoztató kultúraipar kétes útvesztőibe. Jó néhány múzeum megakillátásokkal igyekszik fenntartani a megtépzott hangadó szerepmítoszt, miközben a múzeum már csak egy a sok lehetséges szintér – biennálék, alternatív kiállítóhelyek, köztéri, közösségi és webprojektek – sorában. A teória szintjén ez az öntudatra ébredés olyan irányváltásokban fogalmazódik meg, mint „Európa provincializálásának” programja az egykori harmadik, negyedik világból nézve (az Európa-központúságot akár el is felejthetjük, már jó ideje nem szalonképes), illetve a „Nyugat provincializálása” Keletről nézve. Másképpen fogalmazva: délibábok kergetése helyett a saját, releváns po-

zíciók megfogalmazása vált aktuálissá a művészetkészítési gyakorlatban és értelmezésben egyaránt.

Régiós szolidaritás helyett alrégiók versengése

Jugoszlávia véres polgárháborúba torló széthullása bizonyosan hozzájárult ahhoz, hogy a Balkán leváljon a keleti blokkról, és alrégióként érvényesítse magát az európai szintén, amely – bűntudata folytán – teret engedett a háborúra és az identitásváltásra reflektáló erőteljes munkáknak. A kilencvenes évek legfőbb jellemzője kétségkívül a Balkán felutása volt, amelynek kezdeti lökést adott Jugoszlávia viszonylagos különállása a szocialista tábortól és az ebből fakadóan lényegesen kiterjedtebb networkjének gyors mobilizálhatósága. Hátszelet biztosított ehhez az alrégió teoretizáltsága is, de a piac egzotikuméhsége sem hagyható ki a tényezők közül.

A végeken, az egykori szocialista tábor periferiája továbbra is megőrizte éberségét és többfelé figyelését, azaz a margó roppant előnyét, ami ellene munkál az elkényelmesedésnek, szemben a középhelyzet bénító jellegével, ami viszont csalóka helyzeti előnyt sugall. Az erre alapozott kultúrfőlnyitadtnak egy alapvetően soknemzetiségű és multikulturális térségben semmi hitele sincs: a koncepció politikailag már többször megbukott, művészetileg pedig tartatatlan. Végképp nem szerencsés különutasságra, esszenciális magyarságra hivatkoznunk, mert az időtlen és mozdulatlan identitások kora lejárt, s pusztá létük is megkérdőjeleződött a velük kapcsolatos kritikai diskurzusban. De már csak azért sem, mert erre nincs kereslet. S lehet ugyan makacsul szembenenni a jellel és a világgal, ám ez biztosan azt eredményezi, hogy átvélnek rajtunk a történések.

Van viszont fogadókészség a posztoszocialista állapot feltérképezésére – a szocialista maradvá-

it, ellentmondásait kezelni. A társadalomból való kivonulás és a bezárkózás a stúdió magányába a formai kérdések firtatása céljából aligha tesz erre alkalmassá – annál inkább a kommunikáció, a társadalmi problémákra való fogékonyosság, a kollektív felelősségérzet és a kollaboráció. (Az új évezredben erről a platformról kerültek be szlovák, román, észt művészek, az említett horvát kuratori kollektívva s egy lengyel művészettörténész-vizionárius, Piotr Piotrowski az érdeklődés homlokterébe.)

A közbeszéd nem adja könnyen magát, dolgozni kell érte művészeknek, kurátoroknak, teoretikusnak és kritikusnak egyaránt, az intézményekről nem is beszélve. És nem is könnyen ragadható meg, hiszen még terminusait, beszédmódjait illetően is állandó mozgásban van: folyamatosan, gyors egymásutánban más és más témák, attitűdök kerülnek releváns, „sürgősséggel” bíró helyzetbe. Ha valaki fel akar szállni a mozgó vonatra, fel kell vennie a sebességét. Ez éppúgy érvényes a művészetre, mint a teóriára: vagyis az értelmezési keret mozgásától sem lehet eltekinteni, ha egy adott ponton interveniálni akarunk. Magam nem osztom azt a vélekedést, miszerint a hazai műkritika túlteoretizált lenne. Éppen az ellenkezőjét, a szintér teóriafóbiáját tapasztalom, szemben például a naprakész román vagy lengyel szcénával. A deskriptív, kompilatív és „élménybeszámoló” jellegű kritikával szakmai vitában nincs mit kezdeni.

Ezenkörtben nálunk a kurrens teóriák csak esetlegesen vannak lefordítva, és jószerevel még azok sem épültek be a művészetről való beszédmódba. És nem áll rendelkezésre semmilyen összefoglaló angol kiadvány sem arra az esetre, ha egy kóbor érdeklődő áttekintést szeretne kapni a kortárs magyar művészetről. (A nemzetközi szintér által nagyra tartott, hatvanas–hetvenes évekből ikonikus figurákról – Erdély, Hajas, Szentjóbó – sem lehet angolul olvasni.) A környező országok ezt a tevékenységet komolyan ve-

Iosif Kiraly: Rekonstrukció – Mogosoia – Lenin és Groza 4, 2007–2009
c-print, alumínium, 126x171 cm

nyok, a populista nacionalizmus és a rasszizmus elegyének elemzésére – és a belőle fakadó életérzés, lehetséges egyéni mozgástér (beleértve az alkotást is) megragadására, illetve a hasonló, poszttotalitárius, posztapartheid, posztkolonialista tapasztalatokkal való konfrontálásra. (Ezt példázza a horvát WHW csoport tevékenysége és az általuk rendezett Isztambuli Biennále.) Bízást hozzászólhatnánk mi is ehhez a diskurzushoz, hiszen rendelkezünk megfelelő municióval, de először saját magunkkal kellene szembenéznünk: a múltunkkal, a megélt traumákkal, tragédiákkal, hogy képesek legyünk a jelen súlyos dilemmá-

szik, kétnyelvű színvonalas folyóiratok (IDEA), áttekintő kiadványok (East Art Map; Impossible Histories – Historical Avant-Gardes, Neo-Avant-Gardes and Post-Avant-Gardes in Yugoslavia 1918–1991; New Phenomena in Polish Art after 2000; Polish! Contemporary Art from Poland) jelzik a diskurzusba való bekapcsolódás igényét és képességét. Minthogy azt sem hiszik, hogy a produktum légüres vagy ritka levegőjű térben születik és önmagában is megáll a lábán. Jelen akarnak lenni, és tisztában vannak a jelenlét kondícióival. Kérdés, hogy mi mit akarunk: integrálódni, csatlakozni, vagy kimaradni?

ANDRÁS EDIT

Kogart, Budapest

Vagyunk az ösmert formák közt...

A címben idézett mondat Egry József kedvenc fordulata volt, amelyet levelezésében – így kedves barátjának, Keresztury Dezsőnek is – tucatszám alkalommal leírt. Szikár fogalmazásával élethelyzetére és a badacsonyi hétköznapiakra utalt. Ez a sokszor előkerülő, ízes Egry-mondat újra és újra eszünkbe juthat a gyűjteményes kiállításon.

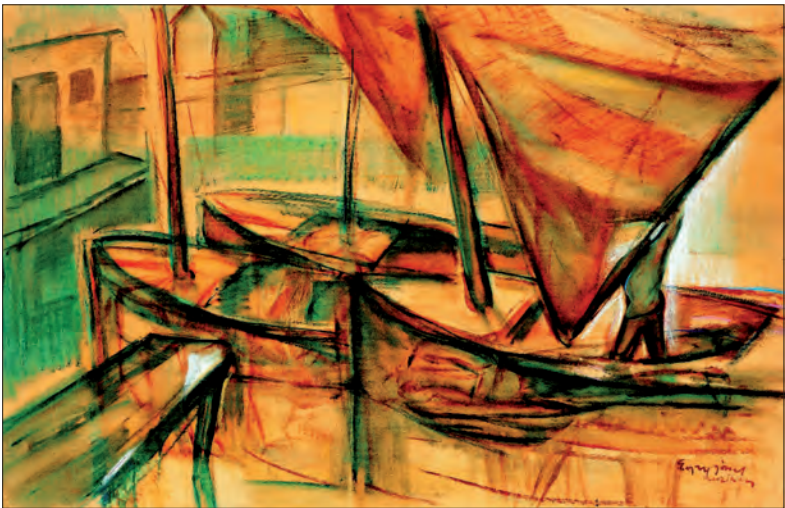
Legújabb tárlatával a Kogart folytatja a XX. századi magyar képzőművészet kiemelkedő mestereinek bemutatását. Tavaly Márffy Ödön életműve került sorra (Műértő, 2010. június), őt követi Egry. Az anyag össz-

Egry József: Szerelmesek, 1911
tempera, karton, 73x44,5 cm

szeállítását Gopcsa Katalin, valamint a Kogart két munkatársa, Fertőszögi Péter és Mészáros Zsolt végezte el, ezúttal is biztos kézzel válogatva ki az életmű mérföldköveit jelző képeket. Ezért a tárlat nagymértékben az állandó kiállításokon látható, sokat reprodukált közgyűjteményi anyagra támaszkodik. A Magyar Nemzeti Galéria, a győri Radnai-gyűjtemény és a Veszprém megyei múzeumok mellett jelentős művek érkeztek magángyűjteményekből is, így többek közt öröm újra látni a Művészházban 1910-ben, a Bibliai kiállításon bemutatott egyik Egry-főművet, az Ádám és Évát.

A tárlat aktualitását évfordulók is alátámasztják. Egry hatvan éve hunyt el, utolsó nagy kiállítása negyven éve, 1971-ben volt Szij Béla rendezésében. Most újra itt a lehetőség, hogy számba vegyük, miként látjuk művészetét ma, és miként változott megítélése az elmúlt évtizedekben. Hogyan alakult a közelmúltban Egry modernizmusáról alkotott véleményünk? A Zwickl András rendezte Művészház-kiállítás kapcsán reflektorfénybe került a mester életművének korai, rendkívül jelentős korszaka, amelynek fontosabb művei közül legutóbb a Nemzet és művészet. Kép és önkép (ugyancsak MNG-beli) tárlat kurátorai is válogattak. A Kogartban látható korai művek is nagyobb számban képviselhették volna ezt a korszakot. Pozitívum, hogy alkalmazott művészeti munkák is szerepelnek: a karikatúráktól a litografált levelezőlapokig ezek mind egy-egy apró adalékkal szolgálnak

Egry József: Keszthelyi csónakkikötő, 1923 körül
olajpasztell, karton, 62x90 cm

az életmű egészéhez. Olyan különlegességek is láthatók, mint a Képrőcég 1918-as Csáky–Tornyay plakátja, amely nemcsak egy meg nem valósult kiállítás egyetlen bizonyítéka, de tanúsítja, hogy a Nyolcak és mindegyikük Kernstok fiúaktjainak létezett kortárs recepciója.

Kállai Ernő 1926-os Új magyar pictúra című könyve kiemelt helyen tárgyalja a mostani kiállításon is látható Napnyugta című képet. Ma – együtt látva a művet Egry megelőző és azt követő munkáival – inkább elbizonytalanodó, útkereső alkotásként értékelhetjük, mint heurékaszzerű rátalálásként. Inkább lezárja az életmű első felét, és egyben megindítja az Egry festészetének és a balatoni

tájnak egymásra találásából táplálkozó másodikikat. A festő ekkor talált rá arra a kifejezőmódra, amely eljutatta egészen élete végéig alkalma-

Egry József: Ádám és Éva (Aranykor), 1910
olaj, vászon, 110x135 cm

zott légies, transzparens, a formák és a fények szimbiózisára épülő egyéni stílusáig, és első művészi és anyagi sikereit is meghozta. Az 1923-as Délibábos párás fények már ezt a végletekig érzékeny festői megoldásokat alkalmazó művészt mutatják.

E művei láttán bukkantak fel az első lelkes kritikusok és az első műgyűjtők is. A Nemesgulácson gye- rekeskedő, Egryt a Pauler család révén ismerő Keresztury Dezső már a berlini Magyar Intézetben dolgozott, amikor első, hosszabb tanulmányát közzétette a Nouvelle Revue de Hongrie hasábjain a „Balaton festőjéről”. Ekkor kerítette hatalmába az ellenállhatatlan vágy, hogy képet szerezzen idősebb barátjától. Levelezésükből tudjuk, a szigligeti látképet ábrázoló olajpasztellt végül a Tamás Galérián keresztül vásárolta meg, s az már berlini lakásában is megbecsült helyre került. Keresztury Egry iránti odaadó rajongása ismert, ám az kevésbé köztudott, hogy „dunántúli hexametereivel” nagymértékben hozzájárult a „Balaton festője” legendájának kialakulásához. A már hivatkozott Nemzet és művészet kiállítás katalógusa tükrében az is releváns kérdés, hogy Egry munkássága mennyiben töltött be hiánypótló szerepet a „nemzeti táj” megfogalmazásában. Az Alföld és Erdély (és a magyar nemzeti festészet tematikus narratívájából kikerült Felvidék és Tátra) helyett a harmadik „autentikus” magyar táj, a „magyar tenger”, a „pannon dombok” Egry művészetében öltött testet. Munkássága második nagy korszakának értékei nyomán a kánon változásai érintetlenül hagyták helyét a magyar művészet-történetben, ám méltó külföldi megismertetése mindmáig várat magára. (Megtekinthető július 31-ig.)

TÓTH KÁROLY

NYARALÓ MŰVEK
COULEUR LOCALE

Hungarian Contemporary Artworks

Helyszín/Venue:
8600 Siófok, Somogyi u. 53.

Nyitva/Open:
2011. 06. 19.–09. 30.
minden nap/every day:
11.00–20.00

info@320fok.hu, www.320fok.hu

Támogatóink/Sponsors
Advocatus Pro Urbe Siófok Közhasznú Alapítvány, Artmagazin, CoDA Concept, Fúzió Hungária Kft., hg.hu, JKH Nagyker Kft., Műértő, Octogon, port.hu, Siófok Város Önkormányzata

LEGYEN ÖN IS

MŰÉRTŐ

ELŐFIZETŐI KEDVEZMÉNYEK:

Igen, megrendelem a Műértő folyóiratot:

☐ egy évre – 15% kedvezménnyel – 7130 Ft-ért,

☐ negyedévre 2235 Ft-ért.

☐ fél évre – 10% kedvezménnyel – 3775 Ft-ért,

☐ Mutatványszámot kérek.

Számlázási név:

Cím:

Kézbesítési név:

Cím:

Telefon/fax: E-mail:

Megrendelő aláírása:

HMUE_09

Hozzájárulok, hogy a HVG Zrt. a fenti összeggel a bankkártyámat megterhelje. Kérjük, a kupont küldje vissza a HVG terjesztési osztály címére: 1037 Budapest, Montevideo u. 14., vagy a (06-1) 434-2012-es faxszámra. Megrendelését a terjeszt@hvg.hu e-mail címre is elküldheti. A visszaküldött adatokat további akcióinkhoz is fel kívánjuk használni. Ha adatai felhasználásához nem járul hozzá, kérjük, ezt jelezze!

MŰÉRTŐ
Hol a kockázat mostanában?

www.hvg.hu/muerto

XIV. ÉVFOLYAM – 6. SZÁM

Kegyeleti Múzeum, Budapest

A múlt rétegei

A Fiumei úti temető komplexumát leginkább egyfajta időzárványnak, sajátos múltkapszulának, azaz múzeumnak tekinthetjük, amely a rendszerváltástól kezdve – akárcsak kőbe zárt társai – folyamatosan próbálja (újra)pozicionálni magát a főváros kulturális életében. Mivel ez az egyik legnagyobb, gyakorlatilag háborítatlan budapesti őspark, széles platánfasorairól és az itt tanyázó fülesbagolycsoportról, valamint egyéb madarokról híres arborétumként is „üzemel”. Ebbéli minőségében például olyan programokat kínál, mint az éjszakai fülemülehallgató séta. A minden június elején megrendezett Harangok napján nemcsak koncertek, báb- és táncelőadások várják az érdeklődőket, hanem videoklipvetítések is. A temető méltán viseli a legnagyobb magyarországi szoborpark címet, még ha igazán kvalitásos műből (mint Bálványos Levente József Attila- emlékműve) kevés akad is, sőt: gondoljunk csak a nemzet csalogányának emelt borzalmas szoborcsoportra. Igazi aranybánya azonban egy Telcs Ede-kutatónak – ő készítette többek közt „a Nemzeti géniusz egyik Messiásának”, Munkácsy Mihálynak a síremlékét –, de megkerülhetetlen (az amúgy itt nyugvó) Stróbl Alajos életműve szempontjából is. A Lonely Planetben jegyzett, s ezért számos külföldi által látogatott sírkert a Nemzeti Panteon rangra is pályázik, így felfogható egyfajta szabadtéri kultúrtörténeti múzeumként, ahol az érdeklődők vezetett sétákon ismerkedhetnek meg a nemzet nagyjaival.

Ország Lili: Spanyolfal (Próbababák), 1950
tempera, gouache, karton, 35x44,4 cm

műfaj (haladva a korról több ilyen múzeumban a híres halottak életét bemutató tárlókat mára érintőképernyők váltották fel). A Kegyeleti Múzeum a temető útkeresését visszhangozza: profilja a néprajzi-történeti gyűjtemény, a közlekedési múzeum, a történeti tárlat, a tematikus összeállítás és a képzőművészeti kiállítás különös elegyből áll össze. A tájmúzeumot idéző részlegben falusi gyászkelek (úgynevezett hideglepedők, a tükröt elfedő leplek, díszesen mintázott szőttek) sorakoznak, egy-egy bábun pedig megcsodálhatjuk a (Csökölyön egészen 1936-ig használt) fehér gyászruhát s a különféle erdélyi halottas viseleteket. Külön tárlókban a városi köztemetés kellékei (gyászruhák, partecédulák, szertartás- és imakönyvek), a falakon pedig a haza nagyjait útjukra bocsátó megkoreografált temetési menetekről készült archív felvételek láthatók, köztük Kossuthé (1894), Munkácsy (1900), Jókaié (1904), s

a mindegyik előző gyászmenet pompáját felülmúló, a saját korában „a legnagyobb magyar államférfinak” tartott gróf Apponyi Alberté (1933). Bár a politikust nem itt, hanem a „Koronázási Nagytemplomban”, vagyis a Mátyás-templomban temették el, a múzeum szándéka szerint az anyagot gazdagítaná több mint hét méter hosszú, restaurálásra váró halotti hintója – kiegészítve a központi teremben „parkoló”, egyszerűbb vagy cifrább halottas kocsikat, gyászhuszárkellékeket és halotti maszkokat (köztük a holtában jóvialis iskolaigazgatóra emlékeztető Deák Ferencét).

A kiállítás végpontján urnák és koporsók állnak kissé bizarr egyvelegben: egy ritka fűzfa koporsó és a váci Fehérek templomából áthozott festett fedelű darabok közé ugyanis egy kortárs „művész” pillangókkal, lebegő női aktokkal (angyalok?) és trónoló királlyal (Isten?) díszített munkái is bekerültek.

A Kegyeleti Múzeum legkisebb termében Bálint Endre után immár másodízben látható magyar festőművész kiállítása A lét örök – Időtenség Ország Lili festészetében címmel (a sort a nyár végén egy Vajda Lajos-tárlat zárja). A döntően az Antal–Lusztig-gyűjteményből származó 15 munka az életmű egészét átfogja, a Chiricót idéző kicsiny szürrealista látomástól (Táj órával, 1950 körül) a Labirintus-sorozat egyik 1974-ben készült triptichonjáig. Az itt látható – a szorongásos álmokat, az üldöztetés élményét, az elhagyatottságot és a félelmet „kíró” – korai munkákban Ország Lili több ismert motívuma is megtalálható. Ilyen a háttérben börtönszerűen magasodó fal, a sírkövek és a bábszínházi munkából eredeztethető, bábuvá átlényegülő női alakok. (Kissé szájbáragós ugyan, de megbocsátható, hogy a kurátor, Dankó Dalma a látogatók képzőművészeti ismereteinek vélt hiányosságát ellensúlyozandó a tárlat bejáratához egy valódi próbababát helyezett.) A sort két – Bálint Endre hatását mutató – oldottabb és lazább festmény folytatja, majd néhány mű következik a hatvanas évek szürkés-barnás ikonosztázai és héber betűkkel átszőtt vagy kövekként felépített romjelei közül. Végezetül a Pompei falait, szobortöredékeket, nyomtatott áramkörök lenyomatait ötvöző labirintusok, a belülről nyíló megfagyott terek képét előhívó „rétegfestmények” láthatók. A múlt egymásra rakódó időszakokból, eltűnt nyomokból, jelentésüket vesztett jelekből összeálló rétegei – amelyek mégis oly jelenvalóvá teszik Ország művészetét. *(Megtekinthető június 26-ig.)*

DEKEI KRISZTA

Csepel Galéria, Budapest

Harc az angyallal

A létezés ábrázolható kibékíthetetlen ellentétek ketreceként – mint Francis Bacon képein. Utalhatunk rá töredékesen, s ábrázolható pusztán magának az ábrázolásnak az indulata. De egyre kevesebben vannak, akik a létezést teljességében és egységében akarják megragadni.

Az idén 70. évébe lépő Molnár László közéjük tartozik. Noha kezdetől fogva az emberi test, elsősorban a női akt formái inspirálták, s ezek az organikus formák absztrakt műveiben is mindig felismerhetők maradtak, a testeket vagy az izomrostszerű struktúrákat áthatja természeti elemekkel, kövekkel, örvénylő vízzel, faágakkal vagy egy mindent összefogó tekintet szügesztőjével. Festészetébe lehetőleg mindent bevon a külvilágból, hogy azután a képekből kitekintve közelebb kerülhessünk a látvány rejtett valóságához.

A festészet kvalitása ennek az utóhatásnak erején és gazdagságán mérhető. Nem az számít, hogy az utókép meddig marad meg. Éppen elég különös, hogy elhagyva a festő tárlatának helyt adó Csepel Galériát, a Szent Imre tér parkjában egy fa lomboszata, mögötte az éggel és felhőkkel Molnár László-festménnyé változik; az ágak körül a negatív tér felpúposodva belekapaszkodik a falevelekbe, s az így kialakult formaritmus finom csipkézettel folytatódik a lombkorona gömbterében. De ami a legfeltűnőbb: a fa és az ég összetartozó egész. Nem különül el. Teljesség.

Molnár László: Arni I., 1999
olaj, szén, vászon, 130x100 cm

A galéria hét termében és folyosóján végigjárhatjuk azokat a fázisokat, amelyek a legelső, posztkubista formabontásoktól a barokkos, tiepolói lélegzetvételi monumentális absztrakt kavargásokon, keresztre feszítéseken és véres Veronika-kendőkön át a csendesülő, fűszálremegésű és csillagvibrálású szín- és fénytérre vezetnek. Festői megújulásában azonban kihívó és kiüresítő benne van minden eddigi keservesen küzdött stációja, ez az egész szenvedélyes szakralitás, a sajátos Molnár László-féle absztrakt expresszionizmus, amelyre a nyugati stílusirányzatok mellett a legnagyobb hatást névrokona, a nála öt évvel idősebb

Molnár Sándor, a festőjoga megalkotója gyakorolta. Sőt a hajdani Zuglói Kör festői közül az alapító Molnár Sándoron kívül éppen Molnár László maradt az egyetlen, aki a festőjoga teljes terhére magára vette, mi több, egész munkássága ennek jegyében alakult. Mégis téved, aki utánzásra gondol, mert a festőjoga (amelyről a Műértő áprilisi és májusi számaiban olvashattak) nem stílus, nem cél, hanem eszköz és út. S minél kidolgozottabb egy út, annál egyetemesebb érvényű. Viszont akik az úton járnak, különbözők.

Festészetében Molnár László inkább épít egy-egy uralkodó színre, napsárgára, mélykékre, s formái hevesebb, rajzosabb, szakadozottabb karakterűek, mint baráti mesterének szín- és formavilága, amely drámaiságában is zárt, súlyos és szigorúan kiegyensúlyozott. És tény, hogy noha Molnár László is végighalad a festőjoga minden állomásán, művészetének legnagyobb része a mitologikus, barokkos víz-elem jegyében zajlik, míg a föld, a tűz, a kristály kevesebb teret kapott. Képeinek derékhadával azonban látványos küzdelmet vívott a teljességért. A szó szoros értelmében legsötétebben a Harc az angyallal című monumentális festményén láttatja ezt a szinte kilátástalan viaskodást, melynek során a küzdő felek egyaránt közel kerülnek az alábukáshoz. Legújabb képeit szemlélve a harc lecsillapodni látszik. Az ellentétek kisimultak, a létezés transzparensbé vált. Az üresség korszakába ugyan csak mostanában lépett be a festő, s ezután kell majd megmutatnia, mekkora és milyen lemondásra lesz elég a megtett úton felhalmozott gazdagság. *(Megtekinthető június 17-ig.)*

LAJTA GÁBOR

HAP Galéria, Budapest

Dekoratív modern

A Margit körúton lévő kis galéria vezetője feladatának jelölte ki, hogy rendszeresen bemutassa a XX. század fontos építészeit, akiknek épületei között élünk, de nevük lassan mégis feledésbe merül. Több éve teszi ezt töretlen lelkesedéssel. Legújabb kiállítása Györgyi Dénest (1886–1961) vetíti elé, akinek életműve a nemzeti romantikából indult, majd neoelektikus kísérleteken át vezetett a modern építészetéhez, amelyet esetében egyfajta érzékeny „festői” megközelítés jellemez.

Az Elektromos Művek üzemi- és lakóháza egykor és ma

Az 1920–1930-as évek magyar építészetét alapvetően három fő erő alakította: a konzervatív (historikus) felfogás, a modern szellem és a nemzeti gondolat. Az építések egy része mereven kitarzott valamelyik mellett, mások viszont belső fejlődésükben olyan utat jártak be, amelyben akár mindhárom erőt hagyták hatni magukra, hogy rátaláljanak saját kifejezőmódjukra. Györgyi Dénes ez utóbiához tartozik.

Építész családból származott. Édesapja Györgyi Kálmán iparművész és művészeti író, nagybátyja,

Györgyi Géza korának ismert építész, apja unokatestvére, Giergl Kálmán pedig a XX. századi magyar építészet jelentős alakja, nevéhez a Klotild-paloták vagy a Zeneakadémia fűződik. Györgyi Dénes 1909-ben kapta meg oklevelét a Műegyetemen. Pályája kezdetén csatlakozott a Fiatalok csoportjához, akik Lechner mellett a nemzeti stílustervek-véseket képviselték. A Fiatalok (Kós Károly, Jászky Béla, Tátray Lajos, Györgyi Dénes, Kozma Lajos, Zrumeckzy Dezső és társaik) 1906-ban közös tervkiállításon mutatkoz-

tak be, amely mesészerű grafikájuk és népi építészeti formáik miatt keltett feltűnést. Céljuk a korszerű, de nemzeti jellegű építészeti megteremtése volt, Lechner monumentalitásával szemben azonban intimitás és egyszerűség jellemzi őket.

Györgyi Kós Károllyal közösen építette a zebegényi római katolikus templomot (1908–1910) és a Városmajor utcai iskolát (1910–1911). Ezután fokozatosan közeledett a modern építészet tiszta tömegképzéséhez – I. világháború utáni munkáit már ez jellemezte.

Az 1921-ben épült Hangya Szövetkezet székházának párkányszintjén domborművek és tagozatok formájában még megjelenik az eklektikus formavilág, de az alatta lévő öt emelet már szigorú, feszes megfogalmazású. A modern felfogás 1928 és 1932 között általánosan elterjedt a fővárosban. Györgyi lakóházai közül kiemelkedik a Honvéd utcai bérház (1931), amelyet már ez a letisztult, egyszerű formálás, ugyanakkor art deco íze jellemez. Az art deco csak gondosan megválogatott díszítőelemeket helyez a lecsupaszított tömegre, már nem akar történelmi asszociációkat kelteni, csupán a ház dekorativitását emelni, a modern formát elfogadhatóbbá tenni.

Biztos ízlése és arányérzéke emeli Györgyi házait a kor átlaga fölé. Egyik legszebb épülete az Elektromos Művek üzemi- és lakóháza (Attila út 99.). Az üzemi rész függőleges üvegfa harmonikus egységet képez a bérházhomlokzattal. Az előcsarnokot más munkáihoz hasonlóan nagyvonalú tér, nemes anyagok és igényes részletkidolgozás jellemzi. Kozma Lajos mellett Györgyi Dénes a dekoratív modern építészeti legjelentősebb magyar mestere.

Sokat épített. Nyaralókat, villákat, bérházakat, ipari és középületeket, kiállítási pavilonokat éppúgy tervezett, mint belsőépítészeti munkákat és bútorkat. Több évtizedig tanított az Országos Magyar Iparművészeti Iskolában. Az ötvenes években a Győri Tervező Irodában és a Középülettervező Vállalatnál dolgozott, amíg betegsége engedte. 2010-ben posztumusz Ybl-díjjal tüntették ki. *(Megtekinthető június 24-ig.)*

LÉVAI-KANYÓ JUDIT

Beszélgetés Rita Ackermann festőművésszel

Káoszteremtés, katasztrófatakarítás

Közel húsz éve hagyta itt Budapestet. New Yorkban hamar ismert figurája lett a kilencvenes évek underground művészeti közegének. Számos nemzetközi kiállítás és megmérettetésen van már túl, első hazai bemutatkozása azonban eddig váratott magára: Rita Ackermann ősszel önálló tárlatot rendez a Ludwig Múzeumban.

– Május végén nyílt a grenoble-i Magasinben az a csoportos kiállítás, amelyben új munkáiddal veszel részt egy érdekes nemzetközi válogatásban. Már szerepeltél itt 2008-ban: míg akkor Andro Wekua saját művéhez kapcsolódóan hívtak meg művészeket, most egy kimondottan hagyományos festészettörténeti hívósóra reflektál a Tableaux (Képek) című tárlat. Az Egyesült Államok után Franciaországban állítasz ki legtöbbször, ez alkalommal milyen munkákkal szerepelsz ott?

– Valóban ez a második lehetőség számomra a francia Magasinben, de a két esemény és a bemutatott munkák gyökeresen különböz-

hogyan legyen térbeli akadály, és ne zavarjon senkit sem szag, sem hang, semmi. Most egy tágas, világos, nagy belmagasságú hely a műtermem. Ezzel párhuzamosan belülről is megváltozott minden. Mivel egyidejűleg több festményen dolgozom, ez a módszer felszabadította az egyes festményekre koncentrált nyomást, és könnyedebbé tette az amúgy roppant fizikai és lelki összpontosítással születő képeket. Az új tér technikailag is teljesen felszabadított, mivel itt minden visszafogottság nélkül folyhat a káosz megteremtéséből, majd a katasztrófatakarítás egymást váltogató akcióiból létrejövő, „balese-teken” alapuló kísérletezés. E folyamatok vezet-tek el a Fire by Days sorozathoz. A teljes leegyszerűsítés színben és kompozícióban, az idegen hatású figurális, a barlangfestészetre emlékeztető absztrakció anélkül van jelen, hogy ezt az irányt tudatosan követtem volna.

– A legtöbb kiállításlistán a neved mögött „Hungary” szerepel a zárójelben, azaz magyar művészként határoznak meg. Ezt te kommunikálsz, vagy egyszerűen a születési helyed alapján alakult így? Magyarnak vagy amerikainak tartod magad?

– Erre nehéz válaszolni, mert sosem voltam jó hazafiaskodásból... A nemzetiségem magyar, és a magyarságomat megőriztem, de művészként Amerikában ismertek el, és ott élek. Egyik irányban sem vagyok elkötelezett, és érzelmileg nem érint a hazaszeretettel kapcsolatos problémák. Nekem mindegy, melyik kategóriába sorolnak be.

– A Magyar Képzőművészeti Egyetem festő szakos hallgatójaként 18 éve mentél el pár hónapos ösztöndíjjal Budapestről New Yorkba. De kint maradtál, az lett az otthonod. Mit érzékelte akkor az itteni közegből? És mit mutatott New York, hogy ott tartott?

– Nem gondoltam, hogy kint maradok. Már a harmadik évemet fejeztem be a főiskolán, és szerettem oda járni. A jövőn egyáltalán nem gondolkodtam, mindig is a jelenre koncentráltam. Nincs ez másként most sem. A jelen akkor, 1992-ben abszolút jó volt Budapesten, ahogy emlékszem. New York inkább félelme-

Rita Ackermann: Burnt 3, 2010
zománcfesték, akrilspray, print, papír, 69,9x50,8 cm

tes volt, mint izgalmas, nem is tudom, miért nem jöttem haza. Belekerültem valami sodrásba, ami hatalmas szabadságot és a totális önmegvalósítás lehetőségét ígerte. Nem is volt idő tervek szövögetésére, olyan gyorsan pergett az események. Az ottani iskola, a New York Studio School of Drawing, Painting and Sculpture nem tetszett nekem, inkább elmentem dolgozni. Két műszakban pincérkedtem:

a művész szabadságát megvédeni csak saját maga tudja

napközben egy étteremben, esténként pedig egy „késdobáló”-szerű dzsessz bárban, de közben sikerült megszerezni egy műtermet a 42. utcában, ahol nagyrészt fiatal művészek dolgoztak. Inspiráló volt a függetlenség és a közege. Minden szabadidőmet a műteremben töltöttem, de nem sokkal később fojtogató lett az időhiány – ugyanakkor leginkább ez hozta ki az emberből a szívósságot és az akarást. A legszerencsésebb pillanatban – amikor már nagyon nehéz volt a kettőt összeegyeztetni, mert minden időmre szükség volt a műteremben – magasabb körökben kezdtek felfigyelni a munkámra, és lehetőséget kaptam egy önálló kiállításra. Talán három hónapot voltam munka nélkül, hogy annak az anyagát befejezzem. Nem sokat értettem még az egész szisztémából, de nem is érdekelt. Örültem, hogy a kapuk nyitva állnak, és nyugodtan dolgozhatok, mert van a munkámra érdeklődés: egy részt bemutatni, másrészt a művészeti piacon.

– A kilencvenes évek eleje izgalmas időszak volt a New York-i művészeti közegben, egyfajta stafétaváltás.

– Szerencsésnek éreztem magam a függetlenség és a besorolhatatlanság miatt. Elkezdtem nagyon dolgozni, és kiállítottam, anélkül hogy ismertem volna az intézményeket, galériákat, kritikusokat, kurátorokat vagy gyűjtőket. Kívülről kerültem be az amerikai kortársművészeti színtérre, amit később, a „közönség” előtt kellett lassan és saját tapasztalatok alapján megtanulnom. Ilyen szempontból nemcsak mint kelet-európai, de mint európai is más klímából származtam, ahol nem „futballra” tanítják a művészhallgatókat az egyetemen. Amerikában a versenyszellem és a kritika mindig is fontos alapja volt a művészeti nevelésnek. Jó sportolókból könnyen lehetnek nagy művészek, és ez nem mindig rossz, hiszen sokszor ezek „húzák” a kevésbé agilis társaikat, hogy szorgalommal és odafigyeléssel még többet hozzanak ki magukból. Az akkori első barátaim nagy része vagy egyetemre járt, vagy iskolakerülő volt. Az ambíciózus barátok szervezkedtek, csoportos kiállításokat rendeztek, hogy bemutatthassák ismeretlen művészek munkáit. A nyolcvanas évek befogadó, nyitott, bohém szelleme még mindig jelen volt, így került például Harmony Korine barátom is gyakorlatilag az utcáról a Cannes-i filmfesztiválra.

– Te pedig az Andrea Rosen Galleryhez kerültél, amely már akkor erős, véleményformáló galériának számított. Mennyire határozta meg a karrieredet ez a kezdés? Hiszen ő volt az, aki korán, rögtön lehetőséget adott neked, és azóta is ő képvisel.

– Andrea Rosen már jó nevű galériás volt, de még mindig fiatalnak számított, amikor hozzá kerültem. Neki akkor jó barátja és tanácsadója, Felix Gonzales-Torres volt a vezető művésze. John Currin szintén jelentős befolyással bírt a galéria programjának alakítására. Ezek a művészek támogatták a munkámat, és így volt valamiféle összetartás, baráti hangulat a galéria körül. Aztán Felix meghalt, John pedig galériát váltott. Andrea többé nem fogadott el tanácsot, csak önmagában bízott, ami egy kissé „tyúkanyóssá” változtatta a hangnemet közöttünk, ez pedig nem használt a karrieremnek. Most már tisztán látom, hogy a galeristának és a művésznek mindig egy hullámhosszon kell mozognia, és egyenrangú partnerekként kell megvitatniuk a művész karrierjével kapcsolatos kérdéseket. A művész szabadságát megvédeni csak saját maga tudja, így nem tesz jót a túl-

zott, burokba záró védelem sem körülötte, sem a munkák körül. A nyitott eszmecsere talán a legfontosabb.

– A korai kritikákban különösen, de később is folyamatosan olyan fogalmakhoz kötnek, amelyekkel az amerikai művészettörténeti hagyományban helyeznek el: a korai nyolcvanas évek stílusa, a neo-bad painting, David Salle és az absztrakt expresszionizmus – utóbbi explicit módon alapköve az amerikai festészettörténetnek. Neked mi a viszonyod ezekhez a fogalmakhoz és az amerikai festészeti hagyományhoz?

– Őszintén szólva fiatalon De Kooningon és Franz Kline-on kívül nemigen figyeltem senkit, őket vizsgoltam nagyon. Esetleg még Philip Guston korai munkáit és Mark Rothko festését említhetném, de az ő műveiket már Amerikában ismertem meg. A nyolcvanas években a főiskolán sokkal inkább a németek tűntek haladónak számunkra: Kippenberger, Lüpertz, Baselitz és persze Gerhard Richter. David Salle-t nem szeretem, és sosem inspirált, de készített néhány olyan festményt, amelyekkel összefüggésbe hozták a golyóstollas munkáimat, mivel mindketten képek, rétegek egymásra helyezésével dolgoztunk. Azért nem szerettem a dolgait soha, mert kihívás nélküli módon használta ezt a technikát a képépítésben. Nálam a rétegezésnek nem esztétikai jelentősége volt, hanem kísérleti, a salle-i dekoráló manírt igyekeztem kiiktatni. Ezek

Rita Ackermann: Grand Blue, 2010
vegyes technika, 217,5x170,8 cm

a beidegződések mindkét oldalon megvan-nak – a nézőben és az alkotóban is –, de csak a komfortszintet szólítják meg. Sokan ragadnak meg itt, de ezt inkább díjaznának nevezem. Az átlagos amerikaiak magukhoz viszonyítanak mindent, mert nem igazán ismertek, ismernek mást. Most olvasok egy könyvet Richard Serrával készült interjúkból, ő sok helyen beszél az európai hatásokról a rajzaiban, Cézanne-ról, Matisse-ról, Malevicsről... De én többnyire csak amerikai absztrakt expresszionizmust látok, az olyan meghatározó erő volt, ami mindent és mindenkit elnyomott, maga alá rendezett. A versenyszellem az ötvenes évektől kezdve jelent meg, akkor alakultak ki a nagy „futballcsapatok”, amikről már beszéltem.

– A Ludwig Múzeumban novemberben nyíló önálló kiállításod az első jelentős bemutatkozó-sod lesz az itthoni közegben.

– A tárlatot az első monográfiám megjelenésével párhuzamosan terveztük. Azt a Skira/Rizzoli kiadó jelenteti meg szeptemberben, és bár független a könyvet követő múzeumi kiállításoktól, mégis olyan hosszas, átgondolt szűréssel kialakult képanyagot tartalmaz, amely segített a bemutatandó munkák meghatározásában. A könyv az utolsó két év műveivel indít, majd ezeket követően három részre tagolódik, de nem kronológiai szempontok szerint, hanem a munkásságom gerincére összpontosítva. Ezt a szervezőfelvet Budapest nemcsak a tárlat anyagának kiválasztásában, hanem az elrendezésben is követni fogjuk.

OLTAI KATA

Az elvonások után már az alapműködés is kérdéses

Túlélni – mindenáron?

A kormányzat által februárban elrendelt pénzügyi zárolást követő intézkedések konkrét következményeivel mára a múzeum-látogatók is szembesülhettek. Lapunk munkatársai egy hazai körkép gyors felvázolása céljából számos országos, illetve országos szinten meghatározó muzeális intézmény, múzeumi szervezet vezetőjének tettek fel három rövid kérdést: Milyen összegű elvonással kellett számolnia az ön által vezetett intézménynek? Hogyan aránylik ez az idei évre tervezett költségvetéshez (és az elmúlt évekhez, ha jelentős a differencia)? Milyen változásokot hozott ez a költségcsökkenés az intézmény működésében?

Csorba László, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója:
Az utóbbi két évben a múzeum a korábbi költségvetésnek mintegy egynegyedét elveszítette. Könnyű belátni, hogy ez rendkívüli intézkedésekre kényszerít bennünket. Keressük a legjobb megoldásokat, így a jelenlegi helyzet egyfajta „tesztidőszaknak” tekinthető. A takarékosági intézkedéseket két lépcsőben kellett meghozni: előbb egy gyors, azonnali tervet kellett letennünk az asztalra, majd lehetőségünk nyílt finomításra, a korábbiak némi korrekciójára is. Így amíg februárban kényszerűen a keddi zárva tartást választottuk, mostanra sikerült olyan megoldást találnunk, ami kiváltja ezt a megta- karítást, így május közepétől hely- reállhatott a régi nyitvatartási rend. A szempontok között a legfontosabb számunkra a munkaerő védelme. Nemcsak Széchenyi István tartotta azt, hogy a kiművelt emberfő a nem- zet igazi hatalma. A Magyar Nem- zeti Múzeumnak is legfőbb kincsei közé tartozik az a tudás, tapasztalat, szorgalom, lelkesedés, ami a mun- katársak teljesítményében ölt testet. Olyan megoldásokat keresünk tehát, hogy az értékes munkaerőt ne kelljen az utcára küldeni.

Szücs György, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgató-helyettese:
A kormányzat által a kulturális szférá- ra eső zárolások a NEFMI alá tartozó különféle intézményeket egységesen érintették: az éves költségvetés terhé- re 12,3 százalékos zárolást kellett vég- rehajtani, ami az MNG esetében 81 millió forint „elvonást” jelent. Az ösz- szeg „kitermelésére” péntektől hétfő-

legalábbis döntő hányadában – nem megoldott, ezért szakmai program nem marad el. Ezekkel a megszorítá- sokkal nem kellett időszaki bezárás- hoz, fizetés- és munkaidő-szűkítéshez vagy elbocsátásokhoz folyamodni. Egy következő zárolás esetén azon- ban felmerülhet ezeknek a lehetősége is. A részleges bezárás az MNG ese- tében nem célravezető, mivel a nagy fogyasztású klímaberendezéseknek folyamatosan működniük kell, a fű- tési rendszert nem lehet szakaszosan lezárni, ráadásul nem jönnenek a láto- gatók, tehát a napi bevétel elmaradna. A zárolás olyan helyzetet eredménye- zett, hogy az állami támogatás (in- tézményfinanszírozás) összege csak a dolgozóknak járó illetményeket, valamint azok járulékait fedezi. A Bu- davári Palota A, B, C, D épületeinek üzemeltetését saját bevételekből (belé- pőjegyek, bérbeadások, kölcsönzések) kell kigazdálkodni. Az épület nagyobb volumenű korszerűsítését, energiata- karékos megoldások bevezetését csak külső források bevonásával lehetne megvalósítani, ezért ezen a területen is csak a felmerülő hibák elhárítása valósulhat meg. Folyamatos spórolás, „hadigazdálkodás” van, így a sorba állított számlák és a szükséges üze- meltetési feladatok mellett bizonyos területek – már az elmúlt években is – mostohább körülmények közé ke- rültek (műtárgyvásárlás, könyvtári feladatok).

Lévay Zoltán, a Szépművészeti Múzeum kommunikációs osz- tályvezetője:
A költségvetést érintő zárolás követ- keztében a Szépművészeti Múzeum az eredeti költségvetéséhez képest

El Grecótól Rippl-Rónaiig – Nemes Marcell, a legendás műgyűjtő) költ- ségvetésének drasztikus csökkentése, de a Szépművészeti a bevételek nö- vekedésétől – például jegybevételek és szponzori támogatások – is reméli a kieső állami támogatások részbeni kompenzációját.

Takács Imre, az Iparművészeti Múzeum főigazgatója:
Az Iparművészeti Múzeum 2011. évi állami támogatása eredetileg 495 millió forint lett volna, ebből 61 mil- liót érintett volna a tartalékképzés. Képtelenség ezekkel az összegekkel dolgozni, amit jeleztünk is a fenntar-

bizonnyult az elmúlt három évben, jelentős cégek ugyanis folyamato- san és nagy összegekkel támogatják az intézményt, a kiállításpolitikai és a vonzó imázs évről évre a megle- vők mellé még újabb szponzorokat is hoz. A múzeum által előteremten- dő kötelező évi bevételt a kulturá- lis tárca 2008 óta 34 millióról 100 millió forintra növelte, amit a jegyel- adásból, pályázatokból, a szponzori támogatásokból és a saját kiadványa- inak árusításából származó pénzek- ből tavaly a Ludwig több tízmillió forinttal túl is teljesített. Ez a plusz- bevétel, valamint az NKA-n és a Lektorátuson keresztül pályázható

E. Csorba Csilla, a Petőfi Irodal- mi Múzeum főigazgatója:
A Petőfi Irodalmi Múzeum idén 61 millió forinttal kevesebb támogatást kap a költségvetésből. Nem tartom célszerűnek korlátozni a nyitvatartási időt, sem ideiglenesen bezárni, lehe- tőség szerint a programokat, rendez- vényeket is megtartjuk. Az időszaki kiállításokra külön pályázunk, ám mivel az NKA tavasszal hozza meg a döntéseket, előfinanszírozni pedig nem tudunk, ezért kénytelenek va- gyunk öszre halasztani az idei évre tervezett két nagy (Tóth Árpád- és Gárdonyi Géza-) kiállítás megnyitá- sát. A Petőfi állandó kiállítást újra- rendezzük, ez is az eredeti tervekhez képest később nyílik. Kevesebb külső megbízás igénybevételével valame- lyest tudjuk csökkenteni a működési költségeket.

A Kassák Múzeummal kapcsolat- ban fenntartjuk korábbi döntésünket, hogy az áprilisban megnyílt új állan- dó kiállítás mellett aktívabbá tegyük az intézményt, bővítettük a munka- társak körét, a megszorítások nem érintik a múzeum fejlesztését.

Rosta Szabolcs megyei múzeum- igazgató, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Igazgatósága:

A megyei múzeumi szervezetet az ál- lami támogatás csökkenése közvet- lenül nem érinti. A fenntartó megye ebben az esztendőben 183 millió for- rintos hozzájárulást biztosít az elmúlt év 82 milliójával szemben, kompen- zálандó a nagyon rossz finanszíro- zási rendszerből adódó hátrányokat. Ily módon más múzeumokkal ösz- szehasonlítva kedvezőnek mondható a helyzet, ugyanakkor az emelt ösz- szeg is lényegében csak a 179 milliót kitevő bérek és járulékos költségek kifizetésére elegendő.

A költségvetés 2011-re 260 millió forint kiadást irányoz elő, aminek 30 százalékát magunknak kell előte- remtenünk. A kiállításokat és egyéb múzeumi programokat hosszú évek óta elsősorban pályázati úton nyert pénzekből finanszírozzuk, így e programok kivitelezésének színvona- la nagyban függ a pályázati lehetősé- gektől. A saját bevételek bővítésének fontos lehetőségét jelentik a nagybe- ruházásokat megelőző régészeti fel- tárások. Az ezekből befolyó bevételt azonban nehéz előre tervezni, hiszen az a mindenkor beruházási kedv- től függ.

Fabényi Julia megyei múzeum- igazgató, Baranya Megyei Múzeu- mok Igazgatósága:

Tisztában kell lenni azzal, hogy a vi- déki, önkormányzati múzeumok a gazdasági ellátottságukban fény- évekre vannak és voltak is az orszá- gos múzeumoktól. A közalkalmazotti bértábla legeslegalsó fokozatán van- nak a bérek, és soha nem kerülhetett be a munkáltató által adható kicsiny többlet. Általános, hogy a működési költségek kétharmadát adja a fenn- tartó, ebben benne vannak a bérek és az energiaszámlák, de felújításra

A Szépművészeti Múzeum kiállítása: Art on Lake, Jaime Plensa munkája

tónak. Ezt követően a tartalékképzés 39 millióra csökkent, de így sem ol- dódtak meg a problémáink: a megma- radt összeg még az éves bérkeretnél is kevesebb havi 2 millióval. Bevéte- leink vannak – az idei első negyedév eredménye a tavalyinak éppen a dup- lája –, de ezek folyamatosan változ- nak, így nem lehet velük tervezni. A bérkeret maradékát és a dologi ki- adásokat nem tudjuk a bevételekből fedezni. Ráadásul az előző vezetéstől megörököltünk közel 80 millió forint adósságot, amit a fenntartó nem sza- nált. Tehát amivel rendelkezünk: egy tervezhetetlen pénzügyi helyzet és egy nagyon súlyos hátralékos adósság – hogy ezt a múzeum hogyan éli túl, nem tudjuk. Év elején külön keretet kaptunk a tető okozta életveszély el- hárítási munkálataira, amelyek ha- marosan lezárulnak: valamennyi ve- szélyes tetőelemet el kell távolítani, és lebontani a tetőt díszítő 11 méteres kilátótornyot. Készül az előterjesz- tés a múzeumépület és a nagytétnyi kastély rekonstrukciójáról, amelynek összköltsége 14 milliárd – a muzeo- lógiai költségekkel, restaurálással és kiállításépítéssel együtt, hiszen nem üres épületeket szeretnénk, hanem nagy állandó kiállításokat.

Bencsik Barnabás, a Ludwig Mú- zeum igazgatója:

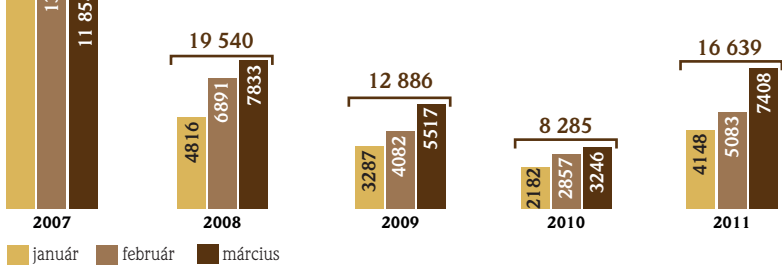
A Ludwig Múzeum – Kortárs Mű- vészeti Múzeum idei költségvetése több mint 13 százalékkal, 42,5 mil- lió forinttal csökkent, így a projek- tekre, a szakmai működésre mini- malis összeg jut. A 2011-re tervezett hét tárlatból egyet, egy nemzetkö- zi fotókiállítást le kellett mondani. Kényyszerű és nehéz döntés volt, és nem tett jót az intézmény presztí- zsének, a többi betervezett kiállít- tást az eddigi színvonalon azon- ban csak így tudjuk megvalósítani. A múzeum igyekszik saját bevéte- leit növelni, pályázati és magán- pénzeket bevonni. Ez sikeresnek

minisztériumi keretek teszik lehető- vé a gyűjtemény bővítését. A külső forrásokkal, például a jegybevételek várható összegével vagy a szponzori támogatásokkal azonban előre ne- héz kalkulálni. A költségvetési hely- zet és a reális tervezés szinte kilátá- salannak tűnik minden év elején, de az előző évek tapasztalatai alapján bízunk az idei kiállítások sikerében és a szponzorok töretlen támogatási hajlandóságában.

Szarvas Zsuzsa, a Néprajzi Múze- um megbízott főigazgatója:

A Néprajzi Múzeumtól 38 millió for- rintnyi összeget zároltak, ez körülbe- lül 1,5 havi állami támogatásnak felel meg, a teljes állami támogatási összeg mintegy 11 százaléka. Ez az összeg elsősorban a dologi kiadásokat érinti, tehát az intézmény működési, fenn- tartási költségeit, valamint a szakmai munkára fordítható összeget. A mű- emléki épület fenntartása nagyon drá- ga, ezeken a költségeken nagyon ne- héz spórolni. A szakmai munkához minden egyes fillért saját magunknak kell kigazdálkodnunk, a zárolás ezt a területet érinti a legérzékenyebben. Kifizetjük a béreket, az állami támo- gatás szinte már arra sem elegendő, fűteni, világítani kell, és akkor nem beszéltünk még a múzeum alapvé- kenységéről, a kiállításról. Nagyon nehéz évnek nézünk elébe.

A látogatók számának alakulása az Iparművészeti Múzeumban az utóbbi öt év első negyedében

A Magyar Nemzeti Galéria kiállítása: Markó Károly: Tivoli vidéke, 1839

ig állt rendelkezésre az idő. Az MNG a dolgozóknak adott havi bérlet és étkezési utalvány megvonásával (és járulékaival) az összeg nagyobb há- nyadát (66 százalékát) ki tudta gaz- dálkodni. A másik részt a különféle területek között próbálta elosztani (az elvont összeg 15 százaléka szakmai, 22 százaléka működési, üzemeltetési költségeket jelent). A konkrét célokra elnyert pályázati vagy szponzorációs összegeket nem lehet ilyesmire fordí- tani. Mivel az idei tervben nincs olyan kiállítás, amelynek a finanszírozása –

idén 125 millió forinttal gazdálkod- hat kevesebből, ami mintegy más- fél hónapnyi támogatáskiesést jelent az intézménynek. A múzeum arra törekszik, hogy a látogatók a lehető legkevesebbet érezzenek meg a pénz- szűke okozta takarékosági lépések- ből, ezért a Szépművészeti elsősorban az üzemeltetési költségek csökkenté- sével, valamint a fizetési kötelezettsé- gek átütetkezésével kívánja a hiányt áthidalni. Elkerülhetetlennek tűnik az ez évre tervezett nagyobb kiállítá- sok (Múmiák testközelen, Nyolcak,

Magyar Nemzeti Múzeum: Lengyel fiatalok transzparense az 1989. március 15-i tüntetésen. Részlet a Több mint szolidaritás című kiállításról

© Magyar Nemzeti Múzeum

és szakmai működésre egy fillér sem jutott az elmúlt évtizedekben. Pályázati pénzek töredéke jutott el a vidéki múzeumokhoz, abból kellett kiállításokat, katalógusokat, illetve az állományvédelmet megoldani.

Jelenleg Baranya az EKF-beruházások miatt van eladósodva. Nem tudom, mi lesz az eredmény, de most már a fordított hányaddal dolgozunk: a költségvetés kétharmadát a múzeumnak kellene teljesítenie. A megye ad 82 milliót, az összköltségvetés pedig 240 millió körül van. Mozdás-terünk elvben nincs, de offenzívába kényszerülünk, és kísérő rendezvényekkel próbáljuk a múzeumi látogatókat mozgósítani – a bevétel reményében.

Újdonság például a múzeumpedagógiai foglalkozások bevezetése. Bérre, tudjuk, nincs pályázat. Ha pedig külsős a múzeumpedagógus, akkor a munkája csakis a belépőjegy bevételeiből finanszírozható. Maga szervezi a csoportot, maga szedi be a pénzt, maga szervezi és tartja meg a foglalkozást. És egyedül a múzeumpedagógiai foglalkozás a professziója, a többi tevékenységet amatőr módon végzi. Méltatlan helyzet.

A muzeológiai tevékenységen belül a nem kiállított gyűjteményrészek tematikus bemutatását tartom most fontosnak. Ez viszonylag jól és olcsón megoldható. Egy-két kölcsönzéssel rá lehet segíteni a gyűjtemények érdemi szakmai bemutatására. De tény, hogy az ország gazdasági helyzete következtében mindinkább fenyeget egy közel két évszázados múzeumi kultúra megszűnése.

Demeter Zsófia megyei múzeumigazgató, Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága:

A finanszírozási problémák nem ebben az évben keletkeztek. A költségvetési főösszeg idén jelentéktelen mértékben lett kevesebb, extra elvonások nem voltak. A jelentősebb

elvonások 2006-tól kezdődtek a kulturális, közművelődési normatíva csökkentésével összefüggésben. Ráadásul mindez összekapcsolódott a bevételek drasztikus visszaesésével. 2007 és 2010 között megvonták ugyanis a megyei múzeumok ásatási

A Népzei Múzeum épülete, az egykori Kúria

jogosultságát a nagy beruházásokra vonatkozóan, így a régészeti munkalehetőség megszűnt. A múzeum a nélkülözhető vagy halasztható kiadások csökkentésével, a pályázati lehetőségek megragadásával és minden kínálózó ásatási munka elvállalásával tud kompenzálni. Ebben a nehéz helyzetben mindenkire igen sok feladat hárul, néha több is, mint ami elviselhető. A beruházások megélénkítése, az építkezések, útpítések és az ezekhez kapcsolódó régészeti tevékenység révén a régészeti stáb bére, ellátása most biztosítottnak látszik. A felszínre hozott új leletanyag pedig új tudományos eredményekkel jár, ami új reményekkel kecsegtet.

Hatvany Lajos Múzeum, Hatvan
Ahogy a Múzeumi Hírlevélben is olvasható, több helyen is napirendre került egyes vidéki múzeumok helyzete (Hansági Múzeum, Thúry György Múzeum), ahol a kifejezetten a megyei múzeumi szervezet és a város közötti „harc” vagy megegyezés dönti el. Nagyon gyakran a működtetéshez szükséges – és persze hiányzó – összeg csak évi pár millió forint. Ez egyszerre szomorú és nevetséges: nincs arányban a korábbi évtizedekben felhalmozott értékekkel. A Műértő információi szerint a bezárással fenyegetett hatvani Hatvany Lajos Múzeum esetében köztes megoldás született. Az intézményt „közérdekű muzeális gyűjteménnyé” minősítették vissza 1 fő muzeológus alkalmazottal, akinek bérét a város, a rezsiköltséget pedig a megye fizeti. A Hatvany Lajos Múzeumban minden hagyományos muzeológiai terület képviselve van: helytörténet (beleértve a Hatvany család történetét, dokumentumokat fotókat, képeket); régészet, néprajz (benne a Kovács Ákos gyűjtött falvédő-kollekció) és képzőművészet. Utóbbi nagyobb

Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár
múzeumpedagógiai foglalkozás

évről évre nagyobb összeggel kellene hozzájárulnia a kulturális intézmények működtetéséhez. A béreknek és járulékaiknak is csak 93 százalékát finanszírozza a megye, 7 százalékát saját bevételből kell kigazdálkodni. Ez évek óta folyamatos létszámleépítést eredményez, a múzeumok megújítására (kiállítás és régi épületek felújítása) nincs forrás. A múzeum szakmai feladatainak ellátására, a gyűjteménygyarapításra, szakmai nyilvántartásra, restaurálásra stb. csak az NKA támogatásával jutunk anyagi forrásokhoz.

A költségvetés 27 százalékát kell előteremtenünk, de ez csak személyi jellegű és működési kiadás (közüzem, karbantartás stb.), pályázatok nem adnak lehetőséget a mindennapi fenntartás finanszírozására. A saját bevétel 80 százalékát az engedélyezett dologi kiadásokra, 20 százalékát a személyi jellegűre költjük.

Somogy megyében hiányoznak azok a nagyvállalatok és cégek, amelyeknek lehetőségük lenne a kultúra szponzorálására. Az intézményi alulfinanszírozás következtében a múzeum nem tud olyan kulturális kínálatot nyújtani, amelyre nagyobb lenne a kereslet. A múzeumban dolgozó szakemberek száma, különösen a muzeológusoké rendkívül alacsony, aminek következménye a túlerheltég. Így viszont a belátható jövőben új, több látogatót vonzó állandó kiállításokat nem tudunk rendezni. A pénzhány miatt kényszerűségekből csökkenteni kellett a nyitvatartási időt is, emiatt tovább fogy a látogatók száma, ami további bevételecsökkenést eredményez.

Munkatársaimmal együtt gigászi erőfeszítéseket teszünk, hogy az anyagi források hiánya ellenére a vidéki kulturális szolgáltatások mégis megőrizték színvonalukat, és a múzeumokban őrzött kulturális értékeink a következő nemzedékek számára is megmaradjanak.

Gálgy Zoltán, a Szombathelyi Képtár igazgatója:

A Szombathelyi Képtár fenntartói támogatásának mértéke az utóbbi 3 év

során 40 százalékkal csökkent, de azon munkálkodunk, hogy a programok ne tükrözzék ezt a változást. Már tavaly tudtuk, hogy idén kisebb összeget kapunk: a 2010-es 75 millió helyett idén 60 millió forintból kell az intézményt működtetnünk. A Képtár fenntartásán 2011 végéig 50-50 százalékban osztozik a megye és a város. Ez a konstrukció 2012-vel megszűnik, de az új még kidolgozás alatt áll. Akár intézmények összevonására is lehet számítani, de a jövőbeni rendszer még egyáltalán nem körvonalazódott, így egyelőre nem tudunk tervezni. Ami várható, hogy a képtár profilja megmarad, a hagyományos programok közül például jövőre rendezzük a következő textiltirénálét. Jelenleg többek között szponzoráció vagy a termék bérbeadása révén próbáljuk kiegészíteni az intézmény működtetéséhez szükséges összeget. A szponzoráció leginkább személyes kapcsolatok útján szokott eredményt hozni, marketingesi státus híján ugyanis nincs olyan szakemberünk, aki kizárólag ezzel a feladattal foglalkozhatna.

Kostyál László megbízott megyei múzeumigazgató, Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága:

A mi helyzetünk kiváló, legalábbis annak látszik, hisz költségvetésünk a tavalyihoz képest mintegy 20 százalékkal bővült. A többlet éppen annyit tesz ki, amennyit a tavalyi költségvetési hiányunk miatt a célra kapott pénzekből működésre elköltöttünk, illetve az idei évre áttolt, tavaly kifizetetlen számlák összege volt. Gyakorlatilag ugyanúgy jelentős hiány van a költségvetésünkben, mint tavaly, csak a lukat egy évvel arébb toltuk. Némi bizakodásra a régészeti bevételeknek a megyei múzeumokhoz való visszakerülése ad okot, de hurráhangulat azért még nincsen. Ha azt a bizonyos lukat be tudnánk foltozni, elégedettek lehetnénk magunkkal, annál is inkább, hisz a fenntartó helyzete sem könnyű; bizonytalan, hogy tudná-e korrigálni a hiányunkat.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: PRÉKOPA ÁGNES

AZ ÚJ ÜGYFELEK FONTOSABBAK* *DE NEM NÁLUNK.

www.cib.hu ☎ CIB24 06 40 242 242

A CIB BANKNÁL KORÁBBAN ELHELYEZETT ÖSSZEGEKRE IS 3,20% KAMATOT BIZTOSÍTUNK

CIB EURÓ LEKÖTÖTT BETÉT

- 12 hónapos lekötésre
- minimális lekötendő összeg: 500 €

A promóciós kamat csak újonnan lekötött betétekre érvényes. A betétlekötés eredeti időtartamával automatikusan meghosszabbodó betét nem minősül újonnan lekötött betétnek. A CIB Classic Euró Betét részletes szerződéses feltételeit a Lakossági Üzletág Általános Szerződési Feltételei tartalmazzák. Az akció visszavonásig tart. Nem akciós EBKM: 1,00%. Jelen hirdetés nem minősül ajánlattételnek, célja a figyelem felkeltése.

CIB BANK
Együtt, a jövőről.

Bank of INTESA S.p.A. SNNI MOLO

Christie's, New York

Széthordták a Herzog-gyűjtemény ezüstjeit

Magyar vonatkozású műtárgyak tömeges felbukkanása a nagy külföldi aukciósházakban elenyésző kivételtől eltekintve a legritkább esetben fordul csak elő. E ritka kivételek egyike volt a Christie's május 17-i arany- és ezüstaukciója New Yorkban: mintegy 30 olyan tétel indult egy csoportban (egymást követően, tehát nem egy tételben), amely már a címében is jelezte a magyar eredetet. A tárgyak mindegyike antik ezüst volt, általában erdélyi műhelyek munkái. A leírásokból kiderült, hogy egyetlen New York-i magángyűjteményből adták be őket, és többségük szerepel Mravik László Sacco di Budapest című, a II. világháború alatt és után elhurcolt, eltűnt műgyűjtemények sorsát kutató, az érintett műtárgyakat a fennmaradt lajstromok alapján a lehető legalaposabban listázó kötetében. E szerint ezeket az értékes ötvöstárgyakat valamikor a Herzog-gyűjtemény őrizte. Az 1998-ban elkészült, de bolti forgalomba nem került könyv összesen 113 ötvöstárgyat sorol fel a kollekcióból, jórészt az arról fennmaradt, viszonylag alapos lista alapján. Mivel pedig több darab is szerepelt különböző kiállításokon az Iparművészeti Múzeumban, ezekről részletesebb ismertetés és fotó állt a kutató rendelkezésére.

Túl azon, hogy mindig öröm egy elveszettnek hitt és valóban értékes műtárgyakat tartalmazó anyag felbukkanása, a kérdés persze az: vajon mi történt 1945 és 2011 között? Mravik László kutatásai szerint a Herzog-gyűjteményt az örökösök (András, István és Erzsébet) anyjuk 1940-ben bekövetkezett halála után felosztották egymás között, a kollekció egyes részeinek sorsát azonban csak részben tudták irányítani. Az András által banki letétbe helyezett képekről és műtárgyakról tudható, hogy jelenleg Oroszországban található. A gyűjtemény egy másik részét a zsidó kormánybiztoság zárolta, az anyagot elindították nyugat felé, majd visszajött Budapestre – a műtárgyak az Iparművészeti

Múzeumba kerültek, a ládákat ott felbontották, további sorsuk ismeretlen. Ugyancsak az Iparművészeti Múzeumba próbált menteni bútorokat és ezüstdárgyakat Kőszeghy Elemér, aki művelődéstörténészként, az ötvösjegyek kutatójaként jól ismer-te Herzogék anyagát, de sajnos erről a műtárgygyűjtésről sem maradt fenn lista. Tudni lehet viszont, hogy rokonok, barátok jóvoltából a világháborút követő években jutottak ki az országból – kiviteli engedély nélkül – műtárgyak, méghezzá New Yorkba, ahol Erzsébet és népes családja élt. Több mint valószínű, hogy a most felbukkant közel 30 tétel ennek a szállítmánynak lehetett része.

A Sacco di Budapest listája tehát számszerűen több tárgyat közöl,

Nautilus-serleg, NK mesterjegy, Nagyszeben, XVII. század, aranyozott ezüst, kagyló, 32 cm

ugyanakkor a Christie's katalógusa (vagyis a New York-i gyűjtemény) számos új adattal pontosítja ezt a lajstromot: szinte minden tárgy mérete eltér, ha csak fél-egy centiméterrel is az 1934-ben készült Herzog-leltárhoz képest, vagy éppen most

ismerhetjük meg a méretét, hiszen ez az adat a Herzog-listán nem szerepelt. Akad két tétel, amelyik a listán nem, de az Iparművészeti Múzeum 1927-es ezüstkiallításán a Herzog-vitrinről készült fotón megtalálható. A Christie's nem elégedett meg a Sacco di Budapest adataival. Több helyen módosította, pontosította, illetve azonosította az ötvösjegyeket, valamint analógiát keresett a budapesti Iparművészeti Múzeum és a Nemzeti Múzeum gyűjteményében, és felhasználta Kolba Judit kutatásait, akinek a Salgo-gyűjtemény antik ezüstdárgyaitól 1997-ben jelent meg könyve. Az egyes tételekhez kapcsolódó kiállítási alkalmak és reprodukciók listája nem változott a Mravik-féle publikációhoz képest: a felsorolásban többnyire az 1884-es ötvösmű-, az 1927-es ezüst- és az 1931-es Erdély régi művészeti emlékei tárlat, illetve Kőszeghy Magyarországi ötvösjegyek a közep-kortól 1967-ig című kötete szerepel. A katalógus rövid összefoglalót közöl a XVI–XVII. századi Magyarország (pontosabban a három országrész) viszonyairól, a fémművesség erdélyi központjairól (Brassó, Nagyszeben, Kolozsvár), és helyenként említést tesz arról is, hogy az adott ékszer vagy edény milyen célokat szolgált.

Az egyébként rendkívül sikeres árverésen – az eladási arány 91 százalékos volt, az összesített leütési ár meghaladta a 6 millió dollárt – minden magyar vonatkozású tétel vevőre talált. Az árak alakulása azonban meglephette a becsértékeket kialakító szakértőket: az általában 3–5 ezer dollárra becsült ékszerek árai szöktek fel a legmagasabbra, 50-60 ezer dollár körüli értékekre. Egy 1675-ös, zománccal, ékkövekkel és gyöngyökkel díszített mellboglár (Nagyszeben, ifjabb Johannes Süssmilch) a becsérték csaknem hússzorosaért, 62 ezer dollárért kelt el. Ha nem is biztosan magyar műhely készítette (a leírás szerint európai), de ebben a gyűjteményben maradt fenn egy XVII. századi, ékköves, zománccal díszített függő,

Függőékszer Szent György alakjával, XVII. század, arany, zománc, drágakövek, 8,5 cm

amely Szent Györgyöt és a sárkányt ábrázolja; a katalógus szerint ez (vagy ehhez hasonló) látható Thököly Katalin (Esterházy Ferenc felesége) portréján a Nemzeti Múzeum gyűjteményében. Még ez a magyarországi reneszánsz és barokk ékszerek többségéhez hasonlóan jelzetlen darab is 56 ezer dollárba került. Egy viszonylag „friss”, XIX. századi és ugyancsak jelzetlen pelikános függő az Esterházy-gyűjtemény darabjaként szerepelt Pulszky Károlynak és Radisics Jenőnek a magyar történeti ötvösmű-kiállításához készített kétkötetes munkájában (1888), most 50 ezer dollár volt az ára.

A Herzog-anyag legdrágább tétele három különböző méretű, de azonos díszítésű aranyozott ezüst gyapjas pohár lett. A rájuk vésett VI, XIII illetve XVI szám egy sorozat darabjait sejteti, már csak az arányaik miatt is. Mindegyik vésett díszítésében helyet kapott a koszorúval keretezett Apor-címer és az Apor István 1694 felirat. A Christie's szakértői szerint a tárgyak a XVII. század közepén készülhettek, a névfelirat pedig későbbi. Mindenesetre mind a Magyar Nemzeti Múzeum, mind a budapesti Iparművészeti Múzeum őriz hasonló, erdélyi készítésű, XVII. századi

poharakat. Egy hasonló, 1627-es keztesű példány 30 ezer euróért kelt el Yves Saint Laurent és Pierre Bergé gyűjteményének aukcióján (Műértő, 2009. április), az itt kínált három pedig együtt 68 500 dollárért cserélt gazdát. Az NK jelzésű, XVII. századi nagyszebeni Nautilus-serleg talp-részének analógiája megtalálható a brassói Georgius I. May aranyozott ezüstszerlegén, amely egykor a Salgo-gyűjtemény részét képezte, jelenleg pedig a Metropolitan Museumban található. Az aukcionált szerlegnek a különleges anyag használatán kívül az az érdekessége, hogy díszítése Jónást ábrázolja a cethallal. Ez a tárgy kivételesen becsértékén, 50 ezer dollárért került új tulajdonosához.

A brassói Michael Schelling által 1640-ben készített fedeles kupa 40 ezer dollárba került. Egy aranyozott ezüst fedeles serleg, ha vásárlójának csak 5 ezret ért is, nekünk különösen érdekes: a rajta található címer alapján a Bethlen családhoz köthető, mégpedig az ismeretlen mester által bele is vésett VB-hez, vagyis Bethlen Bálinthoz (Valentin). Két nagyszebeni mester keze nyomát is őrzi az egyik díszes fedeles serleg: az edényt Johannes Schelker készítette 1640 körül, a fedelét pedig Johannes Christophorus Schwartz 1700 körül. Az 1907-es „amateur gyűjtők” kiállításán még a Radvánszky-gyűjtemény darabjaként láthatta a közönség, Herzog Mór az Ernst Múzeum árverésén vásárolta meg 1929-ben. Ára most 6 ezer dollár lett.

A vásárlók kilétéről természetesen nincs tudomásunk. A Christie'snek az aukcióval kapcsolatban kiadott sajtóközleménye szerint a legdrágább tételeket kereskedők szereztek meg. Az eseményen végig jelentékeny volt az érdeklődés Ázsiából, az ezüstauciók történetében pedig most először fordult elő, hogy többen és nagyobb értékben vásároltak Keletről, mint Angliából. Ha valaki ezek után váratlan helyeken fut össze erdélyi ötvös-művekkel, ne csodálkozzon.

GRÉCZI EMŐKE

Roma Contemporary 2011

Kortársak a vágóhídon

A május elején megtartott római kortárművészeti vásár szervezői olyan szlogent választottak (The road to contemporary art – Út a kortárs művészethez), amely a sokat emlegetett közmondást idézi: minden út Rómába vezet. A szlogen ugyanakkor nem csupán a szokásos és elvárt PR-fogás, hanem utalás a vásár fő célkitűzésére: bevinni az ókori kultúráról, a korakeresztény és a barokk emlékekről nevezetes Rómába a kortárs művészetet – és persze a műkereskedelmet. Ezért is érdekes a helyválasztás: a vásár a MACRO (Museo d'Arte Contemporanea Roma) egyik részlegében kapott helyet. Az épület eredetileg vágóhíd volt, az olasz ipari építéset egyik kiemelkedő emléke, amely 1888 és 1891 között épült Gioacchino Ersoch tervei alapján. Az itteni nagyméretű csarnokok egész évben kulturális rendezvényekkel várják a látogatókat – mediterrán nyitvatartási időben, azaz délután négytől éjfélig. Az igényesen felújított ipari műemlékben látványosan talál egymásra múlt és jelen: a látogató ókori romok mellett elhaladva jut el a XIX. századi vágóhíd épületéhez, hogy napjaink művészetét megismerje. A kiállítótér

nagyjából egységes látványú standoknak ad helyet, tehát sikerült elkerülni az olyan kényszermegoldásokat, amelyek az alternatív helyszíneken rendezett bemutatókon néha megjelennek – például a tavalyi berlini Listén, az egykori pénzverdében kifejezetten zavaró volt a térszervezés.

Egyszóval tényleg szép az az út, amely a kortárs művekhez vezet. Roberto Casiraghi, a vásár művészeti igazgatója a Műértő tudósítójának elmondta, hogy legfőbb törekvésük a fiatal művészek bemutatása, ehhez pedig minél nagyobb számban be kívánják vonni rendezvényükbe a nemzetközi galériákat. A negyedik alkalommal megrendezett vásárt azonban egyelőre – minden igyekezet ellenére – az olasz, azon belül is persze a római galériák dominanciája jellemzi, de az igazgató ambíciózus tervei szerint az elkövetkezendő években a 60–40 százalékos arányt kívánják elérni. Fontosnak tartják a különböző kiállítási intézményekkel és szervezetekkel való sokrétű együttműködésüket is. A pódiumbeszélgetéseken kívül figyelmet érdemel például a ROMA. RADIO. ART. FAIR. című kezdeményezés, amelynek keretében

Peter Halley: Green Prison, 2008
vegyes technika, vászon, 40x42 cm

a vásár négy napja alatt 24 órás rádiós vásárműsor hallgatható az interneten. A díjak és elismerések közül ki kell emelni, hogy a helyet is biztosító MACRO egy, a vásáron kiállító galéria standján szerepelt fiatal művész munkájával bővíti a gyűjteményét, a szintén római MAXXI (Museo nazionale delle arti del XXI secolo – A XXI. századi művészetek országos múzeuma) igazgatója segíti az Ettore Fico Alapítvány vásárlását, ahogyan a római fotófesztivál szervezői is kiválasztanak

egy művészt, akinek aztán bemutatkozási lehetőséget biztosítanak a lendő rendezvényen. A legérdekesebb azonban a Premio dell'Associazione Giovani Collezionisti, azaz a Fiatal Gyűjtők Egyesületének Díja, ahol a százat is meghaladó tagság közös szavazás útján jelöli ki a döntőbe kerülő művészeket a kiállító galériák fiatal alkotói közül, az előválogatott anyagból pedig egy háromtagú zsűri választja ki, melyik lesz a megvásárolt és a MAXXI-nak adományozott mű.

Ilyen kortárs-látás láttán érthető, hogy a kiállítók között nem sok olyat találunk, aki klasszikus vagy a II. világháború utáni művészeket állít a középpontba. Természetesen azért közülük sem hiányozhatott legalább néhány, például a torinói Mazzoleni galéria – Alberto Burri, Lucio Fontana és Hans Hartung műveivel – vagy a milánói, velencei és római helyszínnel is működő Tornabuoni, ahol többek között Alighiero Boetti, Giorgio de Chirico, Paul Klee és persze Fontana alkotásait lehetett tekintélyes áron megvenni.

Szintén mélyen kellett a pénztárcájába nyúlania annak, aki kortárs sztároktól szeretett volna vásárolni. Peter Halley közepes méretű műveiért 50 ezer euró körüli összegeket várt a galériája, a seregnoi Artesilva. A londoni Sprovieri ennek a kétszeresét kérte Jannis Kounellis installációjáért.

A fiatalabb kortársak alkotásainak ára viszont jóval alacsonyabb volt,

ezért a kiállított műveknek ez a csoportja akár az erős középosztálybeli vásárlók számára is elérhetőnek bizonyulhatott. A múltat tematizáló alkotások között említhetjük például Stanislaw Di Giugno klasszikus művek reprodukcióit alapul vevő kollázsait, amelyeket a Galleria Tiziana Di Caro standjáról 2400 euróért lehetett elvinni. A római Franz Paludetto galéria Rodolfo Fiorenza fotóit – a római romokra vetülő árnyékokat megörökítő hárompéldányos sorozatokat – 2000 euróért kínálta. A milánói származású Alberto Matteo Torri Pozsonyban alapított galériát amt_project néven, standján többek között Petra Feriancova archív felvételeket újraértelmező, három példányban elkészített fotóiból már 1800 euróért is lehetett vásárolni. A pistoiái Spazio A standján Francesco Carone régi könyvekből származó asztrológiai konstellációs ábrákra helyezett fafogm-bökből készült műveit 3500 és 6500 euró között kínálták. A római z2o galéria standján bemutatott finn Kaarina Kaikkonen számtalan inget használ nagyméretű alkotásai anyagaként; a vásáron szereplő „tájképe” például 18 ezer euróért kerülhetett magángyűjteménybe.

Magyar vonatkozásként említhető, hogy a sanghaji, New York-i és Las Vegas-i székhellyel is bíró Fu Xin galéria kínálatában Sam Havadtőy munkáit is megtalálhattuk.

SOMHEGYI ZOLTÁN

Sterling Galéria, Budapest

Szexinek lenni vagy nem lenni

Ha az emberi természet szexi, ha a pénz szexi, ha a hatalom szexi, ha az ész szexi, miért gondoljuk, hogy az ékszer legyen funkcionális? Szexinek lenni szükséges feltétele-e annak, hogy a kortárs világban létezzünk? Amikor minden szexi, létezik-e bármi, ami valóban szexi? Képes lehet-e a kortárs ékszer manapság arra, hogy felkavarja az érzéket és az emóciókat? – Ezek a kérdések konkrétan a lengyelországi Legnicában jelenleg is zajló kortárs-ékszer-fesztivál kapcsán fogalmazódtak meg, ám akár a budapesti Sterling Galériában látható kortárs-ékszer-kiállításhoz kapcsolódva is felvetődhetnek, hiszen egy itthon alig ismert műfaj létkérdéseit feszege-

nem is szobor. A kortárs művészet új médiuma, amely Európa és az Egyesült Államok legnevesebb művészeti múzeumaiban kér és kap helyet, amelynek neves nemzetközi iskolái, mesterei, galériái, gyűjtői vannak. A kortárs ékszer a luxus fogalmának új koncepciójába illeszkedik, hiszen nem kizárólag az anyag, hanem az idea értékéhez kötődik.

A Sterling Galéria kiállításának főszereplői a brossok. A hazai tervezők által eddig nem nagyon preferált bross már évtizedek óta a kortárs ékszer egyik legjellemzőbb, leggyakoribb médiuma. Lehet két- vagy háromdimenziós tárgy, szinte korlátlan formai szabadságot és az anyaghasználat igen széles spektrumából való

Li-Chu Wu: Bross a Tavaszkollekcióból, 2011
papír, ezüst, átmérő: 25 mm

netmeselés és az áttételesebb művészi kifejezőmód eszközévé váljon. A testen bárhol viselhető, merész és feltűnő, s a jelvényekhez hasonlóan az önkifejezés, az identitás jelzésére is lehetőséget ad.

A Bross című kiállításon 17 nemzetközi és 28 hazai művész munkáin keresztül tanulmányozhatjuk ezt a különleges ékszertípust. A magyar tervezők közül például Abaffy Klára, Dávid Attila Norbert, Fördös Bence, Gaál Gyöngyvér, Gera Noémi, Kecskés Orsolya, Király Fanni, Lőrincz Réka, Marosi László, Péter Vladimir, Stomfai Krisztina, Tóth Zoltán, Vági Flóra, Varga Viktor, Vékony Fanni neve ismerős a kiállításokra járó ékszerkedvelők köreiben, bár brossokat (Vági Flóra kivételével) még alig láttunk tőlük, ahogyan a többi budapesti résztvevőtől sem. A kiállítók között több olyan alkotót is találunk, akik korábban nem szerepeltek még a Sterlingben.

A külföldi művészek először állítanak ki Magyarországon, fiatal tehetségek és már ismert, több nemzetközi galériával együtt dolgozó alkotók egyaránt. A holland Felieke van der Leest munkája a gyermekkor szürreális világába végez mélyfúrásokat, a naturalis világ és a fantasztikum egyszerűen testesül meg tárgyaiban. A játékboltok talált figuráit remodellálja vagy átformálja, újratemti a gicscet, a tündérmesék miszticizmusát, a gyermeki gondolatokat és vágyakat. Dekonstruálja, áttöltözteti az olcsó műanyag állatkákat, amelyek a művészi beavatkozás következtében korábbi önmaguk szürreális verziójává, furcsa történetek szereplőivé változnak. A német Denise Julia Reytan az érzéki anyaghasználat, az élénk színek és a szokatlan formák kedvelője. A nemes anyagokat, például a rózsakvarcot, az ónixot, a korallt a mai mindennapi tárgyhazsnálatból ismerős szilikonnal, kábellel, műanyaggal párosítja. Az értékes és

Denise Julia Reytan: Kaliander
ezüst, drágakövek, műanyag, üveg és kábel, 18x13x4 cm

tik. A Sterling Galéria nagyszabású nemzetközi tárlata egy új művészeti kifejezésformát tesz láthatóvá és elérhetővé Magyarországon – elsőként a hazai műkereskedelemben.

Olyan új műfajról van szó, mely a hatvanas években a szabadságmozgalmak szellemiségéből, a rock and rollból és a technológiai fejlődésből született egy olyan korszakban, amikor a tradicionális ékszer egyik jelképévé vált annak a megmerevedett társadalmi rendnek, amelyet a progressziónak meg kellett változtatnia. Az új műfaj kibontakozása a pop-art, a konceptualizmus és a szobrászat legújabb tendenciáival máig párhuzamosan halad. A kortárs ékszer már születése óta az iparművészet, a dizájn és a kortárs képzőművészet határmezsgyéjén mozog, mindegyikhez szorosan kötődik, de egyikkel sem azonos. Nem divatcikk, nem dízántárgy, és mivel a testhez kötődik,

válogatást enged a tervezőnek. Más ékszerfajtákhoz képest a méretei is gatlástalanabban növelhetők, körvonalai alig korlátozottak. Ezek a tulajdonságok különösen alkalmassá teszik arra, hogy ha az alkotó úgy akarja, lényegében szoborrá, a törté-

Vági Flóra: Papavero, 2005
tölgyfa, hidegrománc, shibuichi, átmérő: 65 mm

Bodoni Zsolt: Studying Ararat, 2011
olaj, akril, vászon, 110x140 cm

Bátor Tábor

Az idén 7. alkalommal rendezték meg a Bátor Tábor Kortárs Művészeti Aukciót. A 2011. április 29-én az acb Galéria és a Kieselbach Galéria szervezésében létrejött jótékonysági árverésen 83, többségben hazai kortárs művész egy-egy alkotása került kalapács alá. A művek összesen több mint 40 millió forintért találtak gazdára.

Először osztották ki az aukció legjobb műveinek alkotói között az acb Galéria kezdeményezésére megalapított Bátor Tábor Művészeti Díjat. A három, szponzori felajánlásokból származó díj odaítéléséről rangos nemzetközi zsűri döntött, melynek tagjai Evelyn Benesch (igazgatóhelyettes, Kunstforum, Bécs); Karl Kostyal (műgyűjtő); Szántó András (szociológus, művészeti író, New York); Nicola Vassel (igazgató, Pace Gallery, New York) voltak. Díjazottak: I. Vojnich Erzsébet, II. Kis Varsó, III. Société Réaliste.

az értéktelen közötti határok és átmenetek kérdései foglalkoztatják, miközben a tárgyak ideális, belső értékét, fontosságát kutatja. Munkáiban individuális formanyelvet fejlesztett ki, az ékszer újradefiniálására törekszik. A finn Helena Lehtinen brossa a márciusban Münchenben nagy sikerrel bemutatott Kertek című sorozatának egyik emblematikus darabja. Lehtinen az emlékezet tökéletlen, rétegzett működésével foglalkozik. A természetre, az északi tájra reflektáló, poétikusan szép alkotásai rendkívül egyedi, letisztult művek, finoman illeszkednek a finn gondolkodásmód és vizuális kultúra sajátosságaihoz. Felidézheti-e egy fehér hóval és szürke árnyékokkal borított, csupasz fekete földdarabokkal szabdalta kert télen a nyár virágait és illatait? Lehet-e szép egy kert télen? Hogyan tárolja és reprodukálja emlékeztünk a színeket, a formákat, a képeket? Az Amszterdamban élő Noon Passama funkcionális, a háztartásban mindennap használt eszközöket, például a szekrényajtók, -fiókok fogantyúit alakítja ékszerré, olyan tárgyakat, amelyeket a funkciójuk miatt nap mint nap meg kell érintenünk. Ezek a darabok új interpretációban jelennek meg, megszokott kontextusuk megváltozik: ami korábban egy bútortestre volt szerelve, átkerül az emberi testre, ez vonzza a figyelt

Helena Lehtinen: Bross a Kertek
kollektívából, 2011
ezüst, gyöngy, textil, 200x70x10 mm

met, ráadásul az új aspektusból szemlélt objekt a nézőt arra ösztönzi, hogy lépjen közelebb az ékszer viselőjéhez, sőt: érintse is meg. (Megtekinthető június 17-ig. További információ: www.sterling-galeria.hu.)

SPENGLER KATALIN

KÉPFÜGGESZTŐ RENDSZEREK

- egyszerű szerelés
- nagy teherbírás
- könnyen átalakítható és bővíthető
- garantált holland minőség

Galériamester

2013 Pomáz, Ipartelep
Tel: 06 30 635 6177
www.galeriamester.hu
e-mail: shop@galeriamester.hu

- galériákba
- irodákba
- otthonra

STAS

Az alkotó nevének hitelt érdemlő, bizonyítékokkal alátámasztott megjelöléséért a díj:

60 000 Ft

Beküldési határidő: 2011. augusztus 25.

Jelentkezéseket a 06-30-942-4878-as és a 398-7528-as telefonszámon várom.

Jelíges pályázatot is elfogadunk.

e-mail: mubarat@t-online.hu, www.saphierart.hu

A kép megtekinthető a megjele nés től két hónapig.

Helyszín:

NÁSFA ANTİK GALÉRIA

1055 Budapest, Falk Miksa u. 22., www.antique-city.hu

Saphier-pályázat

Gyűjteményembe cigányokat és cigányéletképeket ábrázoló festményeket keresek (esetleg csere is érdekel),

továbbá Bauer Szilárd, Bató József, Szegedi Szűts István, Róbert Miklós, E. Kandó Gyula, Vásárhelyi Z. Emil, Zsolnay Pál Hanák József, műveit.

121x90 olaj vászon

Tudományos feldolgozás

(és kiállításrendezés) céljából keresem (magántulajdonban lévő) Hódmezővásárhelyen (és környékén) tevékenykedett művészek

Tornyai János, Endre Béla, Pásztor János, Rudnay Gyula, Rubletzky Géza, Kovács „Mári”, Darvassy István, Várad Gyula, Hegedűs László, Kóródy Elemér, Kallós Ede, Barkász Lajos főként 1920 előtti műveit, Kohán György, Barcsay Jenő, Vén Emil, Kurucz D. István, Szalay Ferenc, Németh József korai műveit.

06 30 366 1452 / vasarhelyk@gmail.com

Virág Judit Galéria, Budapest

Kivárni a végsőkhig

Ami az év eddigi hónapjait általában illeti, nem valami jó előjelekkel vágott neki a Virág Judit Galéria idei első árverésének. Bizakodásra adhatott okot, hogy a megelőző napok aukcióin volt példa jobb eladásokra (Nagyházi, Abigail – az utóbbiról lásd Emőd Péter cikkét), tehát tapasztalni lehetett némi vásárlói szándékot a gyűjtők részéről. A galériák forgalma azonban hónapok óta kimutathatatlan. A vevők továbbra is kívánnak; az eladók igyekeznek a középáras műtárgyakból pénzt látni; a drága dolgok csak komoly értékvesztéssel cserélhetnek gazdát, ha egyáltalán cserélnek; az olcsóbbakat pedig nyilván nincs értelme eladni, hiszen a procedura nagyobb energiát (és esetleg ráfordítást, restaurálási, keretezési költségeket) igényel, mint amennyi bevétel mutatkozhat.

Talán emiatt is kíséri lanyhább érdeklődés az aukciós kiállításokat és magukat az árveréseket. Nincsenek olyan tételek, amelyek a média és a nagyközönség ingerküszöbét elérnék. Nem várhatók 50 vagy 100 milliók egyetlen festményért sem, de a gyűjtők és a szakma egy része is távol marad, hiszen a helyszínen kialakuló árak nem tolják el a piacot sem pozitív, sem negatív irányba. Sokan mondják, hogy most érdemes vásárolni, hiszen az árszint több életmű esetében a „fénykor” 60–70 százalékára esett vissza, viszont kevesen képesek kihasználni a lehetőséget. A vevők tekintélyes hányada közép- vagy hosszú távon hátat fordított a piacnak – de az is lehet, hogy egyszerűen nincs itt az ideje a luxuskiadásoknak.

Ezért is volt érdekes, hogy milyen eredménnyel zárul Virág Juditék ár-

Ország Lili: Attila utcai iskola, 1955
olaj, vászon, 42x37 cm

verése, akik ráadásul megpróbálták a lehető legalacsonyabbra szorítani a kikiáltási árakat, nyilván ahol a beadóval szemben az alkupozíció ezt lehetővé tette. Ha valamelyik tételre még így sem akad jelentkező, az már tényleg szomorú minden szereplő számára. Rég fordult elő, hogy egy ilyen volumenű aukción már 100 ezer forintról, sőt annál alacsonyabb kezdésről is lehet licitálni, hozzátesztük: vásárolni is! Például Istókóvits Kálmán Evezése 50 ezer forintról indult, 85 ezer lett az ára, de ugyancsak tőle a Reggeli nap, Nagymaros című olajkép 30 ezerről ment fel 130 ezer forintig. Klie Zoltán akvarellje, a Tigris és zebra 100 ezerrel fejezte be fele ekora kikiáltási árról, de indult Szőnyi is, Egry is ezen az árszinten. Bálint Endre-monotípiát tíz éve nem lehet árverésen venni 100 ezer forintért, most három is indult 100 ezerről, egy

nagyobb méretű, színes példány pedig 120 ezerről; az utóbbi ára felment 600 ezerig, a többi pedig kikiáltási áron, illetve 160 és 200 ezerért kelt el.

Az árverés összességében, a műkereskedelem jelenlegi egészségi állapothoz képest sikeresen zárult, ámbar nyilván meg sem közelíti a galéria pár évvel korábbi eredményeit. Sokat elárul a vevők bizonytalanságáról, hogy a szokásosnál több visszamaradt képből gyakorlatilag egész tömeg válogatott az árverés végeztével, ott, a helyszínen. És nem az apróságokból! Az esemény csúcstétele, az utolsóként felkínált Taormina Egry Józseftől 16 millióról nem kelt el az aukción, viszont megvették öt perccel később. Ugyancsak a végső után jelentkeztek Márffy Ödön 1914-es Táj szelmalommal című vásznáért, így sikerült is elvinni a 4,2 millió kikiáltási áron, akárcsak Bálint Endre 1960-as olaj Kompozícióját 3,2 millióért. A visszamaradt tételekre sokszor akad jelentkező az árverést követően (bizonyára a galériában is, de esetünkben a helyszínen eladott dolgok az érdekesek), ám ezek a legtrikább esetben szoktak milliós értékű festmények lenni. Elképzeltető, hogy ha a vevő az árverés közben licitál, akkor egy konkurens belenyúl, így viszont biztonságosan elvihette kikiáltási áron.

Ha a legmagasabb ár nem is, de a legnagyobb siker kétségkívül Pekáry István A háromkirályok érkezése című tablójához fűződik: a 2,8 millióról kialakult 9 millió leütési ár az aukció legnagyobb küzdelmét hozta. Ezt csak némileg tudta megközelíteni Kmetty János kubista Asztali csendélete, amely 2,5 millióról a háromszorosáig ért fel.

Rónai Dénes grafikai gyűjteménye szinte észrevétlenül bujt meg az anyagban. A szép kort megélt fotóművész baráti köréhez éppúgy tartoztak képzőművészek (műtermében kiállításokat is rendezett), mint írók és a színházi világ ismert alakjai. Nem véletlen, hogy egy üzleti értéket tekintve ugyan nem is kiemelkedő, de annál figyelemreméltóbb kollekciót sikerült összegyűjtenie. Ebből néhány lap egyedi tételként, a többi „csomagban” indult az árverésen. Rippl-Rónai krétarajza Rónai Dénesről 220 ezer forintért kelt el, ennél Kádár Béla Lovas kocsija a húszas évekből vagy Gulácsy ceruza Férfi portréja ment valamivel följebb. További 14 lapra együtt 380 ezerről lehetett licitálni – és a tételt 460 ezerért már meg is vásárolni. Ebben volt egyedi rajz Kádártól, Czobértól, Ferenczy Noémitől és Valértól, sokszorosított grafika Kádártól, Kmettytől, Uitztól és Aba-Nováktól, több is Rónainak dedikálva. (Jobb időkből ez az ár két lapból is összejöhet.)

A nem várt kudarcok között van Nagy Balogh János 1910-es Kubikosa, amelyre nem akadt jelentkező (igaz, 9,5 millióról indult), Orbán Dezsőnek a Nyolcak-kiállításon is bemutatott Parkrészt lila virágokkal című 1911-es festménye, amely nem lépett tovább 7,5 millió kikiáltási árána, és ugyanígy végezte Rippl-Rónai 1889-es párizsi Női arcképe 8,5 milliónál. Kellemes meglepetést okozott Ország Lili 1955-ös védett Attila utcai iskolája 5,5 millió leütési árával, Mokry-Mészáros Dezső apró Óceániaja is 2,2 milliót hozott 1,2 millióról, egy Kádár-gouache a húszas évekből (Randevű), pedig 1,2 millióról jutott fel 3 millió forintig.

Az alacsonyan indított és a meg szokottnál nagyobb számban ki kikiáltási áron elkelt tétel azt támasztja alá, hogy valóban lehet olcsón vásárolni; a kereskedők esetleg megpróbálják a forgalmat engedményekkel, akciókkal generálni. Talán ez lehet a megoldás, hogy visszatérjen a vásárlási kedv: legyenek olyan lehetőségek, amelyeket már egyszerűen vétek lenne kihagyni.

G. E.

Az Abigail 30. árverése

Jó kínálat, óvatos vevők

Kedvező előjelekkel indult a 10. születésnapját ünneplő Abigail Galéria és Aukciós Ház 30., jubileumi árverése. Hajdú Katalinnak sikerült a ház történetének talán eddigi legszínvonalasabb anyagát összegyűjtenie, a közönség pedig zsúfolásig megtöltötte a Fesztivál Színház nézőterét. A több mint negyedmilliárd forintos összkikiáltású kínálatban Ferenczytől Rippl-Rónaiig, Aba-Nováktól Patkóig, Mednyánszkytól Vaszaryig, Csóktól Szőnyiig a XX. századi magyar piktúra számos jelentős és keresett mestere szerepelt. Azokhoz is szólt az anyag, akik szívesen vásárolják kevésbé felkapott művészek kiemelkedő alkotásait. Ebben a kategóriában többek között Jeges Ernő és Zsögödi Nagy Imre egy-egy műve érdemel említést. A szokottnál bővebb volt a kortárs anyag, amelyben ugyan kevés életművi jelentőségű alkotás fordult elő, de jobbra kedvező áron kínálták neves művészek munkáit.

Az Abigail egyik fontos törekvése külföldi művészek alkotásainak fokozottabb bevonása a magyar műkereskedelembé. Ezúttal is lehetett licitálni Picasso, Chagall és Miró sokszorosított grafikáira, és először kerültek kalapács alá azoknak a geometrikus irányzathoz tartozó festőknek a művei, akik a közelmúltban a Párizsi kocka című kiállításon mutatkoztak be a magyar publikumnak. A korábbi mérsékelt sikerek ellenére az aukciós ház nem adta fel azt a törekvését sem, hogy a szobrok iránt is felkeltse közönsége érdeklődését.

Összesen közel félszáz tétel indult egymillió forint fölötti kikiáltási áron, közülük Mednyánszky, Aba-Novák, Rippl-Rónai, Vaszary, Perlrott-Csaba és Batthyány egy-egy művének indulóára a 10 milliót is meghaladta.

Maga az árverés a kedvező előjelek ellenére összességében azt igazolta, hogy a magyar műkereskedelem még nem lábalt ki a hullámvölgyből. A különböző említett kategóriákban ugyanakkor nem egyforma tendenciák érvényesültek. A klasszikus modern

Az Aba-Novák-kép mellett szintén 19 millióért kelt el Mednyánszky László szokatlanul nagy méretű téli tájképe is a századforduló körüli évekből. Batthyány Gyula Lovarnó című munkáját 16 millióért ütötték le, nem volt ugyanakkor licit Vaszary és Rippl-Rónai egy-egy többször kiállított és reprodukált munkájára. Vaszary Pihenő matrózok című festménye 17 millióról, Rippl-Rónai ritka noktürnje pedig 15-ről indult; ezeket az árakat 2-3 éve még elfogadta volna a piac.

A „kismesterek” nagy művei vegyesen szerepeltek: Jeges Ernő már expresszionista hatást is tükröző 1928-as Borús tája másfél millióig vitte, Zsögödi Nagy Imre dekoratív har-

Ferenczy Károly: Est, 1912
olaj, vászon, 59x44 cm

móniába rendezett színekkel festett, ugyancsak 1928-as tájképe számára viszont a 2,2 millió kikiáltási ár túl magasnak bizonyult.

A magyar kortársak szereplése volt az aukció mélypontja. A műpiacnak a válságtól legjobban sújtott szektora egyelőre nem akar magához térni. Más kérdés, hogy nálunk nemzetközi összehasonlításban magas a kortársaknál az aukciós értékesítés aránya. Elvben tehát a gyenge szereplésre

az is lehetne magyarázat, hogy az értékesítés eltolódik a galériák felé, a valóságban azonban többnyire ott sem jobb a helyzet. Többek között Nádler, Bak, Deim, El Kazovszkij, Bartl, Hencze, Csáji, Szurcsik és Wahorn művei ragadtak be, és bizony már sikernek számított, ha valami alapáron elment – így Fehér László Parkszínpada 1,2 millióért vagy Fajó János krómacél kompozíciója 280 ezerért. Elgondolkodtató ugyanakkor, mekkora érdeklődés kísérte a kortárs

külföldi tételek szereplését. A tavaly elhunyt ausztrál John Ogburn enteriőrje három licitációs emelkedve 1,6 millióért kelt el, a Párizsi kocka című kiállításon szerepelt művészek 6 képe közül pedig ötre többen is pályáztak. A legmagasabb árat, 850 ezer forintot a svájci Hans-Jörg Glattfelder 650 ezerről indult munkája érte el. A művek egy kivételével hazai gyűjteményekbe kerültek. Nemes Judit, a Párizsi kocka egyetlen magyar, de külföldön élő kiállítója rendszeresen szerepel az Abigail aukcióin; 2009-ben készült munkájáért most 750 ezer forintot adtak.

Az összforgalom végül megközelítette a 200 millió forintot, ám az elindított anyag jelentősebb volt, mint azt a jelenlegi piaci megmérettetés visszaigazolná látszik.

EMÖD PÉTER

Fizessen elő kedvezményesen az m.ikon számaira!
internet **www.m.ikon.hu**
e-mail **ikon@ikon.hu**

m.ikon

**videó alapú műveket
kortárs képzőművészeket
bemutató periodika
az m.ikon kiadásában**

a képzőművészeti élet eseményei
ikon
www.ikon.hu

Collect, London

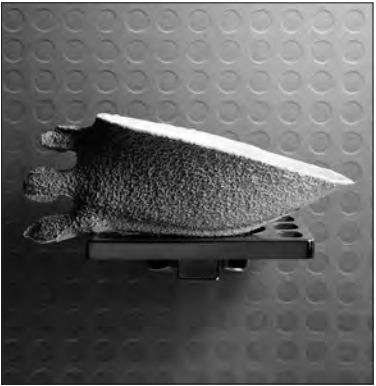
Szaktudás és természeti inspiráció

A Collect, a múzeumi kvalitású kézműves iparművészeti alkotásokra szakosodott londoni vásár, amely Európa e kategóriában legjelentősebb éves rendezvényévé nőtte ki magát, 2004-ben indult útjára. Az évente tízezer látogatót vonzó eseményen idén 37 nemzetközi (többek közt olasz, svéd, francia, holland, finn, norvég) galéria állított ki; a közel 500 alkotó közül 160 első alkalommal mutatkozott be a nagyközönség előtt. A meghitt hangulatú vásár színhelye a kezdeti években a Victoria and Albert Museum volt, immár harmadik éve pedig a Saatchi galéria 6000 négyzetméteres, háromszintes épülete. Ez alkalommal a londoni Adrian Sassoone/Clare Beck galéria, a maastrichti TEFAF rendszeres kiállítójaé volt a legnívósabb és leginspirálóbb stand. A cég szakterülete a sèvres-i porcelán és a Nagy-Britanniában alkotó keramikusok, üvegművészek és ékszertervezők munkái. Az észak-karolinai Mint Museum of Craft + Design tavaly októberben indította útjára Project Ten Ten Ten elnevezésű programját, amelynek keretében a világ tíz legambiciózusabbnak tartott iparművészt kérte fel a gyűjteményét gyarapító új darabok elkészítésére. A tíz alkotó egyike, a New Yorkban 2008-ban rendezett első egyéni kiállítása óta egyre elismertebb fiatal írt tervező, Joseph Walsh volt Adrian Sassoon egyik kiállító művésze is, a galéria történetében pedig az első

bútortervező. Hajlított kőrisfából készült, organikus konzolasztala és más berendezési darabjai tökéletesen illeszkedtek a Sassoon által képviselt művészek munkáinak vonalába. Az alkotókban közös az imponálóan magas fokú szakmai tudás és precizitás; további hasonlóság, hogy sokuk inspirációs forrásait a természet struktúrái jelentik. Az 1980-as évek óta az egyik legmeghatározóbb brit keramikus, a Mint Museum programjának másik felkért művésze, Kate Malone hol közvetlenül használja fel munkáiban a növényi motívumokat, mint például a 3 ezer fontért kínált édesköménymagot formázó váza esetében, hol pedig a természetben rejlő energiákat jeleníti meg. A japán származású, Manchesterben élő Junko Mori szárítottnövény-gyűjteményéből nyer inspirációt; a csaknem 2 kilogramm ezüst felhasználásával készült, közel 40 centi magas Tavaszi láz című ezüstsobrának ára 20 ezer font körül mozog. A vásáron elenyésző volt a bútorok száma, a hangsúly inkább a kerámia és az üveg, valamint az ékszer felé tolódott. A londoni Lesley Craze galéria standján nagy közönségsikert arattak a német Michael Berger kinetikus gyűri. Az ékszerész Friedrich Beckernél (1922–1997) tanult, aki az 1960-as években vezette be a mozgás, a „negyedik dimenzió” fogalmát az ékszertervezés történetébe. Az aranyból és rozsdamentes

acélból készített gyűrűket 2–4 ezer euró közötti áron kínálták. A londoni Tyger Glyn galéria egyik művésze, Catherine Martin munkái a japán kumihimo zsinórfonási technikát vették alapul. A skót ékszertervező az eredetileg övek csomózásakor használt eljárást fejlesztette tovább: selyem helyett arany- és platinaszálakat fon össze, amelyek közé aranyból készült gyöngyöket vagy gyémántokat helyez. A széria darabjait a galéria 10 és 20 ezer font közti áron értékesítette. A World Crafts Council Europe tagja, a belga WCC-BF nyolc alkotó munkáit állította ki. A svájci születésű Caroline Andrin a Boire dans les mains d’un inconnu (Egy ismeretlen kezéből inni) című új sorozatának darabjaiból válogatott. A keramikus az utcán talált kesztyűket kifordítva öntőformaként használja, és porcelánmasszát önt beléjük. A kiégetett, fehér mázas darabok egy fémkarikába illeszkednek, mint a fürdőszobai fogmosó poharak. A West Dean Tapestry Studio standján először mutatták be Tracey Emin Black Cat (Fekete macska) című festményének kárpitváltozatát. A hagyományos gobelinteknikával dolgozó stúdió 1976-ban alakult, amikor Henry Moore lánya arra kérte fel a műhelyt, hogy apja egyik rajza nyomán készítsen faliszőnyeget. Az eredmény sikere után a stúdió a művész további 23 alkotását szőtte meg, majd olyan alkotókkal dolgozott együtt,

mint Philip Sutton vagy John Piper. A londoni White Cube galéria 2008-ban, Edgar Allan Poe születésének 200. évfordulóját ünnepelte a You Dig the Tunnel, I’ll Hide the Soil (Te csak ásd ki az alagutat, én majd elrejtetem a földet) című kiállítással. A kurátor, Harland Miller képzőművész és író Poe „legkortársabbnak” tartott tucatnyi művének értelmezésére 34

Caroline Andrin: Egy ismeretlen kezéből inni

művészt kért fel, akik sorában ott voltak a Chapman testvérek, Damien Hirst, Anselm Kiefer és Cindy Sherman is. Harlandot az egy macska iránti, már-már természetellenes rajongásról szóló Poe-íráss Emin munkásságára emlékeztette: a művészben pedig gyakran jelenik meg a legjobban szeretett dolog elpusztításá-

nak témája. Emin hét évig dolgozott a festményen, amelynek kárpitváltozata is nagy sikert aratott. Az Egyesült Királyságban a művészetek támogatása nemzeti ügynek számít; a vásár alapításának hátterében az iparművészet támogatásáért felelős állami szervezet, a Crafts Council áll. Az intézmény az Arts Council része, így a kulturális minisztériumtól kap évi rendszerességgel támogatást: 2010–2011-ben közel 2,8 millió fontot. A kulturális, média- és sportminisztérium büdzséjének tekintélyes hányada a szerencsejátékosoknak köszönhető: a lottószelvények eladásakor minden font után 28 pennyt utalnak át „jó ügy” címszóval az 1994-ban alapított National Heritage Lottery Fund számlájára. Ez a kulturális minisztérium felügyelete alá tartozó alap az elmúlt 17 évben több mint 25 milliárd font bevételt generált. Az állami és a magánszférát ötvöző példaértékű kezdeményezés az Art Fund Collect: az Art Fund (a Nagy-Britanniában legjelentősebb, a kultúra támogatását célként kitűző adománygyűjtő szervezet) és a Crafts Council között kialakult partnerprogram minden évben 75 ezer fontot bocsát különféle egyesült királyságbeli múzeumok rendelkezésére, amelyek a Collect megnyitója előtt vásárolhatnak a kiállítandó munkákból a gyűjteményük számára, ily módon is támogatva a kortárs tárgykultúrát. MOLNÁR DÓRA

Im Kinsky, Bécs

Rekordok és balsikerek

Fokozott érdeklődés előzte meg a Kinsky-palota május 10-i Mesterművek című aukcióját, ahol XIX. századi, klasszikus avantgárd és kortárs művészet, valamint szecessziós és varia műtárgyak kerültek kalapács alá. Ráadásul ekkor mutatkozott be árverésvezetőként az aukciósház május 1-jétől kinevezett új igazgatója, Nikolaus Schauerhuber művészettörténész. A negyvenes éveiben járó kulturális újságíró műgyűjtő családban nőtt fel az osztrák–magyar határszélen. Nevelőapja, Gerhard Egermann mérnök 1966 óta hasznosítja kulturális célokra az egykori Batthyánykastélyt a Fertő tó északi partján lévő Lajtafaluban, azaz Potzneusiedlben. A hetvenes évektől itt látogatható az ország első ikonmúzeuma és állandó Zsolnay-gyűjteménye, továbbá XIX–XX. századi osztrák és magyar képzőművészeti bemutatója. A kiváló diplomáciai és üzleti érzékkel bíró mérnök a nyolcvanas évek végén osztrák–magyar kulturális intézetet alapított – amint arról már annak idején a honi sajtóban tudósítottam –, és mostanáig aktív irányítója a helyi kulturális életnek: kéthetente könyv- és borárveréseket, valamint koncerteket és színházi előadásokat tartanak. Tanulmányait befejezve fia másfél évtizeden át vezetett műkereskedelmi témájú műsorokat az ORF-Radio Österreich 1-en, ezenkívül árverésvezetőként is dolgozott a Westlichtnél. Kérdésemre elmondta, hogy az utóbbi feladatát új munkaköre mellett továbbra is ellátja majd, ezenkívül a magyar műkereskedelemmel is szeretne szorosabban együttműködni. A Schauerhuber vezette első Kinsky-aukción országos rekord született: a szecessziós mű-

Max Oppenheimer: Szigeti József, 1946 körül
olaj, vászon, 76x84 cm

tárgyért osztrák földön valaha leütött legmagasabb összeg. Josef Hoffmann és Carl Otto Czeschka 1906-ban tervezte Karl Wittgenstein hochreiti vadászlakába azt a játékasztalt, amelyet a Wiener Werkstätte kivitelezett. A 90–150 ezer euróra becsült bútort 45 ezerrel indították, és a 410 ezer eurós leütés után 486 500 eurót fizetett érte az új tulajdonos. Szintén Hoffmann és a Wiener Werkstätte nevéhez fűződik a második helyezés is: egy 1911-es brossért 50–100 ezer eurót vártak, majd 55 ezres leütés után 68 750 eurót kaptak. Otto Prutscher 1907-ben a csehországi Meyr’s Neffe üvegyár számára tervezte geometrikus likőröspohár-garnitúráját, amely 30–50 ezer eurós becsértékről 14 ezres induló

árán ment el, 17 500-as befizetéssel. A töretlenül sikeres Alfons Walde alpesi Parasztok vasárnapja 100–200 ezres sávjából 270 ezer eurós leütésig (322 500-as végösszegig) jutott. Max Oppenheimer egy életen át kísérte figyelemmel barátja és támogatója, Szigeti József világhírű hegedűvirtuóz munkásságát. Most az 1946 körül festett Szigeti-portré került kalapács alá a család hagyatékából: és új tulajdonosa 180 ezer eurós leütéssel, 234 300 euróért szerezte meg. A spanyol II. Fülöp képzeletbeli portréja Antonio Saurától és Fritz Wotruba kőből faragott emberpárja egyaránt 180 ezres leütést ért el, előbbiért 224 160 eurót, utóbbiért 237 600 eurós árat kalkuláltak. Az 50 százalékos értékesítési ráta következtében az előzetes becsértékek szerint elvárt 5–9 milliós bevétel helyett az aukció végül csak 4,64 milliót hozott.

W. I.

Residenz, Salzburg

Külföldi érdeklődők

Habár a német nyelvterületről összesereglett galériások lehetőleg helyi alkotókkal és témákkal is igyekeznek becsalogatni a város lakóit, azok inkább csak az esemény presztízse miatt járnak a vernisszázsra. Felszínes nézelődés helyett náluk sokkal figyelmesebben szemlélődik a Húsvéti Ünnepi Játékok pénzes nemzetközi közönsége, sőt le is foglal műtárgyakat, a gyűjtői „törzsgárda” pedig már a régiségvásár kezdetén konkrét vásárlásokba fog. Idén a „kemény mag” mellett a külföldiek is hathatósan hozzájárultak az első napok eladásaihoz. A műkereskedők elégedett beszámolói szerint az új üzletfelek akár a legmagasabb árregiókban is bátran tárgyaltak, olykor több darabot is vettek. Érdeklődési szférájuk a gótikus szobroktól a muranói üvegfüvő manufaktúrák kortárs darabjaiig, a festészetben pedig Anton Romakótól egészen Egon Schieléig terjedt. A 36. Messe für Kunst & Antiquitäten az egykori hercegerseki palotában április 15. és 26. között 13 740 látogatót fogadott. A szokásos 40 élvonalbeli cég közül látványosan hiányzott a listavezetőnek számító Salis & Vértes, mert az utolsó pillanatban úgy döntött, hogy

Theodor von Hörmann: Nádaratók
olaj, vászon, 23x54,5 cm

a TEFAF-ról inkább az Art Cologne-ra megy. A Maastrichtból frissen érkezett bambergi Walter Senger itt többek között Szent Achatius 1480 körüli, Tirolban készült szobrát árulta 38 ezer euróért. A bécsi Wienerroither & Kohlbacher másfél milliónál nem adta alább Egon Schiele 1914-es gouache női hátaktját,

ugyanakkor „alig” 380 ezer euróért kínálta Wally 1912-ben rajzolt portréját. Standjukon örömmel fedeztem fel Schiele 1914-es ceruzaportréját Harta Albertről, amelyet 165 ezer euróra tartottak. Otthoni készletükben fellelhető még Harta Két ló című vászna 1922-ből. A művész március végén, a Kinsky-aukción 27 500 euróért leütött Hintalovacskáak című 1936-os vászna most itt is felbukkant a linzi Freller standján. Az árát azonban ennek éppen nem sikerült megtudnom, mint Theodor von Hörmann Nádaratóinak, a kínálatukban szereplő másik, az osztrák műkereskedelemben szintén korábban ismert, hazai vonatkozású olajfestménynek. Áttételes összehasonlítási alapot nyújthat viszont, hogy ugyanezen a Kinsky-árverésen – a 150–250 ezer eurós sávban – visszamaradt csúcstétel, Waldmüller 1842-es Csendélete déligyümölcsökkel, halakkal és kagylókkal, Rudolf Leopold hagyatékából, most 190 ezer euróba került a bécsi Giese & Schweiger standján. Az onsbachi Michael Nöthnél Grete Csáki-Copony két falusi témájú képének, a szánkózásnak (1934) és a kecskefetésnek sem volt publikus az ára.

A bécsi Patrick Kovács viszont négyeszműtől még azt is bevallotta, hogy közvetítővel magyar földről szerezte nagyon jó áron Josef Hoffmann 421-es sorozatszámú kagyló-fotel-párját a bécsi Jakob & Josef Kohn bútorgyártó cég 1907-es kivitelezésében – amelyért 18 ezer eurót kért.

Habár a helybéli Rudolf Budja ezúttal nem hozott a vásárra Vasarelyt, közeli boltja éppúgy forgalmaz tőle különféle műveket a háromdimenziós multiplikáktól az egyedi festményekig, mint Marco Trebchen galériája (az 1550 és 1900 euró közötti ársávban).

WAGNER ISTVÁN

Viennafair 2011

A másodhegedűsök szerepében

(folytatás az 1. oldalról)

A Viennafair tehát – már hetedik éve – leginkább a Kelet és Nyugat közötti közvetítő szerep vindikálásával próbálhat arculatot teremteni magának, érdekessé válni az izgalmasabb, erősebb európai szintén.

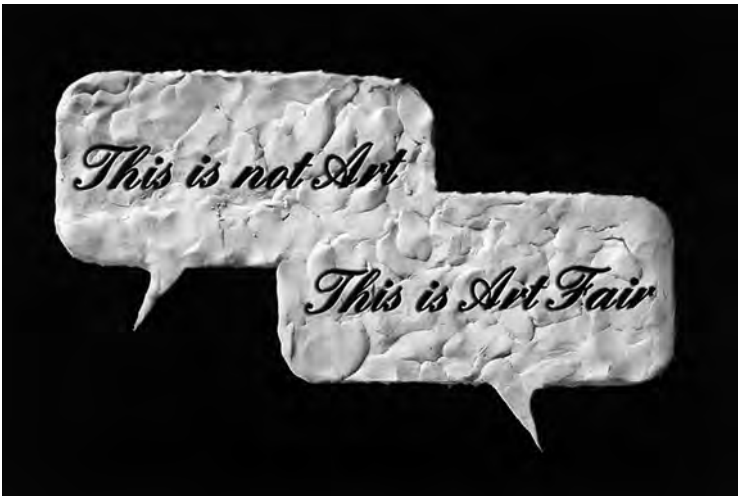
Ezt a törekvést azonban egyre több kritika felhőzi be. Idén a Viennafairrel már egy ideje elégedetlen osztrák galériák ugyanabban az időpontban – a Spike képzőművészeti magazin irányításával – külön vásárt szerveztek maguknak a MAK-ban Fruits, Flowers and Clouds (Gyümölcsök, virágok, felhők) néven, amelyet csak meghívott vendégek látogathattak. A névadásból a volt szovjet blokk országainak politikusi művészetétől való szándékolt elhatárolódás is kiolvasható. Kritikusan, fanyalogva ír a Viennafairról az artinfo.com szerzője is, aki szerint a vásár zavaros és lapos volt, s ezért leginkább azokat a túlságosan direkt festményeket, fotókat és konceptuális installációkat okolja, amelyek a keleti blokk iránt már letűnt érdeklődést próbálják továbbra is meglovagolni. A cikk a vásár kapcsán arra is figyelmeztet, hogy a Kelet és a Nyugat közötti múltbéli lélektani határok az Európai Unióban sem tűntek el.

A fókuszba helyezett régió kiállítói sem lehettek elégedettek. Bécs közvetítő szerepéért, a „kirakatban” való megjelenésért cserébe ugyanis komoly árat kell fizetniük (a részvételi díjon felül). A vásáron résztvevő

leva Iltner: **Drágám, hoztam neked törülközőt, 2010**
akril vászon, 140x200 cm, Riga Gallery, Riga

magyar galeristák szerint a feltételeket úgy szabják meg, hogy a kelet-európai galériák csak a másodhegedűsök szerepét játszhatják a bécsiek mellett. Kénytelenek elfogadni, hogy a szervezők igen direkt módon meghatározzák, mit állíthatnak ki és mit nem, illetve a legkisebbnél nagyobb standot akkor sem bérelhetnek, ha módjukban állna. Kevés a vásár nemzetiközi vendége szakmai körökből, de a szervezők még őket sem irányítják a régióbeli galériák felé. A Viennafaire növekvő számban érkező kelet-európai vásárlók ritkán mennek túl Bécsen, vagy ha igen, akkor Ausztrián kívül már nem nagyon vásárolnak. Ezt felismerve a bécsi műkereskedők egyre érzékelhetőbben törekszenek ennek a vásárlórétegnek a megnyerésére, befolyásolására, ami nem erősíti a régióbeli galériák helyzetét.

Pravdoliub Ivanov: **This is not Art..., 2011**
plasztilinobjekt, falon, Sariev Gallery, Plovdiv

A Viennafairen a Molnár Ani Galéria először, az acb, az Inda, Faur Zsófi és a VILTIN többedszerre vett részt. Az utóbbi négy galéria képviselői úgy látják, hogy az Ausztrián túli világban nagyobb esélyeik vannak. Madridban, New Yorkban, Párizsban, Hongkongban, Dubajban kedvezőbb a fogadtatás. A részvétel ugyan drágább, de inspirálőbb, színesebb, nyitottabb a közeg. (Nyilván ugyanígy gondolják a vezető hazai galériák közül azok is, amelyek nem is jelentkeztek Bécsbe.) A Viennafair a magyar műkereskedőknek azért fontos, mert érdemesnek tartják ápolni a kapcsolatokat a befolyásos osztrák galeristákkal, és azért is, mert a vásárt Magyarországról jelentős vevőkör látogatja; a „kirakatban” való megjelenés tehát elsősorban nekik szól.

A Viennafair mindennek ellenére némi anyagi sikerrel zárult a magyar galériák számára. Az Inda Kamen Stoyanov, Molnár Ani Benczúr Emese és Cseke Szilárd, Faur Zsófi Blahó Borbála és Szatmári Gergely, a VILTIN Chilf Mária, a Knoll pedig Birkás Ákos és Nemes Csaba műveit értékesítette, s a vásárlók között külföldi érdeklődők is feltűntek.

SPENGLER KATALIN

curated by_vienna, 2011

A Nyugat kapuja

Bécs város kreatív ügynöksége, a departure idén is megszervezte a vásárhoz kapcsolódó curated by_vienna programot, amelyet az iroda igazgatója „világszerte egyedülállóknak” tart. Nem tudom, mennyire „sui generis” (ez is Christoph Thun-Hohenstein kifejezése) jellegű, ha a programban részt vevő kereskedelmi galériák vendéghurátort alkalmaznak, és az így létrejött kiállításokba válogatott, a mondandóhoz nélkülözhetetlen művek egy része (esetleg) nem megvásárolható. Mindenesetre a 21 helyszínen megrendezett EAST by SOUTH WEST (ESW) a Viennafair vonzó hozzáadott értékét képezte.

A vásár sajátosságaként kezdetektől fogva a kelet-európai színtér kiemelt képviseletét határozták meg. Ám Bécs pozicionálása, és az az ostyába csomagolt kolonializmus, amely a lényegét nem elleplező, a piacok erejét és szervezetségét tükröző műkereskedelemben (kimondatlanul is) comme il faut, egy ismert neveket felvonultató nemzetközi kurátorgárda közös ernyő alá vitt produkciója esetében aligha lehet szalonképes. Az ESW ugyanis – kifinomult retorikája ellenére – alapvetően a vásár koncepcióját folytatja, termeli újjá bővített formában. Bécs – mint a galériái szempontjából a „globális networkbe kapcsolt hely” (az igazgató ebben nem túloz) – presztízsét és infrastruktúráját illetve is felkészült a művészetiipari intézményeik fejlettsége szempontjából (egyelőre) kezdetlegesebb, ám a műtárgyak friss megszólító erejét, tartalmi rétegzettségét tekintve versenyképes teljesítményeket felmutató „keleti” piacok képviseletére. A túlkínálat és a válság paradox, de logikus reakciót szül. E tekintetben már a tovább növekvő konkurencia sem számít: az érdeklődés felkeltése, a vérátömlesztés érdekében termékbővítésre van szükség.

Hogy a termékbővítésből miképp lehet valóban remek kurátori kiállításfűzér, amely teoretikusan is alátámasztott, és elfogadható a „globális networkben” elsősorban nem (vagy nem csak) a kereskedelem szintjén érdekelt szakemberek számára, olyan bravúros teljesítmény, ame-

lyet az igazgató mellett Simon Rees, a projekt kurátor-koordinátora jegyez. Az ESW katalógusába frott esszéjében fejt ki azt az elképzelést, amely a (legalábbis a progresszív akadémiai elmélet szintjén) érvényüket veszített dichotómiák és konstrukciók (Kelet–

Dainel Knorr: **19 Matrjoska-baba, 2009**
papírmásé, akril, 195x150x150 cm

Nyugat, keleti blokk, Közép-Kelet-Európa, Kelet-Közép-Európa, Balkán) meghaladását célozza. Új komponensként (Zygmunt Bauman nyomán) az utolsó olyan üres területet, „terra nulliust” emeli be a képbe, amelyre még nem terjedt ki a (nyugat)európai képzeletvilág: és ez a Dél. Egyfelől a legtágabb kulturális és geopolitikai értelemben tételezett dél, másfelől a Törökországot is magába foglaló Dél-Európa lehet az az instrumentum, amely új szempontokat és új szereplőket hoz játékba. Ezzel a valójában még ki sem formálódott közép-kelet-európai (vagy kelet-közép-európai) regionális kulturális identitást írja felül – immár egy másik, úgy mond eddig tekintetbe nem vett, a nyugati hatások, relációk és interpretációk mellett jelentkező újjabbal. Rees kellően sötét képet fest a fejletlen „keleti” piacokon uralkodó állapotokról, és e háttér elé helyezi el a kétségkívül komoly anyagi áldozatot (vagy ami perspektivikusan ugyanaz: befektetést) követelő projektet. A koordinátor szerint a régi mítoszt (hogy ti. az osztrák főváros „a Kelet kapuja”) új rend váltja fel: Bécs stratégiai szempontból immár „a Nyugat kapuja” lehet. Az alapkoncepció jegyében tehát a Szentpétervár–Jereván–Ljubljana óriás háromszögben – nagy szórással és szeszélyes sűrűségben –

helyezkednek el azok a lokális teljesítmények, amelyek megjelenhetnek a Nyugat kapujában és képviselethez jutnak az ESW 21 kiállításán.

A galériák maguk választhatták meg a velük dolgozó kurátorokat olyan tekintélyes párosokat alkotva, mint például Krinzingner/René Block, Charim/Ami Barak, Dana Charkasi/Iara Bubnová, Kerstin Engholm/Adam Budak, Mezzanin/Ion Grigorescu. (Magyar kurátor nem akadt, magyar művész is csak kető: a Knoll kurátora, Iliana Popescu a román műveket is gyűjtő Hunya Gábertől kérte el Györfly László és Pinczehelyi Sándor egy-egy munkáját. Az előbbi oka több, egybehangzó vélemény szerint: a mi kurátoraink „nem mutatják magukat”, hagyományosan a nagy állami és a nonprofit-alternatív intézmények közegeben mozognak.) Voltak, akik a kvázi „nemzeti” (cseh, lengyel, horvát, román) reprezentációt választották; voltak egyéni kiállítások, de az összképet a kollektív-nemzetközi jelleg határozta meg.

A kínálatból kiemelném a török-francia Nil Yalter ősvideóiból, fotóiból és anyagkollázsaiából rendezett, a migrációt az 1970-es években (!) tematizáló tárlatát (Hubert Winter/

Victor Man: **Cím nélkül (Kabátok), 2007**
objekt, 164x200x62 cm, Charim Galerie

Derya Yücel); Daniel Knorr installációit (Nächst St. Stephan/Adam Szymczyk), Ami Barak román „poszt-kommunista” válogatását és Adam Budak szellemes pszeudogeográfiai csoportos bemutatóját. *(A kiállítások június 18-ig tekinthetők meg; www.curatedby.at.)*

ANDRÁSI GÁBOR

25 árverés június 3–július 20.

Aukciós naptár

nap	óra	axio	tárgytypus	árverező	árverés helye	kiállítás helye	ideje
06. 03.	17.00	✖	könyv	Központi Antikvárium	Ece City Center, V., Bajcsy-Zsilinszky út 12.	V., Múzeum krt. 13–15.	az előző héten
06. 03.	levelezési		képeslap	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	www.bedo.hu
06. 04.	15.00	✖	művészeti nagyarverés	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	jún. 3-ig
06. 08.	17.00		festmény, műtárgy, könyv	Fény Galéria	II., Moszkva tér 3. I. em.	az árverés helyszínén	az előző héten
06. 09.	18.00	✖	ékszer	OREX Kereskedőház Zrt.	OREX Óra- és Ékszerszalon, VI., Andrássy út 64.	az árverés helyszínén	www.orex.hu
06. 10.	levelezési		értékpapír	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	www.bedo.hu
06. 11.	09.30		magyar és erdélyi pénzek, emlékérmék	Nudelman Numismatica	Kempinski Hotel Corvinus, V., Erzsébet tér 7–8.	V., Vörösmarty tér 6.	jún. 6–10.
06. 12.	09.30		magyar és erdélyi pénzek, emlékérmék	Nudelman Numismatica	Kempinski Hotel Corvinus, V., Erzsébet tér 7–8.	V., Vörösmarty tér 6.	jún. 6–10.
06. 13.	09.00		császárkori pénzek	Nudelman Numismatica	Kempinski Hotel Corvinus, V., Erzsébet tér 7–8.	V., Vörösmarty tér 6.	jún. 6–10.
06. 13.	18.00		XIX-XX. sz. magyar kitüntetések	Nudelman Numismatica	Kempinski Hotel Corvinus, V., Erzsébet tér 7–8.	V., Vörösmarty tér 6.	jún. 6–10.
06. 14.	09.30		képeslap	Hodobay Aukciós Ház	VI., Andrássy út 124.	V., Magyar u. 44.	jún. 6–13.
06. 15.	18.00	✖	filatélia, képeslap, numizmatika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az előző héten
06. 16.	17.00		könyv, kézirat	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
06. 20.	09.30		papírrégség	Hodobay Aukciós Ház	VI., Andrássy út 124.	V., Magyar u. 44.	jún. 6–19.
06. 21.	09.30		papírrégség	Hodobay Aukciós Ház	VI., Andrássy út 124.	V., Magyar u. 44.	jún. 6–19.
06. 22.	17.00		festmény, grafika (XX. sz.-tól napjainkig)	Szalóky Anna Galéria	V., Markó u. 3. Melange Galéria	az árverés helyszínén	jún. 3–22.
06. 23.	17.00		műtárgy	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
06. 24.	17.00		numizmatika, militaria	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
06. 26.	09.00		bélyeg	Eurofilia Kft.	VI., Vörösmarty u. 65. (MABEÖSZ Székház)	az árverés helyszínén	jún. 16–24.
06. 30.	levelezési		papírrégség	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	www.bedo.hu
07. 01.	18.00	✖	filatélia, képeslap, numizmatika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az előző héten
07. 14.	17.00		könyv, kézirat	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
07. 15.	18.00	✖	filatélia, képeslap, numizmatika	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az előző héten
07. 15.	18.00	✖	festmény, szobor, műtárgy, ékszer	Pintér Aukciósház	Balatonfüred, Vaszary Villa, Honvéd u. 2.	az árverés helyszínén	júl. 8–15.
07. 21.	17.00		műtárgy	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten

A ✖ jelöléssel jelölt aukciókon online lehet licitálni és/vagy az axioart.com címen a katalógusok megtekinthetők

axio · art

www.axioart.com

Megtalálja a Múértőt az axioart.com-on is!

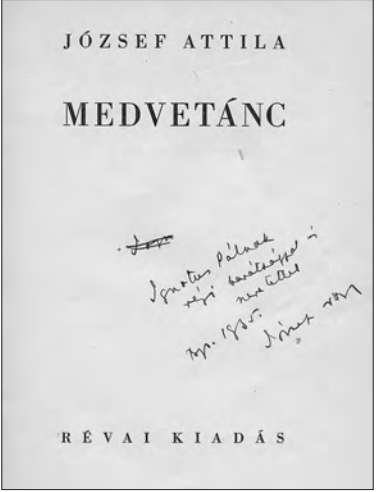
Szőnyi, Mike és Társa, Krisztina Antikvárium, Budapest

Medvetánc rekordáron

Újra bebizonyosodott, hogy az ünnepek előtti hétvégeken nem szívesen rendeznek árverést az aukciósházak. Április 16. és május 12. között mindössze négyen mérették meg magukat: Szőnyi Antikváriuma, a Mike és Társa, a Krisztina Antikvárium, valamint az Árverés 90 Bt.

Szőnyi Antikváriumának csapata április 16-án megint új helyszínen, az Apáczai Kiadó Molnár Ferenc-termében tartotta immár 25. aukcióját. A tavalyi sikerek után borítékolható volt a telt ház, és a licitáló kedvvel sem volt gond. Már a kezdet is biztatóan alakult: a Bókai Árpád, Kéti Károly és Korányi Frigyes szerkesztette A belgyógyászat kézikönyvének hat kötetét (Budapest, 1894–1900) 40 ezerről indulva csak 100 ezer forintért lehetett elvinni. Bíró Imre Boldizsár gyűjtötte össze és rendezte sajtó alá a Burzsujhumor a diktatúra alatt című (Budapest, 1919) kötetet. A mindössze 6 ezer forintos kikiáltás után 34 ezer forintig tartott a licit. A műveivel árveréseken gyakran felbukkanó Budai Ézsaiás bátyja, Budai Ferenc (1760–1802) szovátai református lelkész is kivette részét a történetírásból. A Magyar ország polgári törtéijára való lexicon, a XVI. század végéig című (Nagyvárad, 1804–1805) háromkötetes munkáját korai halála miatt ismertebb öccse adta ki. Ritkasági fokához viszonyítva alacsony, 30 ezres kikiáltási árat kapott, de 135 ezer forintot is megért valakinek. Chernel István Utazás Norvégia végvidékére című (Budapest, 1893) kötetének tavalyi szárnyalását megmosolyogtató a tapasztalt gyűjtők, akik a most aukcionált példánytól sem vártak sokat. Tévedtek: az alig 8 ezerről indított ritkaság ára idén 65 ezer forintig emelkedett. Czuczor Gergely (1800–1866) költő, nyelvész, bencés

a Tisza-Eszlár. A tiszai-eszlári bűnper végtárgyalása alkalmából gyorsírói jegyzetek nyomán kiadja a „Nyírvidek” szerkesztősége című (Nyíregyháza, 1883) kötet került kalapács alá, egybekötve a Vád és véd-beszédek a tiszai-eszlári bűnper végtárgyalása alkalmából című munkával. Újabb licitverseny következett, amely 50

József Attila: Medvetánc
Ignotus Pálnak dedikálva, Budapest, 1934

ezertől egészen 210 ezer forintig tartott. Emlékeztetőül: ugyanez a tétel 1970-ben az ÁKV árverésén elképesztő eredményt produkált: 500 forint-ról 3500-ra futott fel, majd 1975-ben 1200 forintról 2600, 1981-ben 1800 forintról 2500 forintot ért. Ezek akkor igen jelentékeny összegek voltak, hiszen például a fentebb említett Medvetánc című József Attila-kötet egy számozott, aláírt példányáért 650 forintot fizettek 1975-ben.

Kazinczy Ferenc munkáinak (Pest, 1814–1816) kilenc kötetéhez sem lehetett könnyen hozzájutni, 100 ezerről 195 ezer forintig versengtek érte a gyűjtők. Madarász Gyula Magyarország madarai című (Budapest, 1899–1903) kötete a „csúcsra járatás” időszakának végén, 2005-ben 190 ezer forintot ért a Központi aukción, ezúttal „csak” 155 ezer forintig tartott a licitharc. A metszetek között a legértékesebb a Pest és Buda a Gellérthegyről nézve című látkép (Bécs, 1853) lett: 250 ezerről 275 ezer forintért kelt el.

A Mike és Társa Antikvárium április 20-i maratoni árverésén 696 tételből 155 maradt vissza, és mindössze három leütés haladta meg a százezer forintot. A helyszínen megjelent közel száz gyűjtő mellett telefonálók és vételi megbízottak is licitáltak. Az első százezres leütés nem sokat váratozt magára, az Ady Almanach (Budapest, 1924) számozott, Rippl-Rónai József által aláírt példánya 16 ezerről 110 ezer forintért jutott egy vételi megbízó birtokába. Angyalffy Mátyás András (1776–1839) mezőgazdasági szakíró 1818-tól 1823-ig a keszthelyi Georgikon tanára volt. Később Pesten szerkesztette a Mezei Gazdák Barátja, majd a Mezei Gazda című szaklapot. A Juhász-káté, vagyis A juhok tartásáról szóló közértelmű rövid oktatások című (Pest, 1830) kötete különösen ritkának számít aukción, de ez alkalommal nem kis meglepetésre 6 ezerről már 24 ezer forintért hozzájuthatott szerencsés vevője.

A 67 tételes kézirat- és aprónyomtatvány-blokk legmagasabb leütése – de nem a legértékesebb tetele – I. Lipót császár és magyar király nemességét adományozó 1678-as oklevele Berke Péter részére kikiáltási áron, 80 ezer forintért cserélt gazdát. Kalapács alá került ugyanis Lesznai Anna (1885–1966) Miért gyűrött

a nagymama keze című meséjének hat levél terjedelmű, teljes autográf kézírata. Mivel a századelő egyik jelentős költője és a Nyolcak bemutatkozásán hírmzéseivel részt vett festője – Jászi Oszkár első felesége, Hatvany Lajos unokatestvére, Balázs Béla és Lukács György közeli barátja, a századfordulós Magyarország igen érzékletes képét felvázoló Kezdetben volt a kert című (kulcs)regény szerzője – emigrációban, az Egyesült Államokban halt meg, kézíratai rendkívül ritkán fordulnak elő aukción. Ezért komoly meglepetést okozott, hogy e meséjéhez már indulóáron, 60 ezer forintért hozzá lehetett jutni. Az aukció legnagyobb érdeklődést kiváltó tetele Puskin Anyegin Eugén című (Budapest, 1920) művének bibliofil, számozott példánya volt – a kötethez tartozó levél miatt, amelyet Magoss Olga (1893–1963) író, Mórincz Zsigmond egykori kedvese küldött 1953-ban Vekerdi László pályakezdő orvosnak, a későbbi polihisztornak. Mórincz 1905-ben kötött házasságot Holics Eugéniával (Janka), aki 1925-ben öngyilkosságot követett el. Magoss Olgával első házassága válsága idején, 1924-ben ismerkedett meg. Kapcsolatukból, amely csaknem házassággal végződött, közel 400 levél maradt fenn, amelyeket Rádics Károly rendezett sajtó alá 1995-ben, a Püski Kiadónál. A most aukcionált levélben Magoss Olga leírja Vekerdi-nek, hogy a könyvet Mórincztól kapta 1925 karácsonyára: „Azért küldöm ezt a könyvet, hogy lássa, vannak szebb könyvek is, mint amiket én írok”. Végül így fejezi be: „Azért esett most erre a könyvre a választásom, mert valami kedveset szeretnék Magának adni... öreg betegétől, Olga nénitől.” A Kner Erzsébet egyedi kötésével ellátott könyv és a levél együttesen 36 ezerről 115 ezer forint

Franz Xaver Sandmann: Pest és Buda a Gellérthegyről nézve, 1853
színezett litográfia, 560x880 mm

tal lett ezüstérmes a leütési listán. Az aranyérmes egy Mainzban 1551-ben megjelent Biblia Novi Testamenti lett, 60 ezerről 125 ezer forinttal.

Május 7-én lépett színre a **Krisztina Antikvárium**. Az 538 tételes és igen ígéretes kínálat darabjai közül csak a sztártétel nem hozta a várt eredményt. Legutóbb tavaly júniusban a Központi aukcionálta Decsy Sámuel A Magyar Szent Koronának és az ahhoz tartozó tárgyaknak törtéijáját (Bécs, 1792), amely 1,3 millióról indítva az addigi legalacsonyabb leütését produkálta 1,5 millió forinttal. A „csúcsra járatás” idején a kötet többször is ostromolta a 3 millió forintot, míg az ezúttal kalapács alá került példány – egy metszethiánnyal – 900 ezerről indulva negatív rekordot döntött 950 ezer forintos leütésével. A MA folytatásának szánt folyóiratnak, a Kassák Lajos szerkesztette Dokumentumnak mindössze öt száma jelent meg 1926–1927-ben. A második számaért (Budapest, 1927. január) ezúttal 50 ezerről 90 ezer forintot adtak. Nagy Ignác Magyar titkok című (Pest, 1844–1845), tizenkét füzetben megjelent munkája is 50

ezres indulóárat kapott, és 95 ezer forintért cserélt gazdát. Bölöni Farkas Sándor (1795–1842) gazdasági és politikai író Utazás Észak-Amerikában című (Kolozsvár, 1834), 20 ezerről indított művéhez meglepően jó áron, 32 ezer forintért lehetett hozzájutni. Decsy Sámuel kötete mellett ezen az aukción a legmagasabb leütéseket Széchenyi István munkái érték el. Az egyik legritkább közülük a Balatoni gőzhajózás (Pest, 1846), amelyhez most kikiáltási áron, 320 ezer forintért lehetett hozzájutni. A Néhány szó a lóverseny körül (Pest, 1838) 180 ezerről 240 ezer, a Hitel első német kiadása, az Ueber den Credit (Leipzig, 1830) Cseremiszk Miklós fordításában 70 ezerről 120 ezer, míg az Üdvielde (Pest, 1843) 36 ezerről 50 ezer forintig vitte.

Ismét megerősítést nyert, hogy nincs vadászblokk meglepő leütés nélkül. A debreceni vadásztársaság P. Nagy Zoltán költötte története, A „Ludas” vadászkülönményről szóló krónikás ének (Debrecen, 1926) ezúttal 40 ezertől egészen 140 ezer forintig szárnyalt.

HORVÁTH DEZSŐ

Nagyházi Galéria, Budapest

Ereklyevadászok

Az „elnök ajándékai” árverések akkor is a legsikeresebbek voltak a hazai aukciók történetében, amikor még egy átlagos árverésen 80-90 százalék fölött volt az eladási arány. No nem a forgalom mértékétől voltak ezek az események rendkívüliek, hanem az elkelt tételek árnya és a licitemelkedés mértéke miatt. Így volt ez az első nagy aukción, a Műgyűjtők Galéria Kádár-árverésén 1993-ban az Iparművészeti Múzeumban, majd 2000-ben Göncz Árpád ajándékaival a Nagyházi Galériánál és most ugyanitt a Sólyom László által felajánlott tétélekkel. (Mádl Ferenc egy vásár keretében értékesíttette ajándékait, ahol előzetesen megállapított értéken lehetett vásárolni.) Az aukciók hossza korrelált a politikus hivatali idejének tartamával: Kádár János gyűjteményét három, Göncz Árpádét két, Sólyom elnökét pedig egy este árverezték, a bevétel minden esetben jótékony célokat szolgált.

A felkínált tételek általában nem régiségek, hanem a közelmúltban készült ajándéktárgyak, szuvenírek, legfeljebb néhány nevezhető műalkotásnak (egyedi vagy sokszorosított grafikák, olykor plakettek, kisplasztikák). Kádár hagyatéka kivételt jelent, hiszen „ajándékai” között akadtak értékesebb festmények is. A rendszerváltás utáni köztársasági elnököktől hasonló kvalitású műtárgy nem került kalapács alá. Hogy miért vesz meg valaki egy mongol fafaragványt, egy balti államokbeli díszkulcsot vagy egy jelképes pecsétnyomót? Gondolhatnánk, hogy pont azért, amiért Amerikában Elvis cigarettatárcáját vagy Marilyn Monroe hajcsatját, de nyilván nem így van. Valljuk be, tisztelet igen, de kultusz nem övezte elnökeink személyét. Mégis kénytelenek vagyunk ereklýének tekinteni ezeket a tárgyakat, hiszen a vásárlók nyilvánvalóan nem fogják titkolni az előző tulajdonos kilétét; sőt a tárgy értékét, érdekességét pont ez fogja jelenteni akár a privát életben, akár a piacon, ha egyszer visszakerülnek. Két tétel kivételével minden elkelt ezen az árverésen is, és mivel a kikiáltási árak reálisak voltak (sok tétel indult ezer forintról, illetve ötezer alatt), a leütési árak pedig a sokszorosára mentek fel, ezért általá-

Lengyel vadászpohár-készlet
aranyozott ezüst, 5,5–7 cm

ban mégiscsak az alkalmat fizették meg az érdeklődők, nem pedig a kikiáltott tárgyat.

Persze azok a darabok voltak a legdrágábbak, amelyek ezen túlmutató szempontból is értéket jelenthettek, például anyaguk miatt, vagy mert a tárgy típus rendelkezik saját gyűjtőkörrel. Több ezüsstárgy is 200, sőt 300 ezer forint fölött végzte, súlyának megfelelően. Hasonló árszinten csak a díszkardok mentek, bár az árazó alábecsülhette gyűjtőik számát – és főleg kitartását –, a tételek ugyanis 6 és 40 ezer forint között indultak, míg a leütési árak 110 ezer és 3,2 millió forint között végeztek. Ez utóbbi összeget egy lengyel acélpengéjű szablya érte el, amit valamiért többen sem akartak kiengedni a kezükből. Az pedig természetesnek tekinthető, hogy a keleti szőnyegek és porcelánokra, plakettek és kisplasztikákra jócskán akadt jelentkező, hiszen ezek „műtárgyfélék”, még ha egyik sem készült korábban a XXI. századnál.

G. E.

Időszaki kiállítások június 10–július 8.

BUDAPEST

28 Galéria
IX., Ráday u. 47. Ny.: K.–P. 14–18, Szo. 10–14 Böröcz András és Rajk László , VI. 15–ig.
A22 Galéria
VII., Akácfa u. 22. Ny.: H.–P. 12–17 Krista Glass és Ingo Glass , VI. 15–ig.
A38 Kiállítóhely
Petőfi híd budai hídfő, Ny.: H.–Szo. 11–18, bejelentkezésre: 061-464-3940 Gyukics Péter – Dunai hidak , VI. 4–25.
acb Kortárs Művészeti Galéria
VI., Király u. 76. Ny.: K.–P. 14–18 Kis Róka Csaba , VI. 17–ig.
Barakonyi Zsombor és Zbynek Sedlecky , VI. 24–VII. 22.
A.P.A. Galéria
VIII., Horánszky u. 5. Ny.: H.–P. 12–16 Szabó Ágnes , VI. 17–ig.
Ari Kupsus Gallery
VIII., Bródy S. u. 23/b. Ny.: K.–P. 14–19, Szo. 10–14 Nadya Hadun és Yan Yeresko , VII. 1–jéig.
ARTE Galéria
V., Ferenczy I. u. 14. Ny.: H.–P. 11–17.30 Sinkó István – Lélekemélytér , VI. 6–24.
B55 Kortárs Galéria
V., Balaton u. 4. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 10–13 Geomix 2.0 csoportos kiállítás, VI. 30–ig.
Bálint Ház
VI., Révay u. 16. Ny.: H.–V. 9–20 Szász Lilla fotósorozatai, VI. 30–ig.
Barabás Villa
XII., Városmajor u. 44. Ny.: H.–P. 9–18, Szo. 10–14 Nádas László formatervező művész, VI. 17–ig.
MKE, Barcsay Terem
VI., Andrássy út 69–71. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13 Diplomakiállítások , VI. 24–ig.
Bartók 32 Galéria
XI., Bartók Béla út 32. Ny.: H.–P. 12–18, Szo. 10–14 Tölgy-Molnár Zoltán és tanítványai, Böröcz András, Gaál József, és Gerber Pál , VII. 1–jéig.
Budapest Galéria Kiállítóháza
III., Lajos u. 158. Ny.: K.–V. 10–18 Csató György, Kilár István, Neuhaus Emil , VII. 3–ig.
Chinese Characters Galéria
VII., Kertész u. 4. Ny.: H.–P. 18–22 It was just a glitch – hibaművészeti nemzetközi csoportos kiállítás , VI. 17–ig.
Cultiris Galéria/Örkény Könyvesbolt
XIII., Szent István krt. 26. Ny.: H.–P. 10–19, Szo. 10–14 Gombos Lajos grafikus, fotográfus, VII. 2–ig.
Csepel Galéria
XXI., Csete B. u. 15. Ny.: H.–P. 10–18 Molnár László festőművész, VI. 17–ig.
Tóth Erzsébet képzőművész, VI. 17–ig.
Képző- és Iparművészeti Szövetség, Szobrász Szakosztály , VI. 24–VIII. 1.
Varbanov Gábor és Varbanov Zsolt , VI. 23–VIII. 19.
Deák Erika Galéria
VI., Moezár u. 1. Ny.: Sze.–P. 12–18, Szo. 11–16 Alexander Tinei és Duliskovich Bazil , VI. 12–ig.
Bernát András – festmények , VI. 17–VII. 23.
Dovin Galéria
V., Galamb u. 6. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 11–14 Kotormán Norbert – Hölgyeim és uram , VII. 6–ig.
Duna Galéria
XIII., Pannónia u. 95. Ny.: K.–V. 10–18 Posta Máté és Zakariás István , VI. 8–26.
Erlín Klub Galéria
IX., Ráday u. 49. Ny.: H.–P. 12–18 Kovács Péter képzőművész, VI. 28–ig.
Ernst Múzeum
VI., Nagymező u. 8. Ny.: K.–V. 11–19 Télikert – Mikropop képezel a kortárs japán művészetben , VI. 10–VIII. 28.
Ezüstgaléria
XII., Dolgos u. 2/2. Ny.: H.–P. 11–18, Szo. 10–13 Tóth Zoltán formatervező művész, VI. 30–ig.
Faur Zsófi – Ráday Galéria
XI., Bartók Béla út 25. Ny.: H.–P. 12–18, Szo. 10–13 Révész László László , VI. 30–ig.
Faur Zsófi – Krisztina Palace
XII., Nagyenyed u. 8–14. Ny.: H.–P. 12–18, Szo. 10–13 Bak Imre – Tegnap, ma holnap , VI. 26–ig.
Ferencvárosi Pincegaléria
IX., Mester u. 5. Ny.: K.–Szo. 10–18 AIR/HMC, Budapest – Nemzetközi Művésztelep és 9x12 nemzetközi csoportos kiállítás, VI. 19–ig.
Fészek Galéria
VII., Kertész u. 36. Ny.: H.–P. 14–19 Testvér – a MKE volt tanítványai Körösenyi Tamás osztálya , VI. 23–ig.
Fiktív Gastrogaléria
VIII., Horánszky u. 27. Ny.: H.–V. 12–24 Wagner Ferenc fotóművész, VI. 16–IX. 11.
FISE Galéria
V., Kálmán Imre u. 16. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 11–14 Kanics Márta textilművész, VI. 20–ig.
Balla Vivienne fotóművész, VI. 21–VII. 9.
FUGA – Budapesti Építészeti Központ
V., Petőfi Sándor u. 5. Ny.: H.–V. 11–21 Made in Hungary 1880–2010 , VI. 22–ig.
Építészeti fotó No. 10. – Máté Gábor , VI. 16–ig.
Bercsényi 28–30 , VI. 4–21.
Dús László kiállítása, VI. 24–VIII. 18.
Gaál Imre Galéria
XX., Kossuth L. u. 39. Ny.: K.–V. 10–18 Sárkány Győző grafikusművész, VI. 16–VII. 24.
Lázár András festményei, VI. 9–VII. 17.
Galéria 12
XII., Hajnóczy J. u. 21. Ny.: H.–V. 8–22 Groteszk – csoportos kiállítás , VI. 12–ig.
Képző- és iparművészek tárlata , VI. 22–VII. 31.
Galéria Lénia
II., Széher út 74/a. T.: 06209118121 Az Akt – csoportos kiállítás , VI. 20–VIII. 21.
Galéria Neon
VI., Nagymező u. 47. Ny.: H.–P. 14–18 Hencze Tamás , VI. 14–ig.
Braun András , VI. 17–VII. 14.
Galéria RadaR
XI., Karolina út 65. Ny.: H.–P. 8–18 Fotómunkák / Lidija Skenderovits , VI. 26–ig.

Godot Galéria
XI., Bartók Béla út 11. Ny.: K.–P. 14–19, Szo. 10–13. Csurgai Ferenc , VI. 15–VII. 9.
Haas Galéria
V., Falk M. u. 13. fsz. 2. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13. Gráber Margit: Kék ruhás nő , VI. 16–ig.
HAP Galéria
II., Margit krt. 24. Ny.: H.–P. 14–18 Györgyi Dénes építész emlékkiállítása, VI. 24–ig.
Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum
VI., Andrássy út 103. Ny.: Szo.–V. 10–18 Koreai művészet a 18-19. században , VI. 22–XII. 31–ig.
Inda Galéria
VI., Király u. 34. Ny.: K.–P. 14–18 Szemző Zsófia , VI. 17–ig.
Iparművészeti Múzeum
IX., Üllői út 33–37. Ny.: K.–V. 10–18 Törékeny harmónia – Klasszicista porcelánok a zágrábi Muzej Marton gyűjteményéből , VI. 17–IX. 11.
Főúri öltözetek az Esterházy-kincstárból , IX. 4–ig.
Két korszak határán – Perzsa művészet a Qádzsár-korban (1796–1925) , IX. 18–ig.
Jászi Galéria
V., Irányi u. 12. Ny.: H.–P. 11–18, Szo. 10–13 Benkő Viktor , VI. 25–ig.
József Attila Klub
VI., Eötvös u. 27–29. Ny.: K.–Szo. 11–18 Mandur László fotográfus, VI. 3–VII. 5.
Karinty Szalon
III., Karinty F. út 22. Ny.: H.–P. 11–18, Szo. 10–14 Balázs Imre Barna festőművész, VII. 1–jéig.
kArton Galéria
V., Alkotmány u. 18. Ny.: H.–P. 12–18 Műhlbeck Károly , VI. 22–ig.
Kassák Múzeum
III., Zichy-kastély, Fő tér 1. Ny.: Sze.–V. 10–17 Az avantgárd múzeuma – 35 éves a Kassák Múzeum , IX. 18–ig.
Kegyeleti Múzeum
Fiumei út 51rkert, VIII., Fiumei út 16. Ny.: H.–P. 8.30–17.00 Időtleniség Ország Lili festészetében, VI. 26–ig.
Kertész29 Galéria
VII., Kertész u. 29. Ny.: K.–P. 11–18, Szo. 12–18 Gathering of Artists in Europe , VI. 11–24.
Kiállítás Előtt Galéria
VI., Hegedű u. 3. Ny.: Sze., Cs. 17–20 Diana Artus, Bettina Hutschek , VI. 9–VII. 8.
Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár
III., Kiscelli u. 108. Ny.: K.–P. 10–16, Szo.–V. 10–18 Komoróczy Tamás – Szőkési kísérlet , VIII. 7–ig.
Válogatás a grafikai gyűjteményből , IX. 8–ig.
Klauzál13 Galéria
VII., Klauzál tér 13. Ny.: K.–V. 10–19 Utómunka – Bíró Roland, Feith Bálint, Vachter Bálint , VI. 16–VII. 24.
Knoll Galéria
VI., Liszt F. tér 10. Ny.: K.–P. 14–18.30, Szo. 11–14 Magaslesek – Walter Ebenhofer, Paul Horn, Sarah Iremonger, Bertram Kober, Pettendi Szabó Péter , VII. 30–ig.
Kogart Galéria
VI., Andrássy út 108. Ny.: H.–P. 10–18 Kondor 80 – Kondor Béla grafikai sorozata, VII. 1–jéig.
Kogart Ház
VI., Andrássy út 112. Ny.: H.–V. 10–18 Eggy József gyűjteményes kiállítása, VII. 31–ig.
Koller Galéria
I., Tancsics M. u. 5. Ny.: H.–V. 10–18 Kovács Tamás Vilmos , VI. 24–VII. 3.
Kondor Béla Közösségi Ház
XVIII., Kondor B. stny. 8. Ny.: H.–V. 9–19 A 25 éves Kondor Béla Közösségi Ház képzőművész Körének kiállítása, VI. 15–30.
Kóka Ferenc Művészeti Alapítvány
XIII., Visegrádi u. 6. fszt. 1. Ny.: H.–V. 15–19 Rokonok – az Etyeki Műhely , VI. 14–ig.
Léna & Roselli Galéria
V., Galamb u. 10. Ny.: H.–P. 11–18 Csáky Marianne , VI. 30–ig.
Lengyel Intézet
VI., Nagymező u. 15. Ny.: H.–P. 9–17 Krzysztof Bednarski és Pinczehelyi Sándor , VII. 29–ig.
Liget Galéria
XIV., Ajtosi Dűrer sor 5. Ny.: Sze.–H. 14–18 Varga Parkas – Világos útmutatás , VI. 10–VII. 7.
Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
IX., Komor Marcell u. 1. Ny.: K.–V. 10–20 Félreérthetetlen mondatok – Az újragondolt gyűjtemény , VIII. 14–ig.
Húzd rá! – Mladen Stilinovic, VII. 3–ig.
LUK
VI., Bajcsy-Zsilinszky köz 2. Ny.: H.–P. 10–22 Christina Casnelli , VII. 31–ig.
Lumen Galéria
VIII., Mikszáth Kálmán tér 2. Ny.: H.–P. 8.30–19, Szo. 10–18 Creator 2008 – Petra Feriancova , VI. 27–ig.
Magyar Alkotóművészek Háza
XIV, Olof Palme sétány 1. Ny.: K.–V. 10–17.
Látványtár , VI. 17–VII. 10.
Magyar Műhely Galéria
VII., Akácfa u. 20. Ny.: H.–P. 10–17 Foglulj ettett idő , VII. 1–jéig.
Magyar Nemzeti Galéria
I., Szent György tér 2. Ny.: K.–V. 10–18 Munkácsy: Krisztus-trilógia , VIII. 31–ig.
Festmények papíron – akvarellek a Grafikai Gyűjteményben 1900–1950 , X. 16–ig.
Kortárs horvát szobrászat – magyar reflexiók , VII. 3–ig.
Markó Károly és köre – Mitosztói a képig , X. 2–ig.
Privát labirintusok – Autizmussal élő alkotók és kortárs képzőművészek kiállítása , VI. 3–IX. 18.
Magyar Nemzeti Múzeum
VIII., Múzeum krt. 14–16. Ny.: K.–V. 10–18 Ghitta Carelli portréi, VI. 26–ig.
Képek Európája – Európa képei , VI. 3–VIII. 21.
Pop City Trash – Hubertus von Hohenlohe fotói, VII. 31–ig.
Magyar Sajtó Háza (MÚOSZ-székház)
VI., Vörösmarty u. 47/a. Ny.: H.–P. 8–19 Németh József fotóművész, VI. 7–VIII. 15.

Magyar Természettudományi Múzeum
VIII., Ludovika tér 2. Ny.: Sze.–H. 10–17 Wildlife Photographer of the Year 2010 , VIII. 22–ig.
Magyar Zsidó Múzeum
VII., Dohány u. 2. Ny.: V.–Cs. 10–18, P. 10–16.30 Séta/Napló – Kinszki Imre fotográfus, VII. 26–ig.
Magyarországi Németek Háza
VI., Lendvay u. 22. Ny.: H.–P. 10–17 Heitler László – Pannon örökségem , VI. 22–ig.
Mai Manó Ház – Magyar Fotográfusok Háza
VI., Nagymező u. 20. Ny.: H.–P. 14–19, Szo.–V. 11–19 Szombathy Bálint – Mozgásképek , VI. 26–ig.
Molnár Zoltán Brazil – Napló 2008 , VI. 26–ig.
Páczai Tamás – Bozgor , VI. 26–ig.
MAMŰ Galéria
VII., Damjanich u. 39. Ny.: H.–P. 10–18 Az Amrita stúdió kiállítása, VI. 3–30.
MissionArt Galéria
V., Falk Miksa u. 30. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13 Tóth Menyhért , VI. 25–ig.
Molnár Ani Galéria
VIII., Bródy Sándor u. 22. Ny.: K.–P. 12–18 Retúr – Jakatics-Szabó Veronika , VI. 17–ig.
Pihenő – Csepregi Balázs , VI. 23–IX. 9.
Molnár-C. Pál Múterem-Múzeum
XI., Ménesi út 65. Ny.: Sze. 10–13, Cs. 15–18, Szo. 10–13 Búza Barna szobrászművész, VI. 24–ig.
Museion No. 1 Galéria
IX., Üllői út 3. Ny.: K.–P. 12–18 Pócs Péter tervezőgrafikus, VI. 15–VII. 1.
16. Nemzetközi miniatűrkiállítás , VII. 6–25.
Műcsarnok
XIV., Dózsa Gy. út 37. Ny.: K.–V. 10–18, Cs. 12–20 Michael Borremans , VI. 26–ig.
Nemzeti Színház
IX., Bajor Gizt park 1. Ny.: H.–V. 14–18 Vajda Júlia , VI. 14–ig.
Néprajzi Múzeum
V., Kossuth Lajos tér 12. Ny.: K.–V. 10–17 Gyapjuszöttesek , VI. 24–VIII. 26.
Nessim Galéria
VI., Paulay Ede u. 10. Ny.: H.–P. 14–18.30 Natasa Pavlovskaja – Elhagyatás , VI. 7–VII. 1.
NextArt Galéria
V., Aulich u. 4-6. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 10–14 Süveges Rita – Hullámtér , VI. 3–VII. 9.
Óbudai Társaskör Galéria
III., Kiskorona u. 7. Ny.: K.–V. 14–18 Hecker Péter festőművész, VI. 8–VII. 3.
Ökológium Art Galéria
III., Szél u. 11–13. Ny.: H.–P. 10–19 Tóth Miklós fotográfus, VI. 3–28.
Panel Contemporary
XI., Bartók Béla út 25. Ny.: K.–P. 13–18 Révész László László videomunkái, VII. 1–jéig.
Parthenón-fríz Terem
VI., Kmety Gy. u. 26–28. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13 Polgár Botond – Lilith , VI. 7–18.
Park Galéria
MOM Park, XII., Alkotás u. 53. Ny.: H.–V. 7–24 Várnai Gyula – Kényelmi szempont , VI. 3–XI. 28.
Pepper Art Projects
XII., Táltos u. 15/b. Ny.: H.–P. 14–18. Bárdosi Katinka, Tisch Bálint , VI. 16–ig.
A 233 éves budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola , VI. 24–30.
Pintér Sonja Galéria
V., Falk Miksa u. 10. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–14 Imre Mariann , VI. 9–VII. 23.
Zvonka T. Simcic , VI. 9–19.
Ponton Galéria
I., Baththány u. 65. Ny.: K.–Szo. 12–18 MOME diplomakiállítások 2011 , VI. 8–VII. 9.
Prestige Galéria
V., Falk Miksa u. 7. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–15 Új munkák – Bak Imre, Fajó János, Haász István, Hencze Tamás, Szőnyei György, Konok Tamás , VI. 9–30.
Raiffeisen Galéria
V., Akadémia u. 6. Ny.: H.–V. 10–18 Dezső Tamás , VI. 26–ig.
RaM Colosseum
XIII., Kárpát u. 23–25. Ny.: H.–P. 10–17 T. Horváth Éva festőművész, VI. 16–VII. 16.
ROHAM Galéria
VIII., Vas u. 16. Ny.: K.–Szo. 16–20 Kiállítás fogvatartottak alkotásaiból , VI. 30–ig.
San Marco Galéria
III., San Marco u. 81. Ny.: H.–P. 9–16 Fotókiállítás Makovecz Imre templomépítészéről, VI. 24–VII. 29–ig.
Soroksári Képtár
XXIII., Szitás u. 105. Ny.: Sze.–Szo. 14–18 Nyitőkiállítás , VII. 10–ig.
Spiritusz Galéria
I., Várfok u. 14. Ny.: K.–Szo. 11–18 Szemethy Orsi kiállítása, VI. 25–ig.
Sterling Galéria
IX., Ráday u. 31. Ny.: H.–P. 12–20, Szo. 10–14 Bross – hazai és nemzetközi kortárs ékszertervezők , VI. 17–ig.
Stoll’Art Galéria
V., Stollár Béla u. 3/B, Ny.: H.–P. 11–18, Szo. 10–13 Mlamp, Knopf Andrea, Éberling Anikó, USE ŰS , VI. 30–ig.
Stúdió Galéria
VII., Rottenbiller u. 35. Ny.: K., Cs., P. 10–18, Sze. 12–20, Szo. 12–16 Jobb vírusnak lenni, mint megbetegedni – nemzetközi csoportos kiállítás , VI. 25–ig.
Szalóky Anna Galéria
VI., Markó u. 3. Ny.: H.–Szo. 10–19 Festmények, grafikák a XX. század elejétől napjainkig , VI. 3–29.
Szatyor Bár és Galéria
XI., Bartók B. út 36. Ny.: H.–P. 10–20 Fridvalszki Márk, Kárpáti János Iván , VII. 31–ig.
Szépművészeti Múzeum
XIV., Dózsa Gy. út 41. Ny.: K.–V. 10–18, Cs. 10–22 A Nyolcak , IX. 12–ig.
Art on Lake – Művészet a tavon , IX. 4–ig.
Feltárul a múlt – Budapesti Múmia Projekt , VI. 9–XI. 2.
Tat Galéria
VIII., József krt. 69. IV. em. Ny.: Sze.–P. 12–19, Szo. 12–15 Pinczés József festőművész, VI. 7–VII. 25.

Trafó Galéria
IX., Lillom u. 41. Ny.: K.–V. 16–19 Kalifornia – Bodó Sándor, Fodor János, Horváth Tibor, Uglár Csaba , VI. 19–ig.
Tranzit Art Café
XI., Bukarest–Ülászló utca sarok, Ny.: H.–P. 9–23, Szo. 10–22 Bankó Roland, Garam Gergő, Hujman Attila, Tarnóczy Jakab fotói, VI. 22–ig.
ÚT Galéria
XVIII., Madách u. 49. Ny.: H.–P. 10–18 Baranecz Katalin festményei, VI. 7–30.
Váltó-sáv Alapítvány
VIII., Pál u. 2. Ny.: P.–V. 10–18 Kiállítás fogvatartottak alkotásaiból , VI. 30–ig.
Várfok Galéria
I., Várfok u. 11. Ny.: K.–Szo. 11–18 Egy szempillantás műve – tervek, modellek , IX. 26–ig.
Várnegyed Galéria
I., Baththány u. 67. Ny.: H.–P. 10–17 A Bánsághiak: nemzedékek egy művészcsaládban , VI. 28–VII. 10.
Vasarely Múzeum
III., Szentlélek tér 6. Ny.: K.–V. 10–17.30 Művek vízre – tervek, modellek , IX. 26–ig.
Videospace Galéria
IX., Ráday u. 56. Ny.: Sze.–P. 14–18, Szo. 11–15 Komoróczy Tamás – Flying Carpet , VI. 25–ig.
Viltin Galéria
V., Széchenyi u. 3. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 11–17 Erdélyi Gábor , VI. 18–ig.
Virág Judit Kortárs Galéria
V., Falk Miksa u. 30. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13 Budapest Áramlat – csoportos festészeti kiállítás , VI. 30–ig.
Vizivárosi Galéria
II., Kapás u. 55. Ny.: K.–P. 13–18, Szo. 10–14. Molnár Endi fotóművész, VI. 22–ig.
Góra Orsolya, Somogyi Emese, Székely Annamária , VI. 28–VII. 20.
Westend Office Center – Duna Part Galéria
VI., Váci út 1–3. Ny.: H.–Szo. 9–18 Varga Erika, Antal Éva, Huszár Boglárka , VI. 26–ig.

VIDÉK

BALATONFÜRED
Vaszary Villa, Honvéd u. 2. Német egység a Balatonnál , VII. 3–ig.
A magyar festészet klasszikusai 1896–1947 (válogatás a Kecskenémi Képtár gyűjteményéből), VI. 18-tól
BÉKÉSCSABA
Munkácsy Mihály Múzeum, Széchenyi u. 9. Bohus Zoltán szobrászművész, VII. 10–ig.
Andrássy Űti Társaskör, Andrássy út 31. 20 éves a Békéstáji Művészeti Társaság , VI. 16.
DEBRECEN
MODEM, Baltazár Dezső tér 1. A nagyváradi 35-ös műhely , VI. 19–ig.
Nehezen feltehető kérdések – Koronczai Endre , VII. 10–ig.
Magyar Fürdőélet , VI. 16–VIII. 28.
Mű-Terem Galéria , Baththány u. 24.
Csorján Melitta és Oana Ekaterina Baruta , VI. 3–30.
Timárház, Nagy Gál István u. 6. Petrovics Sándor iparművész, VII. 8–ig.
Gyermekelet régen és ma , VI. 10–IX. 2.
Újkerti Közösségi Ház, Jerikó u. 17–19.
A Festőtanoda , VI. 15–ig.
Medgyessy Ferenc képzőművészkör kiállítása, VI. 17–VII. 1.
Józsai Közösségi Ház, Szentgyörgyfalvi u. 9. A Józsai díszítőművészeti kör , VI. 21–VII. 22.
Hal Köz Galéria, Hal köz tér 3.
Lestyán Goda János szobrász, VII. 30–ig.
Bács Emese , VI. 24–VII. 30.

EGER
Zsinagóga Galéria, Hibay Károly u. 7. Álmok, mesék mítoszok – Válogatás az Antal-Lusztig gyűjteményből , VI. 19–ig.
GÖDÖLLŐ
GIM Ház, Körösfői u. 15–17. Reflexiók barokk kertre , VI. 11–X. 2.
GYÓR
Xantus János Múzeum, Széchenyi tér 5. Mengyán András , VII. 3–ig.
Városi Művészeti Múzeum, Király u. 17. Csontvárytól Kondorig – Modernista festészet a Kovács Gábor Gyűjteményben , VI. 30–ig.
Vizsgamunka , VI. 19–ig.
Borsos Miklós Állandó Kiállítás, Apor Vilmos tere 2. Az észak-amerikai indiánok kultúrája , VI. 30–ig.
HATVAN
Hatvany Lajos Múzeum, Kossuth tér 11. Csontvárytól Szőnyiig – válogatás a miskolci Hermann Ottó Múzeum gyűjteményéből , VIII. 19–ig.
KAPOSVÁR
Vaszary Képtár, Fő u. 12. Rippt-Rón

Találkozás Daniel Burennel

Kritikai él és poézis

Idén márciusban a Tate Modernben tartottak egy szimpóziumot Expanded Conceptualism (Kiterjesztett konceptualizmus) címmel, amelyen Daniel Buren is beszélt és vetített. Előadása után rögtön egy kerekasztal-beszélgetésen is részt vett, ahol erős fenntartásokkal viszonyult Boris Groys, a szimpózium előző esti főelőadója téziseihez. A nézeteltérés három pontot, a neutralitás, az installáció és az esélyegyenlőség fogalmát érintette. Groys azt állította, hogy az installáció egyik lényegi tulajdonsága, hogy a műalkotás a múzeum/galéria neutrális terét bevonja magába, és aktív társzereplőjévé transzformálja. Buren ekkor kétszeresen is felvonta szemöldökét: egyrészt ki nem állhatja az installáció fogalmát (általában is, de saját műveire vonatkozóan végképp), másrészt elképedve vette tudomásul, hogy Groys képes egyáltalán kiejteni a száján a neutralitás fogalmát olyan intézményekre vonatkozóan, mint a mú-

sét, illetve viszonyát a „poézis”-hez, s hogy az idők folyamán mintha az előbbi enyhülne az utóbbi javára. Buren erre azt válaszolta, hogy sosem pusztán kritikai volt a munkája, mindig is remélte, hogy több és más is, amit csinál. Igen, persze – folytattam én –, de azért a hatvanas-hetvenes évek eleji művek sokkal kevésbé voltak vizuálisan poétikusak, inkább az ismétlés gesztusán át egyfajta művészeti sztrájkot, illetve a festészet nulla fokát proklamálták. Ezzel Buren egyetértett. Mondandóm alátámasztására felhoztam a színek kérdését, azt állítva, most sokkal színesebbek a munkái, mire ő: „Nem igaz, régen is mindig jelen volt a szín, Mönchengladbachban egy projektben tíz teremben tíz különböző színt alkalmaztam, és már csak azért is használtam a színt, mert mindig is nevetségesnek és gyermekien romantikusnak tartottam a konceptualista művészet fekete-fehér fetisizmusát.” Ez igaz, de Burennek

Daniel Buren: Architecture, Contre-Architecture: Transposition, 2010–2011
in situ beavatkozás, Mudam, Luxembourg

zeum vagy a galéria. A nézeteltérés harmadik pontja a kurátori tevékenységet illette. Groys elismerte Buren azon, már 1975-ben megírt tézisé, miszerint a kurátorok egyre inkább a művészek helyébe lépnek, de azt állította, hogy ez – az internet és a globális közösségi szájtok korában – nem foszt meg senkit sem attól, hogy érvényesülhessen. Buren ekkor szimplán lede- magógozta Groyst, aki megsértődés helyett intelligensen magát Burent hozta fel példaként, hogy 1968-ban még csíkos plakátokat ragasztott magányosan a párizsi éjszakában, pár évre rá pedig már a világ legnagyobb múzeumaiban való- síította meg in situ projektjeit. Most meg itt ül, és mindenki issza a szavait. Nem született vagy neveztetett ki sztárművésznek, hanem megdol- gozott a figyelemért. Buren ekkor csak legyin- tett, a moderátor pedig egy kedves szófordulat- tal ebédszünetet rendelt el.

Legyintésével Buren olyasmire célozhatott, hogy internet és Facebook ide vagy oda, attól még egy kabuli képzőművészeti főiskolára járó fiatalnak (képességeitől függetlenül) minimá- lis esélye lehet a sztárművészségre, és ha pél- dául a világ leghíresebb fotósai közül négy-öt a düsseldorfi főiskolán végzett, akkor az való- színűleg nem geográfiai csoda, hanem sokkal inkább az intézmény erősségét szemlélteti. De térjünk vissza Burenhez, akit – miután kívár- tam a sorom – én is megszólítottam az audito- riumban. Bemutatkozásképp elmondtam neki, hogy egy időben sokat foglalkoztam műveivel, írásait mind elolvastam, és azóta is meghatá- rozók számomra, de sajnos a későbbieket, ame- lyeket A force de descendre dans la rue, l’art, peut-t-il enfin y monter (Ha már a művészet oly gyakran lejut az utcára, képes lesz-e végre fel is emelkedni oda?) címmel adtak ki, még Francia- országban sem sikerült megszereznem. Adjam meg a címem, mondta erre Buren, megküldi nekem.

Beszélgetésünk az ebédlőben folytatódott. Felvettem a művészete sarkalatos pontjá- nak számító „kritikai él” (az intézménykritika, a művészetet/műalkotásokat határoló fizikai és kulturális keretek dekonstrukciója) kérdé-

eleinte volt például egy olyan önmagának felál- lított szabálya, amely szerint az in situ mű szí- nét az adott helység nevének kezdőbetűje hatá- rozta meg, míg ma már olyan színekavalkádok is láthatók tőle, amelyek a város teljes nevét be- tűzve sem jönnének ki.

Előadásában említette, hogy művei aukci- ós házi újraeladásának megakadályozása miatt minden vevővel szerződést írat alá, amely ezt kizárja. Megkértem, fejtsse ki bővebben, mi a baja az aukciósházakkal. „Az árverés a leg- nagyobb és legveszélyesebb manipulációs té- nyező a művészeti világban. Míg a galériák-

Daniel Buren: Architecture, Contre-Architecture: Transposition, 2010–2011
in situ beavatkozás, Mudam, Luxembourg

Mudam, Luxembourg, építész: I. M. Pei

Buren a kép jobb oldalán látható mellékpavilont építette fel (és színezte be) egy az egy arányban a bal oldalon látható főpavilon belsejében.

ban többé-kevésbé stabilak az árak, az aukciók folyamán galériák licitálnak saját művészükre, hogy feltornázzák a leütéseket, a művész (akár nagy, híres művész is) pedig a barátait küldi licitálni.” Buren többször volt tanúja művész- karrierek ily módon történő keréketörésének: mesterséges módon felviszik a művész árait 80 ezer, 120 ezer, akár 150 ezer euróra is, az- tán találnak rá egy-két „palimadár” vevőt, de ezen az áron senki sem vásárol tőle többé. És ekkor van baj, hiszen nem lehet visszamen- ni az egy évvel azelőtti 10–20 ezer euróra vagy a kettő közé pozicionálni az árakat, mert nincs, aki ekkora összegekért deflációs műve- ket venne. Ez patthelyzetet eredményez, és a karrier végét is jelentheti, hiszen a művész- től már egyszerűen nem vásárol senki. Ekkor egy közben hozzánk ülő figura megjegyezte, hogy a művészeti piac különben is a legszür- kébb, ha nem a legfeketebb a világon, mivel mindenféle szabályozást nélkülöz. Az objek- tivitás kedvéért megjegyeztem: a drog- és a fegyverkereskedelem még feketébb és sza- bályozatlanabb lehet. Buren erre jót nevetett, és megismételte: „Igen, a drog-, a fegyver- és a műkereskedelem, ez a három a legsötétebb. Csakhogy – folytatta – míg az előbbi kettő al- világi dolog, a műkereskedelem szereplői a ki- finomultság és előkelőség látszatában tetsze- legnek.” Mondtam Burennek, hogy az egyik fő ok, amiért annyira fontosak lettek számom- ra írásai, az, hogy semmit sem rejt véka alá: a műalkotás minden összetevőjét megpróbál- ja játékosan, kritikusan feltárni, elemezni, dekonstruálni. A művészetet, a műalkotást általában mint felsőbbrendűt, isteni csodát próbálják beállítani a művészek és a művé- szeti világ többi szereplői (kereskedők, ku- rátorok, kritikusok). Buren attitűdjét viszont épp az ellenkezője jellemzi: elég a mesékből, próbáljunk meg felnőtt módjára szembenézni a ténnyel, a művészetet működtető hatás- mechanizmusokkal, akármilyen összetettek és bonyolultak is legyenek azok.

Egy dologról viszont sehol sem találtam em- lítést írásaiban: az in situ projektek megvaló- sításának anyagi hátteréről; arról, hogy ezek hogyan működnek. Hiszen beavatkozásai gyak- ran monumentálisak, és a nagy múzeumok is csak nehezen tudnak összehozni százezer eu- rós tételeket egy nem permanens produkcióra. „Százezer euró nagyon ritka az esetekben – válaszolta –, átlagban 10–20 ezerből kijönnek a projektjeim.” A tükrökkel borított, nagymé- rű Cabane Éclatée-k is? „Igen, többnyire azok is” – válaszolta. No de a római Villa Medici-beli is? – erősködtem. „Az valóban 600 ezer frank volt akkoriban (vagyis majd százezer euró), de az igazgatónak tetszett a projekt, így előkerít- tette rá az összeget.” A Centre Pompidou-beli 2004-es kiállítást – ahol Buren fél szinteket vá- gatott ki a kiállítóterekből – sem vélem olcsó mulatságnak. „Valóban, az 300 ezer euróba került.”

És hogyan határozzatik meg a honoráriu- ma? Egyszerűen: múzeumok esetében adott magasabb, privát helyszínek, galériák esetében ugyancsak adott alacsonyabb összeget kér. So- sem fordult elő, hogy ne fizettek volna, ez szá- mára elvi kérdés, mert a legtöbb esetben nála nincs eladható végtermék, az in situ projektek ideiglenesek, a kiállítás után elbontják ezeket. „Ha csinálsz valamit, és az még jó is valame- lyest, akkor abból a múzeum vagy a galéria pro- fitál, tehát fizessen is. Ha meg nem profitálnak belőle közvetlenül vagy közvetetten, akkor mi- nek bohóckodjak nekik?”

Az OLDALT ÍRTA: JOVÁNOVICS TAMÁS

In situ

Daniel Buren (1938) a hatvanas évek végén kezdett el tevékenykedni Párizsban, amikor az mint a modern művészetek gyűjtő- és gyűjtőpontja már egy évtizede elveszítette domináns szerepét, és dőlőfős dekadenciával taszította el magától az újító, kritikai jellegű kísérleteket. Buren ebben a kontextusban találta meg magának az azóta „védjegyévé” vált függőleges, két színben (fehér-kék, fe- hér-piros, fehér-stb.) váltakozó és ismétlődő csíkokat, amelyek belső struktúrája minden esetben állandó (szigorúan 87–90 mm szé- lesek), külső struktúrájuk viszont az adott szituáció alapján variálódik. A csíkokra/csíko- zásra mint „vizuális alapeszközre” tekintett, amelynek önmagában nincs értelme, szim- bolikája: szerepe a tekintet vezetése, irányítá- sa a változó helyzetek/helyszínek szerint. Má- sik radikális lépésként kiiktatta a műtermet és az abban létrehozott „önmagáért való”, „önmagában érvényes” műalkotást, és kizá- rólag hely(zet)ben dolgozott. Ezt nevezte el „in situ”-nak, és ennek a globális deklináció- ja az úgynevezett helyspecifikus installáció, amelynek azóta seregnyi művelője akadt. Buren eleinte a hagyományos műalkotás-fo- galom és az azt befogadó intézmények elleni sztrájknak és kritikának szánta műveit, velük az általános művészetszemlélet lehetőségei- nek tágítását keresve. A hetvenes évek ele- jére állandó szereplője lett a legrangosabb nemzetközi művészeti eseményeknek, és paradox módon maguk az intézmények is „vevők” lettek intézménykritikus műveire. Ezt Buren azzal oldotta fel, hogy a kritikai élt játékosággal vegyítette, és „beavatkozásai” egyre sokszínűbbekké és monumentálisab- bakká váltak. A nyolcvanas évek közepén már a nemzetközi művészeti porond egyik legsikeresebb és legaktívabb szereplője volt, de hazájában a hivatalos intézmények még ekkor is idegenkedéssel tekintettek munkái- ra. Ezt törte meg 1985-ben az akkori kultu-

Daniel Buren: Les Deux Plateaux, 1985–1986

állandó in situ köztéri beavatkozás, Cour d'Honneur, Palais Royal, Párizs

rális miniszter, Jack Lang váratlan felkérése permanens köztéri beavatkozás tervezésére a Palais Royal elhanyagolt belső udvarában. Ebből lett a híres oszlopos udvar, a Les Deux Plateaux, amelynek építése közben a konzervatív médiaoldal óriási hecckampányt indított, olyannyira, hogy úgy tűnt, leállnak az építéssel, és visszabontják a 95 százalékos készultságú művet. A helyzetet az oldotta meg, hogy Buren épp akkor nyerte el a Ve- lencei Biennálén a francia pavilon számára az Arany Oroszlánt. A mintegy 3000 négy- zetmétert betöltő 260 oszlop végül igen nép- szerű lett, és csak akkor gerjesztett újabb vi- hart, amikor közel 25 év után 6 millió euróért kellett felújítani. A természetes amortizáció és folyamatos használat (gyerekek mászká- lása, gördeszkások ugrálása az oszlopokon) miatt az alkotás állapota annyira leromlott, hogy Buren ultimátumot adott az államnak: vagy karbantartja, mint minden egyéb állami tulajdont, vagy bírósági úton fogja követelni a lebontását, mert állapota szerzői jogainak lábbal tiprásaként értelmezhető. Az állam a felújítás mellett döntött.

Buren ugyanakkor többkötetnyi művé- szeti írás szerzője. Ezek vagy egyes művek keletkezésének leírásából kiindulva torkol- nak tágabb művészeti-filozófiai eszmefutta- tásokba, vagy művészeti alapfogalmakat, jelenségeket járnak körül – kivételes éleslá- tással és őszinteséggel. Főművei, a Fonction du musée (A múzeum funkciója – 1970) és a Fonction de l'atelier (A műterem funkció- ja – 1971) vagy a kurátori szerepváltozást elsőként boncolgató A partir de là (Innen kiindulva – 1975) a művészetkritikai gondol- kodásmód sarokkövei.

„Éppúgy, mint Baudelaire, Monsieur Redon is nagyszerű dicséretet érdemel azért az új borzongásért, amit sikerült kiváltania. Valamennyi művésznünk, festőnk, írónk és zenésznünk közül az egyetlen, aki, úgy tűnik, elérkezett az abszolút eredetiséghez” – állapította meg 1882-ben Odilon Redonról az író-kritikus Émile Hennequin. Őt pedig azért dicsérhetjük, mert azon kevesek közé tartozott, akik már korán felismerték a művész egyedi és a mai néző számára is meglepőnek, bizarrnak tűnő alkotásaiban rejlő értékeket. Redonnak a legszorgalmasabb műzeumlátogatók is csak kevés művét ismerhetik. Legnagyobb részük grafikai közgyűjtemények tulajdona, és mivel különleges tárolási körülményeket igényelnek, állandó kiállításokon is csak korlátozott időtartamra kerülhetnek közönség elé. Ez az oka annak, hogy a mintegy 180 Redon-munkát bemutató Grand Palais termeiben félhomály fogadja a látogatót. A kiváló technikai megoldásnak köszönhetően azonban az 50 lux erősségű fény is elegendő ahhoz, hogy Redon rajzainak akár a legfinomabb részleteit élvezni tudjuk.

Az 1840-ben született művész munkásságának első fele a naturalizmus fénykorára esik, mégsem lett annak követője. Kortársa volt az impresszionistáknak, de nem osztotta látásmódjukban: míg ők a fényt keresték, Redon a sötétséget. Bár a szimbolista költészet nagy hatással volt rá, mégis kétkedéssel fogadná, hogy a művészettörténet a szimbolista festők táborába sorolta. Egyetlen mozgalom képviselőjének sem tartotta magát – amit életműve igazol is –, de művészetéből sokan merítettek. Mesterükként tisztelték a Nabik, és már pályája elején olyan alkotásokat hozott létre, amelyek alapján nemcsak a szimbolizmus és a szürrealizmus, de a geometrikus absztrakció egyik előhírnökének is tekinthető.

Odilon Redon: Csontok csatája, 1881
szén, 44,7x37,3 cm

Az időrendben sorakozó művek sorából – amelyben a legkorábbi az 1865-ben készült Öregség – ki kell emelni a Női akt egy gömb közepén című 1875-ös ceruzarajzot. A már önmagában is rendhagyó pozícióban ábrázolt, oldalra hajló nőalak egy tekintélyes méretű, feltehetően a Földet vagy más bolygót jelképező gömbön áll. A központi figurából kiinduló egyenes sugárvonalak és a körülötte lebegő kisebb-nagyobb gömbök együttese nemcsak a geometrikus absztrakciót, de a 2001: Úrodüsszeia festői formavilágát is elővetíti. A gömbforma Redon azonos periódusban készült más rajzain éppúgy megjelenik, mint a későbbiekben, hogy csak az 1885-ös Gyerekfejű virág és az 1889-es Jelenésének példáját említsük.

A terem falán olvasható, Redon visszaemlékezéséből vett idézet szerint a festő látásmódját alapvetően meghatározta az a gyermeki élmény, amikor édesapjával az égen

Grand Palais, Párizs

Az álom hercege

úszó felhőkben furcsa figurákat láttak meg. A kezdeti, klasszikusnak mondható portré- és aktábrázolásokat igen gyorsan felváltották a rendhagyó szerkesztésű, szürrealisztikus rajzok, amelyekből bőséges kínálatot nyújt a tárlat, köztük olyan művekkel, amelyek még sohasem kerültek közönség elé. Szem nélküli arc, arc nélküli szem, test nélküli fej, lebegő fogsor, képzelet szülte szörny, démon, csontváz és koponya, angyalszárnnyú fejek népesítik be Redon képeit. Grafikáit nemcsak témabeli, de technikai sokféleség is jellemzi: szén- és ceruzarajzain jól kivehető a lenyomat, a kaparás, a radírozás, és életművében jelentős helyet foglalnak el a sokszorosított grafikai eljárások, elsőként a litográfia. Ez utóbbi lapok hangsúlyos helyet kaptak a kiállításban, bemutatva Redon legfontosabb

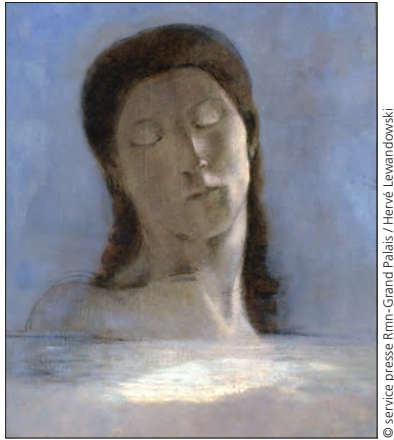

Odilon Redon: Edgar Allen Poe, 1882
litográfia, 15,8x19,2 cm

litografált albumait, mint az első, 1879-ben kiadott Álomban Goyának, majd az 1882-ben Edgar Allen Poe-nak ajánlott, valamint az 1888 és 1896 között Flaubert Szent Antal megkísértéséhez készült sorozatok. Redon munkái nem illusztrációk, hanem érzéseinek és képzeletének olyan teremtményei, amelyeket Goya alkotásai, illetve a versek, irodalmi szövegek váltottak ki belőle. Mindezt nemcsak képi formában teszi, hanem szavakban, a művek címével is: Egy álarc megkongatja a lélekharangot; A szem, mint egy furcsa léggömb, elindul a végtelen felé; Ördög, két szárnya alatt a hét főbűnnel; Eltévedt angyal kitárja fekete szárnyait.

A Csukott szemeket, 1890-es litográfiáját még ugyanabban az évben festményként is megvalósította. Ezzel nemcsak Redon egyik legismertebb – és egyben a szimbolista festészet egyik első – alkotása született meg, de a kép új korszakot is nyitott munkásságában. A fekete-fehér periódus átadta helyét a színeknek. A ceruzát, szenet, litográfiát felváltotta a pasztell, amelynek – Degas-hoz hasonlóan – egyik legnagyobb mestere lett. Ugyanakkor ha a technika nem is, de a színek nehéz feladat elé állították. Alkalmazásuk új zselémiséget, új látásmódot kívánt meg: Redonnak saját magával kellett megküzdenie. Ezt a küzdelmet követhetjük végig a századfordulón készült alkotásain itt-ott feltűnő erősebb színektől az 1904-es, újra szinte egytönusú Éva egymásba olvadó tompa színfoltjain át az 1912–1916 között festett virágscendéletek élénk és változatos, fauve-os színvilágáig.

Ha Redon műveinek többsége kevésbé ismert, még inkább elmond-

Odilon Redon: Csukott szemek, 1890
olaj, vászon, 44x36 cm, Musée d'Orsay, Párizs

hatjuk ezt alkalmazott munkáiról, pedig már a Nabik előtt érdeklődni kezdett a művészet dekoratív funkciója iránt. Első ilyen – és a kiállítás teljes egészében látható – munkáját, a Domecy-kastély ebédlőjének japonizáló, olajfestéssel, szénrel, ceruzával, pasztellel készített pannóit 1900–1901-ben készítette. Az utolsó teremben ízelítőt kapunk további, megrendelésekre született alkotásai-ból, absztrakt motívumokkal, létező és képzeletbeli növényekkel dúsan borított szőnyeg- és bútorszövetterveiből és paravánjaiból.

Miközben kortársai – például Gauguin, később Matisse – tisztelettel és csodálattal tekintettek művészetére, Redon sokkal szűkebb körben vált ismertté, mint számos, kevésbé eredeti kortársa. Ennek legfőbb oka valószínűleg abban rejlik, hogy kevés olajképet festett. Mindig voltak ugyan lelkes és értő támogatói, megrendelői, de a gyűjtők szélesebb tábora számára a pasztell, a rajz és a sokszorosított grafika – ahogyan méltatlan módon napjainkban – régen sem számított vonzó műfajnak. *(Megtekinthető június 20-ig.)*

CSERBA JÚLIA

Kiállítások az ARTBasel idején

Brancusi, Serra példaképe

Az idei ARTBasel megnyitása előtt egy hónappal két fontos hír zaklatta fel a kedélyeket – és nemcsak a helyi művészeti szférában. Az egyik már várható volt: a Beyeler Galéria (nem összetévesztendő az alapítvánnyal!) – sok évtizeden át a XX. század klasszikus művészetének egyik vezető forgalmazója – véglegesen bezárja kapuit. Június 21–22-én Londonban, a Christie'snél elárvereztetni raktárai tartalmát, az egykori galerista magántulajdonában lévő néhány művel együtt. Ez a tavaly elhunyt Ernst Beyeler végrendeletben is megerősített kívánsága volt, az aukció eredményét pedig teljes egészében az alapítvány krónikus veszteségeinek csökkentésére (Műértő, 2011. április) fordítják.

A másik, következményeiben jelentősebb hír, hogy a többek között az ARTBasel rendezésével foglalkozó MesseSchweiz (Bázel) megvásárolta a 2008 óta fennálló Hong Kong International Art Fairt is jegyző részvénytársaság többségét. Így az ázsiai esemény előreláthatólag 2013-tól ARTBasel Hong Kong néven szerepel majd. Ezzel a sikeres miamibeli alapítás után a bázeli anyacég újabb lépést tesz a globális művészeti piac lefedése felé. Miután az ázsiai (különösen a kínai) piac jelenleg a legdinamikusabb, és ez rendelkezik a legígéretesebb hosszú távú perspektívával, a döntés logikusnak tűnik.

A bázeli múzeumok nyári programjában két kiemelkedő eseményt kell megemlíteni: az egyik

a Kunstmuseum Konrad Witz (1400–1447) festészetének szentelt kiállítása, a másik a Beyeler Alapítvány Brancusi és Richard Serra szobrászatát konfrontáló tárlata.

Konrad Witz a XV. század első felében a késő gótikus művészetet megújító mester volt. Akárcsak Holbein, ő is Bázelben – ahol 1434-től haláláig élt – jutott művészete csúcspontjára. Nagy hatással voltak rá a korabeli flamand és holland festészet radikális újításai. Ő vezette be a német pikűrába a létező, felismerhető tájat, és kora műértőit a részletek realizmusával lepte meg. A mai nézőt elsősorban színei vakító ereje és a képek fény-árnyék játéka bűvöli el. A baze-

Constantin Brancusi: Hercegnő X., 1915–1916
bronz, 62x40x22 cm, Centre Georges Pompidou

li múzeum gyűjteményében található és a legújabb technológiákkal végzett többéves restaurátori munka után régi szépségében pompázó kilenc műve mellett több mint 90 – többek közt a Szépművészeti Múzeum gyűjteményéből kölcsönzött – alkotását tekinthetjük meg a kiállításon. A szervezők szerint valószínűleg utoljára láthatunk ilyen széles merítést, mert a művek érzékenysége és rossz állapota nem teszi lehetővé a további utaztatásokat. Sajnálatszerűen módon ez okból a genfi Musée d'Art et d'Histoire sem volt hajlandó kölcsönözni Witz egyik főművét, a genfi katedrális oltárképét, amelyet annak idején sikerült megmenteni a kálvínista rombolástól. A festett felületen valóban több száz repedés látható, így a tárlaton életnagyságú fénykép helyettesíti. Az eredetit mindenképpen érdemes Genfben megnézni. Az ez alkalommal megjelent tudományos katalógus a kutatás legújabb eredményeit összegzi, és hosszú időre mértékadónak ígérkezik Witz munkájának megítélésében. *(Megtekinthető július 3-ig.)*

A XX. század két kiemelkedő szobrásza, Constantin Brancusi (1876–1957) és Richard Serra (1939) szembeállítása a Beyeler Alapítvány termeiben első pillantásra merésznek tűnhet – és nemcsak az időbeli távolság miatt. Brancusié klasszikus modern figuratív plasztika, Serra a háború utáni monumentális absztrakt szobrászat megtestesítője. Ám mindkettejük művészetének alapja a formák redukció-

Konrad Witz: Szibbechaj és Benaja a Heilsspiegel-oltárról, 1435 körül
tölgyfa, 97,5x70 cm, Kunstmuseum Bázel

ja. Brancusit az absztrakt szobrászathoz vezető út megteremtőjének tekintik a művészettörténet, míg Serra radikális végpontra viszi az absztrakciót. Ráadásul Serra éppen Brancusi hatására döntött a szobrászat mellett. Az amerikai művész óriási, több tonna súlyú munkáinak szállítása és elhelyezése komoly logisztikai problémákat okozott a rendezőknek; többek között az épületet is meg kellett erősíteni. Nem mindennapi kiállítás. *(Megtekinthető augusztus 21-ig.)*

Fetisch Auto címmel a Tinguely Múzeum kiállítása a XX. századi civi-

lizáció egyik legfontosabb termékére, a gépkocsira tekint a művészet szemüvegén át. Bár a futuristák gép- és sebességimádata – amellyel a bemutató kezdődik – nagyon is távol áll a későbbi, társadalmi szempontból sokkal kritikusabb megközelítések-től, az automobil lenyűgöző varázsa a mai napig hat. A történelmi áttekintés mellett a válogatás tematikusan is megközelíthető, például az áru- vagy a szexuális fetisizmus, vagy „az autó mint menedékhely” szemszögéből. A legnépszerűbb jármű társadalmi szerepéről 80 művész 160 műve nyújt széles panorámát. A kiállítás ideje alatt a múzeum parkjában felállított autósmoziban olyan filmeket vetítenek, amelyekben a gépkocsi játszik fontos szerepet. *(Megtekinthető október 9-ig.)*

A Bázel mellett Schaulager idén nem saját falai között, hanem a helyi történelmi múzeum egyik épületében, a Kirschgartenben mutatja be Francis Alys Mexikóban élő belga művész Fabiola című installációját. Alys az évek során a világ különböző részein összevásárolta Szent Fabiola (az özegek, megcsaltak és elhagytak védője) ugyanazon előkép nyomán festett ábrázolásait, és ezeket a XVII. századi városi palota, a bázeli polgári élet múzeuma enteriőrjeiben helyezte el. *(Megtekinthető augusztus 28-ig.)*

Megemlítenéd még a Vitra Museum kiállítása. Két olasz fényképész, Aldo és Marirosa Ballo 1953 és 1994 között – az olasz dizájn fénykorában, az alkotókkal együttműködve – módszeresen és tehetséggel fényképezte az akkori termékeket. Ezekből láthatunk válogatást, részben az eredeti tárgyak társaságában. *(Megtekinthető október 3-ig.)*

DARÁNYI GYÖRGY

„A férfiak és az izomzatuk kisebb ki-hívást jelentettek, mint azok a nők, akik erős munkákat csináltak” – így ír Lynda Benglis a hatvanas évek közepi New York-i és Los Angeles-i szcénában részt vevő izmos férfiak és erős nők művészetéről. A 2010-ben lezajlott és a Brooklyn Rail nevű havi lapban publikált (<http://www.brooklynrail.org/2009/12/art/lynda-benglis-with-phong-bui>) beszélgetésből vett kijelentés legalább olyan izmos, mint Robert Morris felsőteste volt, de jelentőségét nem a regnáló minimalista férfiművészek lekicsinylése adja. Az „egysorost” az a feltételezés teszi fontossá, hogy – alig tíz évvel a tesztoszteronnal fűtött New York-i iskola megdicsőülése után – voltak erős munkákkal jelentkező, azaz a művészeti intézményrendszeren belül látható és jelen lévő művészek, akik nők.

Lynda Benglis nevének hallatán ugyan sokan csak arra az Artforum 1974. novemberi számában fizetett hirdetésként megjelentetett fényképre emlékeznek, amelyen Benglis pucéran, napszemüvegben, egy lába közül előmeredő tekintélyes műhímtaggal látható, de a New Museum régóta esedékes Benglis-retrospektívje láttán kiderül, hogy a művész dildó és napszemüveg nélkül is egyike azoknak az „erős műveket” létrehozó nőknek, akik a hatvanas évek közepén átírták a XX. századi művészet történetét.

A Benglis videóit, polaroid fotóit, hirdetéseit – köztük az artforumbeli híres-hírhedt képet – és installációkat is bemutató kiállításon évtizedek után először látható együtt az életmű és a modernizmus utáni amerikai művészeti kánon két kulcsdarabja, a Contraband és az Eat Meat. Az 1969-es Contraband – amelynek címe csempészárut jelent, de a szín-

New Museum of Contemporary Art, New York

Benglis és a fiúk

Linda Benglis: Eat Meat, 1973
bronz, 61x203,2x137,2 cm

csík (color band) szóval is összecseng – egy kölcsönvett manhattani stúdióban készült, ahol Benglis a vödör-számra vásárolt, Day-Glo néven forgalmazott UV-festékeket latexszel keverte össze, majd a padlóra öntötte. A több mint tíz méter hosszú munka egyszerre absztrakt kép, color-field festmény, lapos szobor és talapzat nélküli, kétdimenziós, körbejárható tárgy. A bizonytalan identitású, a műnemek közötti szürke zónában mozgó Contraband egyszerre törékeny és monumentális: egy folyékony műanyagból megszáradt, lemezszerűen vékony forma,

amelynek merevségét feloldja az örvénylő színsávok dinamikája. A pszichedelikus tájképre és ipari balesetként, véletlenül kiömlött festékmézőre egyaránt hasonlító mű annak a „fallen painting”-nek (azaz „bukott” vagy „lecsúszott festmény”-nek) nevezett, 1968-ban kezdett latex festménysorozatnak a darabja, amelynek legtöbbje nem élte túl az elmúlt négy évtizedet – ahogy Eva Hesse szintetikus anyagokból készült művei, úgy Benglis törésre és porlásra kárhozottat munkái sem az ércnél maradandóbb örökkévalóságra pályáztak.

A duchamp-i nyelvjátékokat idéző és a nézőre ráparancsoló Eat Meat (Egyél húst) című 1973-as szobor lágy, formátlan és súlyos trágyakupacra emlékeztet, első látásra mégis súlytalan műnagnak látszik. Az előbb poliuretán habba, majd bronzba öntött forma a bukott festményekhez hasonlóan talapzat és támaszték nélkül terül el a földön. A szobor szürke, patina nélküli, aszfaltszerű színe az ipari anyagokat idézi, formája pedig organikus anyagokra utal. Az Eat Meat által lendületbe hozott kétértelmű referenciaháló és a mű látszólag még mindig alakulóban lévő formájának legközelebbi rokonai Louise Bourgeois egykorú – nemi szervekre, gombákra vagy emberi végtermékre emlékeztető – biomorf kisplasztikái, amelyek Benglis hatalmas bronzrakásának első fázisához hasonlóan műanyagból készültek, de méreteiknél fogva a tárgyak rendjébe, és nem a szobrászati művek sorába kíváncsoztak. Az Eat Meat nem a szexualitással, hanem a romlandó élő anyag képével játszik: monumentális és komikus, maga az emlékművé emelt vulgaritás.

Ákár laposak és színesek, akár kupacosak és fakók, Benglis munkái első pillanatban mind az alkotói folyamatból visszamaradt romoknak vagy vaktában létrehozott performansztárgyaknak látszanak. A Contraband és az Eat Meat a testi gesztikuláció esetlegessége és a nehézkedés törvényei által véletlenszerűen létrehozott formái Jackson Pollock földön csurgatott képein és Helen Frankenthaler foltos, pecsétetett vásznain keresztül a művészettörténeti narratívák és módszerek egész sorával szegülnek szembe. Az európai és az amerikai művészettörténet avatott férfiszentjeivel

Linda Benglis: Contraband, 1969
színes latex, 295,3x1001,6x7,6 cm

és formanyelveivel szemben Benglis felülírja a modellált és a vésett szobrok készítésének évezredek hagyományát, de a konstruált tárgyak Picasótól Tatlinon át Juddig és Flavinig tartó modelljének is ellenáll. Visszacsempészi a szobrászatba a popkultúra giccses dekorszíneit, ellenkezik az ipari termelést és a geometria szigorát fetisizáló minimalista tárgyakkal és terekkel, és a figuratív ábrázolást megkerülve formálja újra a testek, a tárgyak és a tárgykészítés folyamatainak viszonyát.

Benglis a testbe vetett létezés tapasztalatát nem közvetve, szublimálva vagy elfojtva, hanem a női testben levés közvetlen és megkerülhetetlen élményén keresztül váltja formára: munkái magasztalják és lealacsonyítják az őket létrehozó testet, amelyre esendőségükben és törekénységükben vagy éppen trágárságukban és nehézkedésükben hasonlítanak. *(Megtekinthető június 19-ig, www.newmuseum.org.)*

BERECZ ÁGNES

Museum der Moderne, Salzburg

Mesterek a műteremben

Világhírű fotográfusok – köztük magyarok is – adták egymásnak a kilincset a parányi párizsi műteremben a negyvenes évek végétől a hatvanasok derekáig. A 25 négyzetmétert a Rue Hippolyte Maindron 46. alatt egészen haláláig bérelte Alberto Giacometti. „A 14. kerület egyik kis hátsó udvarában, amely nem nagyobb egy keskeny folyosónál, nyílik a lomtárra emlékeztető apró, poros műterem; itt jön létre korunk emberének képe, kétségtelenül a lehető leghűségesebben” – írta 1961-ben Pierre Scheider.

A svájci Fotostiftung Winterthur jóvoltából 70 fekete-fehér fényképen ezt a legendás műhelyt mutatják be most a salzburgi Mönchsbergen. A válogatás eddig ismeretlen felvételeket is tartogat: a közelmúltban jutott ugyanis az alapítvány tulajdonába ajándékozás révén Kurt Blum hagyatéka, amelynek jó néhány darabja még sohasem szerepelt a széles nyilvánosság előtt. A fotós és a szobrász közeli kapcsolatban állt egymással, olykor hajnalig is

Ernst Scheidegger: Óriásszobor az udvaron, 1960 körül

együtt maradtak. Ezért jellemző Blum felvételeire a kísérteties atmoszféra a hosszára nyúlt árnyakkal, drámai kontrasztként az előtér szinte világító kisplasztikáival. Éjjel három óra körül a műteremben című 1954-es képéhez jegyezte fel: „Az atelier valamennyi falát telerajzolta vázlataival. Ehhez olyan szerszámot használt, ami épp a keze ügyébe akadt: ceruzát, szénrudat, festéket vagy akár éles kést is...”

Életre szóló barátja maradt Giacomettinak Ernst Scheidegger galériás, fotós és kiadó is, akit mintázás, rajzolás vagy festés közben is megtűrt maga mellett. Ezért az ő nevéhez olyan kivételes pillanatok kötődnek, amelyeket mások nem kaphattak lelcsevegre. Például amikor a nehezen fűthető műteremben Giacometti télikabátban és bogra kötött kockás gyapjúsállal tapaszt-

ja az agyagot az állványon, vagy az a ritka eset, amikor nyakkendő nélkül, állig begombolt, feltűrt ujjú ingében is elegáns jelenséggé alkot, meg a galériáról ellesett felülnézet, amint neje, Annette cigarettázva ül neki modelt arcképe festésekor.

Brassai 1948-as képriportja ismertette elsőként szélesebb körben is Giacometti munkásságát az óceánon túl, a Harper's Bazaar amerikai magazinban. Ebből a sorozatból való, amint a művész műterme ajtajában áll, mögötte meredek és rozoga deszkalépcső vezet az emeletre, a szűk és merev architektúrát satnya falomb enyhíti, jobbra gipszes zsákok prózai halmaza. Lírai és szimbolikus az enteriőr, ahol a szobrász újságkivágásokkal borított heverőjén ül, és a fotósna felmutatja a frissen mintázott, fehérén világító gipsz Kezet.

Érdekes összevetni azokat a bejárat felvételeket, amelyek egymástól eltérően több fotóst is meghílettek. Ernst Scheidegger képén Giacometti olyan tétován lép be ellenfényben a világos udvarról a félhomályos műhelybe, mintha nem is saját stúdiójában járna. Henri Cartier-Bresson 1961-es, világhírű felvételén esőben fotografálta a művészt, amint felöltöztet fejére borítva siet át a zebraán, utalással Léopó férfi című, közel kétméteres plasztikájára. A másik párizsi magyar mester, Paul Almásy is az utcai nézőpontot választotta: a ballonkabátos Giacometti jobb-ájában kapukulcs, és a küszöbről visszapillant a fotósra. René Burrit a mester modellt figyelő, összehúzott szeme ragadta meg, Isaku Yanaihara pedig élő gipszszoborrá válnak láttatja: annyira összefröcskölte magát mintázás közben. *(Megtekinthető július 3-ig.)*

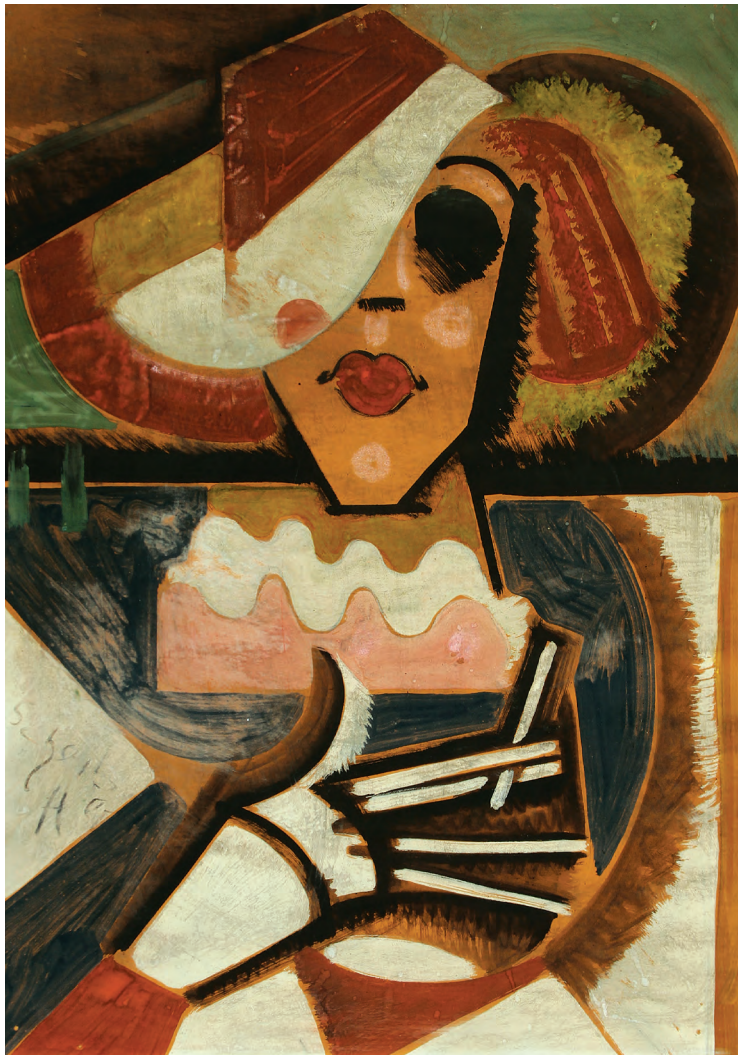
W. I.

Kurt Blum: Giacometti műterme éjjel, 1954

BELVEDERE

SZALON, GALÉRIA ÉS AUKCIÓSHÁZ

32. MŰVÉSZETI AUKCIÓ 2011. június 4.

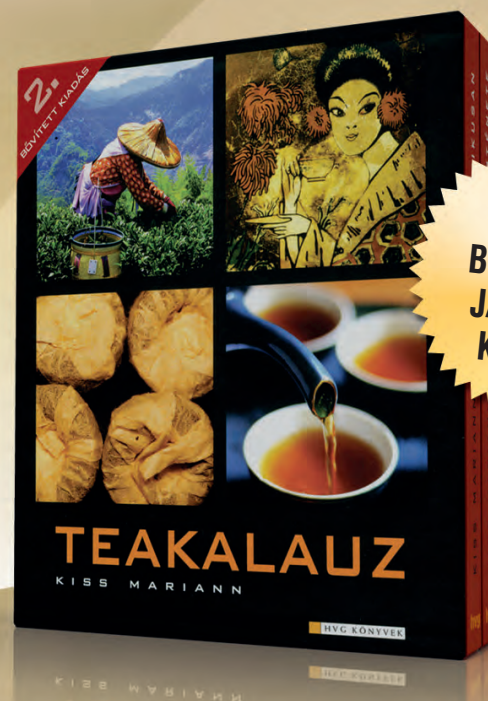
A HVG Könyvek ajánlata

A világon a víz után a tea a leggyakrabban fogyasztott ital, mégis nagyon keveset tudunk róla. Ezen próbál változtatni az ajándéknak is tökéletesen alkalmas teakönyv-csomagunk. Könyvünk e páratlan növény kultúrtörténetébe, a teakészítés rejtelseibe, a teaivás szokásaiba és még sok izgalmas területre kalauzolja el olvasóit! E kis teakönyv-csomag ajándéknak is, olvasmánynak is kiváló.

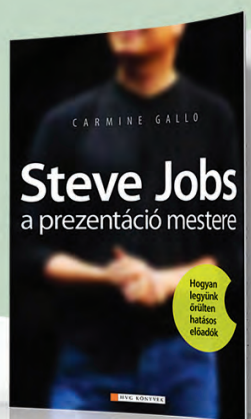
Bolti ár: **4600 Ft**

Kiadónktól megrendelve: **4140 Ft** (-10%)

HVG-klubkártyával: **3680 Ft** (-20%)

**ÚJ,
BŐVÍTETT,
JAVÍTOTT
KIADÁS**

Steve Jobs akár az új iPhone-t mutatja be, akár egy konferencia nyitóbeszédét tartja, lehangzó közönségét mesteri előadásainak stílusával és lendületével. A lenyűgöző szónok inspiráló előadásait elemző könyv segítségével biztosan kezünkben tarthatjuk a hallgatóságunkat. Az Apple-guru előadói módszereit és trükkjeit elsajátítva egyszerűen és hatékonyan győzhetjük meg közönségünket a mondanivalónkról, így előadásaink bizonyosan nem merülnek a feledés homályába. A könyv elolvasása után mi is örülni hatásos előadókká válhatunk!

Bolti ár: **3900 Ft**

Kiadónktól megrendelve: **3510 Ft** (-10%)

HVG-klubkártyával: **3120 Ft** (-20%)

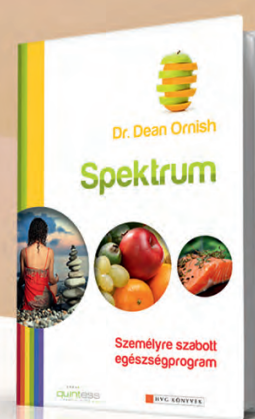

Életünket több olyan természeti jelenség és folyamat övezi, amelyeknek pillanatnyilag nem ismerjük a tudományos magyarázatát. A placebo-hatás vagy az univerzum 96%-át kitevő „sötét anyag” és a homeopátia megfoghatatlannak tűnik, de a megmagyarázhatatlan jelenségek között tartjuk számon életünk olyan alapvető jelenségeit is, mint a halál és a szex. A szerző korunk legnagyobb tudományos anomáliáit taglalja, a hozzájuk kapcsolódó kísérletekkel és vitákkal, a fizikától és a kozmológiától a biológián át egészen a misztikumokig.

Bolti ár: **3900 Ft**

Kiadónktól megrendelve: **3510 Ft** (-10%)

HVG-klubkártyával: **3120 Ft** (-20%)

Annak ellenére, hogy tisztában vagyunk azzal, milyen kockázatokkal jár, ha egészségtelenül élünk, mégsem tudjuk feladni a régi szokásainkat, életvitelünket. A *Spektrum* olyan tudományosan igazolt egészségprogram, amely személyre szólóan segít nekünk az életmódváltás gyakorlati megvalósításában. Népszerűségének titka, hogy szakít a régi módszerekkel, és nem a lemondásra és az áldozatvállalásra, hanem az élvezetekre és az örömekre épít. Nem véletlen hát, hogy dr. Ornish világszerte elismert egészségprogramja már oly sokak életében jelentett sorsdöntő fordulatot.

Bolti ár: **4500 Ft**

Kiadónktól megrendelve: **4050 Ft** (-10%)

HVG-klubkártyával: **3600 Ft** (-20%)

HVG KÖNYVEK

www.hvgkonyvek.hu

A HVG Könyvek több mint 150 kiadványa változatos, izgalmas témákkal foglalkozik az üzlet, a gazdaság, a kultúrtörténet és a tudományos ismeretterjesztés világából.

Tekintse meg teljes kínálatunkat a www.hvgkonyvek.hu weboldalon.

hvg

Megrendelés és információ: ✉ HVG Kiadó Zrt., 1300 Bp. 3., Pf. 20. ☎ (06-1)436-2012 @ terjeszt@hvg.hu 🌐 www.hvgkonyvek.hu